

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Saša Krančan

**Analiza vodenja gverilskih / uporniških oboroženih formacij:
v Latinski Ameriki po letu 1959**

Diplomsko delo

Ljubljana, 2009

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Saša Krančan

Mentorica: doc. dr. Maja Garb

**Analiza vodenja gverilskih / uporniških oboroženih formacij:
v Latinski Ameriki po letu 1959**

Diplomsko delo

Ljubljana, 2009

Zahvala

*Rada bi se zahvalila vsem, ki so mi v času študija
in nastajanja diplomskega dela stali ob strani.
Zahvaljujem se tudi mentorici doc. dr. Maji Garb za
usmerjanje pri pisanju naloge.*

Analiza vodenja gverilskih / uporniških oboroženih formacij: v Latinski Ameriki po letu 1959

Po koncu kubanske revolucije se je v Latinski Ameriki začelo obdobje revolucionarnega gverilskega vojskovanja, na katerega so pomembno vplivali obstoj dolge zgodovine političnega nasilja v posameznih državah, velika revščina in izkoriščanje, ter s tem povezano razširjeno ljudsko nezadovoljstvo z obstoječo situacijo. Od leta 1959 so se pomembnejša gverilska gibanja razvila zgolj v petih državah: Boliviji, Gvatemali, Kolumbiji, Peruju in Venezueli.

Gverilske organizacije ter njihove oborožene skupine so nastale pretežno na samostojno pobudo njihovih ustanoviteljev, ki so v večini primerov prevzeli tudi samo vodenje gverile, kot vodje pa so bili sprejeti avtomatično, zaradi nekaterih svojih lastnosti, znanj in izkušenj. Izkaže se, da je vsaj polovica pomembnejših gverilskih voditeljev in poveljnikov posedovala določene izkušnje vojaškega tipa, čeprav so bili med njimi, poleg vojaških častnikov, tudi pravniki, politiki ter celo študentje in delavci. Povprečna starost leaderjev v času formiranja gverilskih organizacij se je gibala okrog 30 let.

Vodenje je bilo bodisi hierarhično, z decentraliziranim odločanjem (to je bilo značilno predvsem za gverilce, ki so se organizirali po vzoru vojaške organizacije), ali pa je bilo demokratično, ponekod z bolj centraliziranim odločanjem. Gverila je bila usmerjena tako na naloge, kot tudi na ljudi – poudarjali cilji, pa tudi tovarštvo in pomen pridobivanja ljudske podpore.

KLJUČNE BESEDE: gverila, vodenje, poveljevanje, Latinska Amerika.

The Analysis of Guerrilla / Revolutionary Armed Formations: In Latin America Since 1959

After the Cuban revolution, in Latin America began the period of revolutionary guerrilla warfare, to which the important impact was made by the existence of a long history of political violence in single countries, huge poverty and exploitation, and within related, widespread popular discontent with the existing situation. Since 1959, more important guerrilla movements evolved only in five countries: Bolivia, Guatemala, Colombia, Peru and Venezuela.

Guerrilla organizations and their armed groups predominantly arose from the initiative of their founders, who in most cases became also the leaders of the organization, and they were accepted as such automatically, for their characteristics, knowledge, education and experience. It turns out that at least half of the most significant guerrilla leaders and military leaders had military experience, despite the fact there were not just military officers, but also lawyers, politicians, students and workers among them. In time of establishing guerrilla organizations the average age of a leader was around 30 years.

The leadership was whether hierarchical with decentralized decision making process (that was significant for guerrillas that organized themselves as an army), or it was democratical, somewhere with more centralized ruling. Guerrilla was directed towards both, tasks and human factor – they emphasized not just the goals, but also the companionship and the importance of gaining popular support.

KEY WORDS: guerrilla, leadership, military leadership, Latin America.

KAZALO

SEZNAM KRATIC	7
1 UVOD	9
2 METODOLOŠKO-HIPOTETIČNI OKVIR	11
2.1 CILJI IN PREDMET PROUČEVANJA	11
2.2 UPORABLJENA METODOLOGIJA.....	12
2.3 HIPOTEZE	12
2.4 ZGRADBA DIPLOMSKEGA DELA	12
3 OPREDELITEV TEMELJNIH POJMOV IN KONCEPTOV	13
3.1 GVERILA in GVERILSKO VOJSKOVANJE	13
3.2 URBANA GVERILA.....	14
3.3 VODENJE	15
3.4 VOJAŠKO VODENJE.....	16
3.5 RAZMERJE MED VODENJEM IN POVELJEVANJEM.....	17
4 ANALIZA VODENJA GVERILSKIH ORGANIZACIJ V IZBRANIH DRŽAVAH LATINSKE AMERIKE	19
4.1 BOLIVIJA	19
4.1.1 GVERILSKO GIBANJE V BOLIVIJI	20
4.1.2 VODENJE NACIONALNE OSVOBODILNE VOJSKE.....	21
4.2 GVATEMALA.....	25
4.2.1 GVERILSKE SKUPINE V GVATEMALI	26
4.2.2 VODENJE GVERILSKIH OBOROŽENIH SKUPIN V GVATEMALI	28
4.3 KOLUMBIJA.....	36
4.3.1 GVERILSKA GIBANJA V KOLUMBIJI	37
4.3.2 VODENJE GVERILSKIH SKUPIN V KOLUMBIJI	39
4.4 PERU.....	45
4.4.1 GVERILSKA GIBANJA V PERUJU	46
4.4.2 VODENJE GVERILSKIH GIBANJ V PERUJU	47
4.5 VENEZUELA	52
4.5.1 GVERILSKA GIBANJA V VENEZUELI	53
4.5.2 VODENJE GVERILSKIH GIBANJ V VENEZUELI.....	54
5 PRIMERJAVA VODENJA NEKATERIH GVERILSKIH GIBANJ	57
5.1 VOJAŠKO IN POLITIČNO VODENJE.....	60

5.2	ANALIZA IN PRIMERJAVA GLEDE NA STIL VODENJA	62
5.3	PRIMERJAVA VODITELJEV OZIROMA POVELJNIKOV	66
6	ZAKLJUČEK IN VERIFIKACIJA HIPOTEZ	71
7	LITERATURA	75

SEZNAM KRATIC

- AD** – stranka Demokratska akcija (v Venezueli)
- APRA** – Ameriška ljudska revolucionarna zveza (v Peruju)
- APUIR** – Skupnost za združitev revolucionarnih levic (v Peruju)
- CIA** – Osrednja vohunska agencija Združenih držav
- CEN** – Nacionalni izvršni odbor MRTA (v Peruju)
- COCE** – Centralno poveljstvo ELN Kolumbije
- EU** – Evropska unija
- EGP** – Gverilska vojska revnih (v Gvatemali)
- ELN** – Nacionalna osvobodilna vojska (Bolivije, Kolumbije)
- EPL** – Ljudska osvobodilna fronta (v Kolumbiji)
- FALN** – Oborožene sile nacionalne osvoboditve (v Venezueli)
- FAR** – Uporniške oborožene sile (v Gvatemali)
- FARC** – Kolumbijske revolucionarne oborožene sile
- FARC-EP** – Kolumbijske oborožene sile – Ljudska vojska
- FIR** – Levičarska revolucionarna fronta (v Peruju)
- FLN** – Nacionalna osvobodilna fronta (v Venezueli)
- FUAR** – Združena fronta revolucionarne akcije (v Kolumbiji)
- M-19** – Gibanje 19. aprila (v Kolumbiji)
- MAS** – proti-gverilska organizacija Smrt ugrabiteljem (v Kolumbiji)
- MIR** – Gibanje revolucionarne levice (v Peruju, v Venezueli)
- MIR-EM** – vojaška frakcija MIR (v Peruju)
- MNR** – Narodno revolucionarno gibanje (v Boliviji)
- MOEC** – Delavsko, študentsko in kmečko gibanje (v Kolumbiji)
- MR 13** – Revolucionarno gibanje 13. novembra (v Gvatemali)

MRL – Liberalno revolucionarno gibanje (v Kolumbiji)

MRTA – Revolucionarno gibanje Túpac Amaru (v Peruju)

ORPA - Revolucionarna organizacija oboroženega ljudstva (v Gvatemali)

OZN – Organizacija združenih narodov

PCV – Komunistična partija Venezuele

PGT – Gvatemalska stranka dela

POR – Revolucionarna delavska stranka (v Peruju)

SLATO – Latinskoameriški sekretariat pravovernega trockizma

URNG – Gvatemalska narodnoosvobodilna zveza

UTC – taktične bojne enote (v Venezueli)

ZD – Združene države

ZDA – Združene države Amerike

1 UVOD

Čeprav imamo Latinsko Ameriko pogosto za revolucionarno celino, le malo vemo o revolucionarjih, ki so se po kubanskem zgledu bojevali v gorah tamkajšnjih držav. Več vemo o tem kaj se dogaja drugod. V nekaterih delih Azije je bilo gverilsko vojskovanje skoraj nepretrgan pojav, odkar so se Japonci prvič razširili zunaj svojih otokov. V južni Afriki je bil divji notranji boj črne večine proti njenim belim zatiralcem v tistem času še zmeraj v povojih, toda vzorec prihodnosti se je že zarisal v pravi bitki. Celo v Evropi so se ljudje zatekali v gore, kadar je to terjala nacionalistična grožnja. Oboroženi odpor proti tiranstvu, bodisi pod tujim ali domačim vodstvom, je del naše vesoljne človeške dediščine.

Po uspešni kubanski revoluciji je tako tudi Latinska Amerika, kakor večji del tretjega sveta, preživljala globoko protirevolucionarno obdobje. Kubanska revolucija je k razvoju revolucionarnih gibanj v Latinski Ameriki odločilno prispevala s tremi spoznanji: (1) ljudje v vojni proti vojski lahko zmagajo, (2) ni vedno treba čakati na vse potrebne razmere za nastanek revolucije, kajti uporniško žarišče lahko na podlagi danih objektivnih razmer samo razvije subjektivne, ter (3) v nerazviti Ameriki mora oboroženi boj potekati predvsem na podeželju. (Burton 1977, 103). Ta teorija, ki jo je razvil Guevara na podlagi lastnih izkušenj iz uspešne Kubanske revolucije, pa se je kasneje izkazala kot neuporabna tako za Bolivijo, kjer je želel ponoviti svoj uspeh iz Kube, pa tudi za nekatere druge Latinske države.

Gverilske operacije so svoj vrhunec dosegle v začetku šestdesetih let in po večini so bile skoncentrirane na podeželju. Vendar pa Laqueur (1984, 314) pravi, da je po tem, ko jim ni uspelo vzpostaviti varnih ruralnih središč (Argentina in Brazilija 1964, Peru in Venezuela 1965 in Bolivija 1967) v ospredje stopil urbani terorizem, še posebej v Urugvaju, Braziliji in Argentini. Kljub zelo razširjenemu verovanju v revolucijo, pa so se od leta 1959 dalje bolj ali manj pomembna gverilska gibanja razvila le v petih državah Latinske Amerike – v Venezueli, Gvatemali, Kolumbiji, Peruju in Boliviji – in samo v prvih treh izmed teh držav so se gverilske skupine nekako ohranile. Zgodovinske izkušnje sleherne latinskoameriške države so bile tako različne, od stališč posameznih komunističnih partij, pa do zadužitve vstaj, da so kakršnekoli posplošitve za celotno celino popolnoma nemogoče.

Kljub fragmentarni naravi teh izkušenj je Gott (1972, 18) prva gverilska gibanja v šestdesetih letih razdelil na troje različnih razdobj: (1) 1959 – 1961 je bilo razdobje utopičnih prizadevanj, ko so gverilska gibanja vodili predvsem študentje, ki so verjeli, da je zmaga le vprašanje mesecev; (2) 1962 – 1965 je bilo obdobje, v katerem so nekaj pomembnih gverilskih gibanj podpirale in včasih tudi nadzorovale komunistične partije in (3) 1966 – 1969 je bilo razdobje po trikontinentalni konferenci v Havani januarja 1966, ko so komunistične partije polagoma opuščale zanimanje za gverilo.

Možnosti za gverilsko vojskovanje v Latinski Ameriki so bile seveda odlične v več pogledih. Obstajala je revščina, izkoriščanje in razširjeni anti-amerikanizem. Ustanovitev gverile ni bilo pogosto zaradi družbene zavesti ali reformistične vneme, temveč je sorazmerno velik razred intelektualcev nasilno nasprotoval statusu quo. Pri tem so na mestne prebivalce slum-ov ter podeželane brez zemlje gledali kot na svoj revolucionarni rezervoar. V nekaterih državah Latinske Amerike je na nastanek gverilskih skupin pomembno vplival tudi obstoj dolge zgodovine političnega nasilja, Castrova zmaga pa je dala sveže upanje vsem revolucionarjem. Vladajoči razred je bil šibak, neorganiziran, sile represije pa neučinkovite. Ni bilo pomanjkanja nezadovoljstva ali idealizma, obstajala je množična podpora na račun mlajših generacij in univerz ter celo v delih vojske. Skratka, obstajala je revolucionarna situacija z vsemi klasičnimi sestavinami, kljub temu pa je gverilcem spodletelo v mnogih pogledih.

2 METODOLOŠKO-HIPOTETIČNI OKVIR

2.1 CILJI IN PREDMET PROUČEVANJA

Osrednji predmet proučevanja diplomske naloge je analiza vodenja gverilskih oziroma uporniških oboroženih formacij, pri čemer sem se osredotočila na Latinsko Ameriko, in sicer po koncu kubanske revolucije, leta 1959. V nalogi se bom ukvarjala s posameznimi sestavinami vodenja oziroma poveljevanja gverilskim oboroženim skupinam, ki so nastale po vzoru kubanskega »foca«¹. Zanimalo me bo predvsem to, kako takšne skupine dobijo svoje poveljnike, z ozirom na to, da so običajno del neregularnih oboroženih sil, posvetila pa se bom tudi vprašanju tipov, stilov in dejavnikov vojaškega vodenja, osebnostnih značilnosti in znanj vodij, itd. Omejila se bom na države, v katerih so se po letu 1959 razvila bolj ali manj pomembna gverilska gibanja, to so: Venezuela, Gvatemala, Kolumbija, Peru in Bolivija.

Glavni cilji diplomskega dela so sledeči:

- razložiti pojma vojaško vodenje in poveljevanje, njuno korelacijo ter pomen pri obravnavi organizacije oboroženih formacij,
- definirati pojmovanje gverile oz. gverilskih oboroženih skupin in jih umestiti glede na razmerje z regularnimi oboroženimi silami,
- na kratko predstaviti večja gverilska gibanja v Latinski Ameriki po kubanski revoluciji leta 1959, kot uvod v nadaljnjo analizo samega vodenja gverilskih oboroženih formacij, ter
- analizirati in predstaviti vodenje omenjenih gverilskih oboroženih formacij po posameznih sestavinah (tipi, stili, dejavniki, načela, itd.).

---

¹ *Foco* - Ernesto Guevara je s tem terminom označil visoko usposobljene gverilske bojavnike, ki so organizirani v močno kohezivno skupino. Le-ta običajno sestoji iz 25 do 35 mož, ki so pod politično-vojaškim vodstvom osebe, ki je odgovorna za celotno gverilsko operacijo.

2.2 UPORABLJENA METODOLOGIJA

Pri izdelavi naloge sem uporabila več raziskovalnih metod.

- Pri proučevanju obravnavane tematike sem najprej uporabila *metodo zbiranja primarnih in sekundarnih virov*. To metodo sem uporabila pred samim začetkom pisanja naloge, za pregled obstoječih virov, ki se navezujejo izbrano temo.
- Za analiziranje uradnih dokumentov in poročil sem uporabila *metodo analize in interpretacije primarnih virov*, pri raziskovanju ostalih del, kot so članki, revije in knjige različnih avtorjev, pa *analizo in interpretacijo sekundarnih virov*. To metodo sem uporabila tudi pri obravnavi relevantnih spletnih strani.
- *Z opisno oziroma deskriptivno metodo* sem opisala dejstva, ki so se nanašala na izbrano problematiko in opredelila temeljne pojme.
- Za predstavitev gverilskih gibanj Latinske Amerike sem uporabila *zgodovinsko analizo*, za primerjavo gverilskih sil med seboj pa *metodo primerjalnega raziskovanja*.

2.3 HIPOTEZE

1. Hipoteza: Podlaga za vodenje gverilskih oboroženih formacij v Latinski Ameriki je bila v veliki meri legitimna avtoriteta voditeljev. Le-ta je temeljila predvsem na ugledu, pri katerem sta pomembno vlogo igrala karizma voditelja ter zavezanost ciljem gibanja.
2. Hipoteza: Vojaški voditelji gverilskih oboroženih formacij so bili v večini primerov izobraženci delavskega razreda, z omejenimi vojaškimi izkušnjami.

2.4 ZGRADBA DIPLOMSKEGA DELA

V prvem delu naloge bom najprej poskušala predstaviti termine, povezane z obravnavano tematiko, to so: vodenje, poveljevanje, gverila, gverilsko vojskovanje, urbana gverila, itd. Predstavila bom tudi večja gverilska gibanja v Latinski Ameriki po letu 1959 (v Gvatemali, Venezueli, Kolumbiji, Peruju ter Boliviji). V drugem delu naloge se bom posvetila posameznim gverilskim skupinam v omenjenih državah. Analizirala jih bom z vidika vodenja, t.j. kako dobijo vodstvo oziroma poveljniški kader ter kakšno le-to je, in jih opisala v ločenih poglavjih. Eno poglavje bom namenila tudi medsebojni primerjavi. V zaključku bom podala verifikacijo hipotez in sklepne ugotovitve.

3 OPREDELITEV TEMELJNIH POJMOV IN KONCEPTOV

3.1 GVERILA in GVERILSKO VOJSKOVANJE

Na splošno je zelo težko zapisati univerzalno definicijo gverile, saj v literaturi lahko zasledimo različne opredelitve tega pojma, poleg tega pa se je njen pomen skozi čas spreminjal tudi v odvisnosti od zgodovinskega obdobja.

Termin izvira iz španščine, in sicer iz besede *guerilla*, kar prevedeno dobesedno pomeni »mala vojna«. Pojem naj bi se na začetku nanašal na dejavnosti španskih gverilcev, ki so se v začetku 19. stoletja upirale vojaškim silam Napoleona. Gre za poseben, "partizanski" način vojskovanja proti sovražni okupatorski vojski. (Verbinc 1997, 250).

Podobno opredelitev navaja tudi Ellis (1979, 9), ki je gverilsko vojskovanje (*guerilla war*) enačil z »bojem proti okupatorju« ali »partizanskemu vojskovanju«, ki se po njegovem vodi z namenom, da se okupatorju ali sovražniku katerekoli vrste zada škodo.

Laqueur (1984, viii) ugotavlja, da se je termin »gverila« sprva uporabljal za opisovanje vojaških operacij, ki so jih izvajale neregularne sile v zaledju sovražnikove vojske ali pa napadov lokalnega prebivalstva proti vojski okupatorja, kasneje pa se je prenesel na pojmovanje vseh vrst revolucionarnih vojn ter vojn za nacionalno osvoboditev, vstaj, kmečkih vojn ter terorističnih aktivnosti.

Laqueur (1984, viii) je pri tem izpostavil nekatere resne pojmovne težave, na primer regularne sile lahko uporabljajo gverilsko taktiko, po drugi strani pa se lahko gverilska gibanja preoblikujejo v regularno vojsko, in obratno. Ni vsako nekonvencionalno vojskovanje že kar gverila, prav tako se ta pojem ne sme uporabljati kot sinonim za revolucionarno politiko, državljansko vojno ali terorizem.

Laqueur je končal z ugotovitvijo, da bo težko izboljšati definicijo gverilskega vojskovanja, ki jo je podal Huntington: Gverilsko vojskovanje je oblika vojskovanja, s katero strateško šibkejša stran prevzame taktično ofenzivo v izbranih oblikah, časih in krajih. Gverilsko vojskovanje je orožje šibkih (...) (Huntington v ibid, 392).

Prvi, ki je sistematično analiziral gverilski tip vojskovanja, pa je bil Mao Tse-tung. Gverilsko vojskovanje je definiral kot oboroženi boj med obstoječim ter nasprotujočim političnim sistemom. Takšen spopad je po njegovem prvotno družbeno-politične narave in čeprav je oboroženi boj pomemben element, ki lahko določa tudi končni izid, je politika konflikta temeljni vzrok in odločilna spremenljivka gverile. Možnost in intenzivnost

revolucionarnega gverilskega vojskovanja sta neposredno povezani s politično nestabilnostjo in družbeno frustracijo, le-ti pa sta v veliki meri odvisni od stopnje modernizacije in razvoja družbe. (ur. Sarkesian 1975, 3).

Tudi Franklin M. Osanka je menil, da so cilji gverilskega vojskovanja bolj politični kot vojaški. Revolucije, ki so po drugi svetovni vojni uporabljale gverilsko vojskovanje kot osnovno sredstvo nasilja, pa je poimenoval »revolucionarno gverilsko vojskovanje«. Revolucionarno v smislu, da se uporablja kot sredstvo za dosego nacionalne oblasti, z namenom spremeniti družbeno in politično strukturo, gverilsko pa v tem, da so sodelujoči zagovorniki sprememb prvotni civilisti, ki vojskujejo malo vojno z uporabo principov, ki so se jih naučili iz zgodovine gverile. (ur. Sarkesian 1975, 5).

Podobno je tudi Gott (1972, 16-17) gverilsko gibanje definiral kot politično organizacijo, ki si z oboroženim vojskovanjem v državi prizadeva spremeniti politično in družbeno ureditev države.

Definicija, ki jo najdemo v Enciklopediji Britannica, gverilo opredeljuje kot del neregularnih vojaških sil, ki bojujejo manjše, omejene akcije, v skladu s splošno politično-vojaško strategijo, nasproti konvencionalnim vojaškim silam. Gverilska taktika vključuje nenehno spreminjajoče napadalne operacije ter uporabo sabotaze in terorizma. (The New Encyclopaedia Britannica 2002, 544).

3.2 URBANA GVERILA

Pri analiziranju gverilskih oboroženih skupin v Latinski Ameriki pogosto naletimo na termin »urbane gverile«, zato je na tem mestu smiselno opredeliti tudi ta pojav. Zgodovinsko je gverilsko vojskovanje sicer ruralni fenomen, enote, ki ga uporabljajo, pa običajno zasledimo na težje dostopnih območjih, kot so hribovja, gozdovi in močvirja. Kljub temu pa se je v 60-ih letih prejšnjega stoletja začela pojavljati nova doktrina t.i. »mestna« oz. »urbana gverila«, ko se je, kot navaja Laqueur (1984, 343), gverilsko vojskovanje iz podeželja preselilo v mesta.

Čeprav jasna definicija urbane gverile ni nikjer zapisana, lahko povzamem sledeče: gre za nekonvencionalno vojskovanje v urbanem okolju, v katerem še posebej zaradi narave tega okolja, gverilske akcije običajno izvajajo posamezniki ali manjše skupine.

Prav zaradi preohlapne definicije, pa v zvezi s tem pojmom lahko naletimo na problem njegove napačne rabe, še posebej na njegovo enačenje s terorizmom. Laqueur (1984, xi) v

zvezi s tem pravi, da tisto, kar se pogosto označuje kot »urbana gverila«, ni nič drugega kot »terorizem v preobleki«.

3.3 VODENJE

Tudi za termin vodenje ne obstaja enotna razlaga. Kavčič (1991, 206) je vodenje poimenoval dejavnost v organizaciji, ki jo izvajajo tisti, ki niso neposredni oziroma končni izvajalci temeljnih delovnih nalog. To so vsi tisti, ki imajo podrejene, katerih delo načrtujejo, usmerjajo in kontrolirajo.

V sodobni literaturi se vodenje opredeljuje tudi kot usklajevanje oziroma koordiniranje tehnično razdeljenega dela v celoto ter usklajevanje ciljev in interesov posameznikov in skupin. Obstoj vodenja je posledica funkcionalnega imperativa po organiziranju v smislu, da se ljudje združujejo v organizacijo tedaj in zato, ko in ker je določena naloga pretežka, da bi jo lahko izvedli individualno in vsak zase. (Lubi 2006, 47).

Med različnimi strokovnjaki, ki so se ukvarjali s problematiko vodenja, prav tako ne obstaja soglasje o vsebini vodstvene dejavnosti. Iz primerjav različnih avtorjev pa lahko pojmovanja vodenja razdelimo v dve skupini: (1) tradicionalno pojmovanje vodenja in (2) sodobno pojmovanje vodenja.

Za *tradicionalno pojmovanje* vodenja je značilno, da izhaja iz prepričanja, da je mogoče izoblikovati enotno univerzalno definicijo vsebine vodstvene dejavnosti. Vodenje se v tem pojmovanju razume predvsem kot načrtovanje, usmerjanje in kontroliranje dejavnosti podrejenih. (Lubi 2006, 44).

Sem med drugim uvrščamo definicijo Lipovca, ki je v svojem delu »Teorija organizacije«, na podlagi zbranih definicij več različnih avtorjev, izoblikoval splošno definicijo vodenja. Vodenje (ali ravnanje) je Lipovec (1974, 106) opredelil kot organizacijsko funkcijo in proces, ki: (a) omogoča, da – zaradi tehnične delitve dela – ločene operacije posameznih izvajalcev ostanejo člen enotnega procesa uresničevanja cilja gospodarjenja (tehnična določenost vodenja); (b) vso svojo nalogo in oblast za izvedbo te naloge prejema od upravljanja, katerega izvršilni in zaupniški organ je (družbena določenost vodenja); in (c) to svojo nalogo izvaja s pomočjo drugih ljudi v procesu planiranja, delegiranja, uresničevanja, koordiniranja in kontroliranja (procesna določenost vodenja).

Sodobno pojmovanje vodenja kaže bistvene spremembe v pojmovanju vsebine in vloge vodenja od tradicionalnih opredelitev. Med nalogami vodje poudarja predvsem spodbujanje in usposabljanje podrejenih ter razvijanje pozitivnih čustev pri njih. (Lubi 2006, 50).

James M. Kouzes in Barry Z. Posner sta na primer v svoji knjigi »The Leadership challenge« (1987) opredelila pet temeljnih vsebin dejavnosti uspešnih vodij: aktivno izzivanje procesov v organizaciji; navdihovanje skupne vizije; usposabljanje drugih za delovanje; modeliranje poti ter spodbujanje čustev. (v ibid, 49).

Lubi (2006, 50) poudarja tudi, da je potrebno razlikovati med vodenjem v širšem smislu (»management«) in vodenjem v ožjem smislu (»leadership«). *Leadership* lahko definiramo kot proces vplivanja vodje na delovanje posameznika ali skupine, zaradi doseganja cilja organizacije v danih razmerah. Glavni namen leadershipa je doseči pri pripadnikih organizacije zaželeno obliko obnašanja, zato da bodo individualna prizadevanja prispevala oziroma bodo usmerjena k skupnemu uresničevanju organizacijskih ciljev.

Pri vodenju kot *menedžmentu* je glavni poudarek na doseganju organizacijskih ciljev prek usklajevanja uporabe vseh virov organizacije, medtem ko je pri leadershipu glavni poudarek na medosebnem vplivanju z namenom, da bi dosegli skupne cilje. Leadership je torej sestavni del vodenja v širšem smislu in je izmed vseh funkcij menedžmenta najbolj integrativna funkcija. (ibid, 51).

3.4 VOJAŠKO VODENJE

Charles F. Hawkins vojaško vodenje (»military leadership«) definira kot umetnost neposrednega in posrednega vplivanja in večino ustvarjanja pogojev za uspešnost vojaške organizacije, da učinkovito doseže zastavljene naloge. (Militaryconflict.org).

Podobna in za namen te naloge bolj pomembna opredelitev pa je definicija, ki jo je navedel Lubi (2006, 92), ki je vojaško vodenje opredelil kot proces usmerjanja vojaških enot in posameznikov pri uresničevanju postavljenih ciljev vojaške organizacije, ki ga izvajajo posamezniki ali vodstvena telesa. Gre za stalni proces zbiranja podatkov, njihovega analiziranja, sprejemanja odločitev, dodeljevanja nalog in pridobivanja vpogleda v dosežene rezultate.

Temeljne značilnosti vojaškega vodenja opredeljujejo zlasti naslednji dejavniki: (1) temeljne značilnosti družbenega sistema, (2) način vojaškega organiziranja določene družbe in struktura vojaške organizacije kot celote, (3) predviden način izvajanja oboroženega boja in

razmere v katerih se bo le-ta izvajal, (4) raven tehnološko-tehnične opremljenosti vojaških enot ter (5) splošna in strokovna usposobljenost ljudi – pripadnikov vojaške organizacije. (ibid, 93)

Vodenje vojaške organizacije pa ni omejeno zgolj na vojne razmere, saj vojaška organizacija deluje tako v miru kot v vojni. Lubi (2006, 93) zato pravi, da vsebino vojaškega vodenja tvorita dve vrsti aktivnosti: (a) aktivnosti v zvezi s pripravami vojaške organizacije na izvajanje oboroženega boja in (b) aktivnosti v zvezi z vodenjem vojaških enot med izvajanjem oboroženega boja.

3.5 RAZMERJE MED VODENJEM IN POVELJEVANJEM

Za razjasnitev obeh pojmov je na tem mestu potrebno definirati tudi njuno medsebojno razmerje. Avtorji v zvezi s tem vprašanjem zastopajo različna stališča, na splošno pa jih je Lubi (2006, 94-95) razdelil v dve skupini:

1. V prvo skupino sodijo stališča, po katerih sta vodenje in poveljevanje dve organizacijski funkciji, ki imata z metodološko-tehnološkega vidika enako vsebino, vendar različno obliko, ker se izvajata v različnih organizacijskih okoljih. *Poveljevanje* je po tej definiciji posebna oblika vodstvenega procesa, in sicer s tem terminom označujemo vodenje v vojaški organizaciji, medtem ko se pojem *vodenja* nanaša na vodenje ostalih družbenih organizacij.
2. V drugo skupino stališč sodijo tista, po katerih je poveljevanje del procesa vodenja v vojaški organizaciji, v smislu ene od funkcij ali faz vodstvenega procesa. Gre za tisti del vodstvenega procesa, s katerim se dodeljujejo naloge podrejenim in ki poteka po sprejemu odločitve, uresničuje pa se prek aktov poveljevanja (ukazov, odredb, povelj, direktiv, itd.). Definicija temelji na členitvi procesa vodenja na posamezne funkcije (planiranje, organiziranje, ukazovanje, koordiniranje in kontroliranje), pri čemer se termin poveljevanje uporablja za poimenovanje funkcije ukazovanja.

V drugo skupino stališč lahko uvrstimo tudi stališče M. Cupare (v ibid, 95), ki pravi, da je poveljevanje tisto, po čemer se vojaško vodenje kot posebna oblika vodenja razlikuje od drugih oblik vodenja.

Na temelju teh stališč lahko ugotovimo, da se pojem poveljevanje uporablja v širšem in ožjem smislu: (a) v širšem smislu kot oblika vodenja, torej posebni model vodenja; (b) v ožjem smislu pa kot faza oziroma funkcija procesa vodenja, torej sopomenka za ukazovanje. (Lubi 2006, 96).

Namen upravljanja in vodenja kateregakoli sistema je povečati stopnjo njegove organiziranosti zaradi lažjega uresničevanja ciljev sistema. Na temelju te ugotovitve lahko rečemo, da je bistvo vodenja vojaške organizacije stalno zavestno in aktivno delovanje na to organizacijo, z namenom doseči čim višjo stopnjo bojne sposobnosti, zaradi uspešnega izvajanja oboroženega boja in drugih aktivnosti kot temeljnega smotra obstoja vojaške organizacije.

4 ANALIZA VODENJA GVERILSKIH ORGANIZACIJ V IZBRANIH DRŽAVAH LATINSKE AMERIKE

V tem poglavju bom analizirala vodenje gverilskih oziroma uporniških organizacij v petih državah Latinske Amerike: Boliviji, Gvatemali, Peruju, Kolumbiji in Venezueli.

4.1 BOLIVIJA

Bolivijska gverilska zgodba je bila preiščena poskus, da bi revolucijo začeli na vsej celini. Navdušen zagovornik te ideje je bil že od začetka kubanski revolucionar Ernesto Guevara, ki je spremljal vzpone in padce gverilskih gibanj Latinske Amerike, leta 1964 pa je »Che« prvič resno pomislil na možnost, da bi se vrnil k aktivnemu vojskovanju.

Prav tega leta se je, z državnim udarom proti predsedniku Víctorju Pazu Estenssoru², začelo obdobje vojaških diktatur, ki so z nasiljem zatirale politične nasprotnike in nezadovoljne ljudske množice. (Natek 2000, 593). Čeprav se je po eni strani zdelo, da leto 1964 prinaša revolucionarjem toliko priložnosti, je bilo hkrati to tudi leto, v katerem se je kitajsko-sovjetsko nerazumevanje razraslo v obsežen in nujen spor. Njegov vpliv na Kubo in na načrte za revolucijo na celini je bil ogromen, kajti mnogi izmed najbojevitejših članov komunističnih partij v Latinski Ameriki so jih začeli zapuščati, da bi se pridružili novim prokitajskim skupinam. (Gott 1972, 345).

Omeniti je potrebno, da je bila Bolivija po prvotnem načrtu o začetku kontinentalne revolucije manjšega pomena, predvsem zato, ker tam ni bilo domačih kadrov, ki bi bili pripravljeni organizirati gverilsko vojno. Ko naj bi se Guevara leta 1966 vrnil³, bi pričel z revolucijo v Argentini, pri čemer naj bi sodeloval še z dvema voditeljema v Braziliji in Peruju ter uporabil Bolivijo za zavetje in urjenje. Temeljna strategija naj bi se, po besedah Gotta (1972, 353), spremenila nekje med majem in julijem 1966, ko so sklenili, da naj bi bila Bolivija tista dežela, kjer so razmere za boj najboljše.

---

² Víctor Paz Estenssoro je bil voditelj Narodnega revolucionarnega gibanja (MNR), ki je z vojaškim udarom leta 1952 (t.i. bolivijska narodna revolucija) prevzel oblast v državi (Golob 1981, 7949). Pred tem je v bila Bolivija v obdobju politične nestabilnosti, in sicer se je med leti 1936 in 1952 zvrstilo kar deset predsednikov republike, od tega šest vojaških častnikov. (Natek 2000, 593).

³ Guevara je »izginil« s Kube aprila 1965.

Ponujala naj bi namreč odlične priložnosti za gverilsko akcijo, med njimi Gott (1972, 354) navaja sledeče: na njenem ozemlju je mnogo težavnih predelov na goratih področjih, visokih planotah in v tropskih gozdovih; njena materialna zaostalost vpliva na prebivalstvo, da je sprejemljivo za demagogijo; pomanjkanje prometnih zvez pa ovira delovanje vladnih oboroženih sil.

4.1.1 GVERILSKO GIBANJE V BOLIVIJI

Nobena analiza bolivijskega gverilskega gibanja v letu 1967 ne more biti popolna, če ne opozorimo na hude posledice, ki jih je kitajsko-sovjetski spor imel za revolucionarno levico v Boliviji. Razcep partije je namreč ustvaril nove okoliščine, v katerih so se bojevniki, ki so delali s Che Guevaro, znašli sami v različnih taborih. Načrt za gverilsko vojno je požel premalo navdušenja pri partijskemu vodstvu, saj so člani centralnega komiteja odkrito nasprotovali vsakršni obliki gverilskega boja. Stiki z bolivijskimi komunisti so, po besedah Gotta (1972, 358), postajali vse bolj napeti, pri čemer si je Mario Monje⁴, pod pritiskom svojega centralnega komiteja, prizadeval preklicati vse svoje že prevzete obveznosti.

Gverilsko gibanje se je začelo formirati v začetku novembra 1966, ko je Guevara prišel v La Paz⁵, nato pa nadaljeval svojo pot v Cochabambo, kjer je navezal stike z bolivijskim študentom Jorgejem Vásquezom Viaño. Odpravila sta se na Vásquezovo kmetijo v Ñancahuazúju, znano kot Casa Calamina, kjer se je Guevara takoj posvetil neštetim odgovornim revolucionarnim nalogam. Najpomembnejša med njimi je bilo novačenje Bolivijskih mož, kar se je izkazalo za zelo zahtevno nalogo. Kubance so namreč želeli uporabiti predvsem kot strokovnjake za urjenje in svetovalce, oporišče v Ñancahuazúju pa za urjenje gverilskih bojevnikov, ki naj bi potem odšli na bojišča v Peruju in Argentini. (Gott 1972, 364).

Glavno zanimanje Guevare v prvih šestih tednih njegovega bivanja v taborišču Ñancahuazú je bilo tudi stališče Monjeja in komunistične partije, saj si je želel zagotoviti sodelovanje komunistov pri gverilskem boju. Srečanje med glavnim zastopnikom vseh vrlin gverilskega vojskovanja v Latinski Ameriki Guevaro ter komunističnim funkcionarjem Monjejem je bilo zgodovinsko, saj je pomenilo dokončno komunistično odklonitev teze, ki je kubanskim revolucionarjem pomagala priti na oblast. (Gott 1972, 365).

---

⁴ generalni sekretar bolivijske partije

⁵ Pod krinko urugvajskega trgovca Adolfa Mene González

Pogovor pa se je najbolj zataknil v točki, ki se je navezovala na vojaško in politično vodenje boja. Monje naj bi, po besedah Gotta (1972, 368), dejal, da "dokler se bo revolucija razvijala v Boliviji, bo on vojaški in politični voditelj boja", Guevara pa je zavzemal stališče da mora biti on sam vojaški voditelj in v tej zadevi ne bi mogel dopustiti nobenega dvoma.

Gverilska skupina se je poimenovala **Nacionalna osvobodilna vojska Bolivije** oziroma *Ejército de Liberación Nacional (ELN) de Bolivia*. ELN je bila marksistično-leninistično usmerjena organizacija, ki jo je ustanovil Guevara že leta 1960, v Boliviji pa je pričela delovati v začetku 70-ih let. (Wikipedia.org 2009a; Wikipedia.org 2009b; Onwar.com; Fas.org 1998; Freedictionary.com 2009).

4.1.2 VODENJE NACIONALNE OSVOBODILNE VOJSKE

Nesporno vlogo vodenja in vojaškega poveljevanja ELN v Boliviji je imel Guevara, po tem ko je decembra 1966 zavrnil zahtevo Monjeja po vodenju bolivijskega *foca*. Monje je pri tej zahtevi vztrajal iz prepričanja, da ima kot generalni sekretar pravico in celo dolžnost postati voditelj revolucije. Moreno (v Sarkesian 1975, 413) navaja, da je Guevara dovolil Monjeju o vprašanju vodenja govoriti celo s samimi gverilci, vendar so ga tudi oni zavrnil.

Na tem mestu je smiselno omeniti, da se je pristop Guevare k gverilskemu vojskovanju bistveno razlikoval od pristopa nekaterih drugih teoretikov, npr. Mao Tse-tunga, ki so zagovarjali tezo, da gverilsko vojskovanje izvaja skupina visoko zavzetih mož, ki pa natančne ukaze prejemajo od partije, katere poveljstvo se nahaja stran od bojišča. Po Guevari pa gverilski *foco* ni le prednja straža, temveč tako vojaško kakor tudi politično središče revolucije. (ibid 1975, 400). Tako so vse odločitve, vodenje boja, taktika in strategija v celoti odvisne le od neposrednega vodstva *foca*.

V tem pogledu je Guevara gojil prepričanje, da mora biti politično in vojaško vodenje gverile združeno in da se mora boj voditi v sami gverilski organizaciji in ne iz oddaljenih mestnih birokratskih pisarn. Prav zaradi tega je vse do konca zavračal kakršnokoli pomoč bolivijske komunistične partije, ki bi vključevala izgubo njegove oblasti. Celovitost oblasti je zagovarjal tudi v svojem dnevniku, in sicer ga je Burton (1977, 103) citiral takole: "Poudarjam potrebo po enotnosti poveljevanja in discipline... Vojaški poveljnik bom ostal sam in ne bom dovolil nobene nejasnosti glede tega."

Pri svojem poskusu zanetiti celinsko revolucijo, se je Guevara ravnal po lastni teoriji, ki jo je razvil na podlagi kubanskega uspeha. Po njegovem, se preko gverilskega *foca* lahko razvije revolucionarna situacija, vendar pa morajo biti za to izpolnjeni trije pogoji: (1) pomanjkanje legitimnosti vladajoče elite, (2) obstoj teženj, ki ne morejo biti zagotovljene preko regularnih kanalov ter (3) vse legalne poti za spremembo situacije so onemogočene. (Guevara v Sarkesian 1975, 396).

Bolivijski primer pa se je od kubanskega bistveno razlikoval predvsem v participaciji kmečkega prebivalstva. Odnos kmetov je bil namreč v Boliviji zelo negativen, v določenih primerih so gverilcem celo nasprotovali in zbirali informacije za državno vojsko. To dejstvo je bilo seveda v nasprotju s tezo Guevare, da mora družbena sestava gverilske skupine odražati sliko prebivalstva, kakršno je v okolju, v katerem *foco* deluje.

Bolivijski *foco* je bil poseben tudi zaradi heterogenost gverilske skupine, ki je predstavljala resen problem za vodenje. Sarkesian (1975, 405) navaja, da je bilo v njej okrog 18 Kubancev, ki so bili z Guevaro tesneje povezani, 29 Bolivijcev ter 3 možje iz Peruja. Bolivijci so od vsega začetka gojili določene zamere do Kubancev, predvsem zaradi vloge, ki so jo imeli le-ti pri vodenju *foca*, vendar se je Guevara zavedal potrebe po razvitju poveljnikov med bolivijskimi gverilci in jim je zato tudi dal priložnost, da se izkažejo.

Izbira gverilskih vodij oziroma podrejenih poveljnikov je, kot že rečeno, za Guevaro predstavljala pomembno vprašanje. Pri tem je poudaril, da je pri podeljevanju činov v gverili treba ravnati v skladu z moralo ter pravičnostjo. Po njegovem "čina ne podelimo nekomu, ki ni šel skozi gosto sito žrtvovanja in boja" (Guevara 2008, 139), kar si lahko razlagamo kot zahtevo, da morajo imeti podrejeni vodje določeno znanje in izkušnje. Nujno je tudi, da so ideološko in osebno odgovorni vrhovnemu poveljniku območja, v našem primeru Guevari. Tako lahko brez posebnih težav, tudi če niso združeni v eni skupini, organizirajo pravo vojsko z enotnim poveljstvom in dosežejo, da ga vsi spoštujejo in se mu podrejajo. (Guevara 2008, 47).

Guevara je vodenje vojaške organizacije revolucionarnega gibanja, na primeru kubanske revolucije, v splošnem razdelal na sledeč način. Poveljuje ji vodja oziroma vrhovni poveljnik, ki imenuje dva poveljnika regij ali območij. Ta dva sta pooblaščenata za vodenje območja, na katerem delujeta, podrejena pa sta neposredno vrhovnemu poveljniku. Poveljujeta več kolonam, katerih število in velikost je odvisna od okoliščin. Na ta način poveljujeta več podrejenim poveljnikom, ki si po vrsti sledijo v sledečem zaporedju: poveljnik kolone, stotnik

ter poročnik, ki je najnižji čin. Pomembno pa je, da nikoli ne podelimo čina, ki ne ustreza izvršilni moči skupine, ki ji častnik poveljuje. (Guevara 2008, 138).

Zaradi težnje gverile po delovanju v majhnih skupinah je operacijska in funkcionalna enota v gverilskem vojskovanju oddelek, ki ga sestavlja osem do dvanajst mož. Poveljuje mu poročnik, ki skrbi za razporeditev nalog in splošno organizacijo v oddelku in je neposredni vodja, saj je enota pogosto ločena od stotnika, četudi se tudi sam bojuje na isti fronti. (Guevara 2008, 74).

Zgornji opis se nanaša na precej veliko vojsko, ki se je že zmožna resno boriti, in ne na začetek gverile, ko vodja sicer lahko nosi katerikoli naziv, vendar pa to ne spremeni dejstva, da poveljuje le peščici mož. Potrebno je tudi dodati, da gverile ne moremo organizirati po rigidni shemi, saj se posebnosti vsake posamezne gverilske skupine, razlikujejo glede na okolje, v katerem skupina deluje, kar nam zelo jasno kaže bolivijski *foco*.

V primeru Bolivije je gverilska skupina ELN v začetku štela okrog 24 mož (17 Kubancev, vključno z Guevaro ter 7 Bolivijcev), ki so bili nastanjeni v dveh taboriščih. Che je skupino organiziral v dva voda enake velikost in nadalje določil tudi prednjo stražo, center ter zadnjo stražo skupine. Mesto namestnika poveljnika *foca* je prevzel Kubanec Juan Vitalio Acuna Nunez – Joaquín⁶. (Global security.org 2009a). Guevara (2008, 74) glede tega pravi, da se neposrednega naslednika določi za primer, če vodja pade v boju. Le-ta mora biti dovolj izurjen, da prevzame svoje nove obveznosti.

Vodje pa se po njegovem učijo s tem, ko se razvija vojna in njihova vodstvena sposobnost narašča sorazmerno z odgovornostmi, ki izvirajo iz kakovostne in količinske rasti njihovih sil. (Guevara 2008, 99). O tem pravi takole: "Gverilskega vodje, ki se svojega težkega poklica ne bi izučil na vsakodnevnih orožnih vajah, ni. Gverilec se uči od tovarišev, ki mu pokažejo, kako ravnati z orožjem, mu razložijo osnovna načela orientacije, kako obravnavati civilno prebivalstvo, kako se boriti, itd." (Guevara 2008, 134). V tem pogledu je bil Che daleč od tega, da bi bil neizkušen, saj si je veliko voditeljskega znanja nabral v Kubanski izkušnji ter na svojih popotovanjih. Tako verjetno lahko brez zadržkov rečemo, da je združeval vse kvalitete, ki jih po njegovem mora izpolnjevati gverilski vodja. Ker je bil mnenja, da je potrebno vse od zadnjega gverilca pa do vodje obravnavati enako, lahko povzamem, da vse vrline, ki jih mora imeti gverilec, veljajo tudi za samega vodjo. Vodja mora biti namreč zgled

---

⁶ Kubanski veteran Castrovega gibanja 26. Julija. Njegova skupina je aprila 1967 izgubila stik z glavnino bolivijskih gverilskih sil, večina jih je bila ubitih v zasedi 31. avgusta.

ostalim vojakom, saj je zgled eden od najpomembnejših izobraževalnih dejavnikov. Citiram: "Vodje morajo biti vseskozi vzor kristalno čistega in požrtvovalnega življenja, vojakov vzpon pa mora temeljiti na pogumu, sposobnostih in požrtvovalnemu duhu. Kdor teh kriterijev ne izpolnjuje do potankosti, ne sme opravljati odgovornih nalog." (Guevara 2008, 82).

Vodja gverilske skupine si mora zagotoviti spoštovanje svojih vojakov in mora izpolnjevati vrsto fizičnih, mentalnih in moralnih pogojev. Čeprav Guevara o teh govori na splošno za vse gverilce, tudi sam ne bi mogel voditi osvobodilne vojske, če ne bi imel določenih vrlin. Fizično je bil zelo neutruđen in trdoživ, čeprav ga je vse življenje spremljala in dušila astma. Najbolj pomembna moralna lastnost, ki ga je vodila, je bila pripravljenost tvegati svoje življenje, kar je zanj predstavljalo temelj gverilskega boja. Bil je tudi pogumen ter sposoben dobro analizirati možnosti, ki jih je ponujala določena akcija. Med moralnimi lastnostmi v »*Gverili*« omenja še optimizem, prilagodljivost, iznajdljivost in tovarišstvo. (Guevara 2008, 60-61). Čeprav je zagovarjal vztrajnost in pogum, pa je menil, da gverilski vodja, ki je ponosen na svojo vlogo, nikoli ne sme zanemariti umika. (Guevara 2008, 90)

Pomembne osebne vrline so po njegovem mnenju še: ozaveščenost, odrekanje, strogost in asketizem. (Guevara 2008, 56). Pri tem je dajal izredno velik poudarek na samonadzor, za katerega je zase pravil, da ga je nekajkrat izgubil. Dva meseca pred smrtjo je namreč zapisal takole: "Počutim se kot razvalina ... in na določene trenutke sem izgubil samonadzor." (Guevara v Sarkesian 1975, 403). Kljub temu pa je bil asket, za katerega ni bilo življenja izven revolucije, svoje osebno življenje pa je opisal z besedami: "Voditelji revolucije imajo otroke, ki pri momljanju prvih besed ne omenjajo očetovega imena, ker ga ne vidijo, imajo žene, ki morajo biti del njihove žrtve za uspeh revolucije, a okvir prijateljev je strogo usklajen z okvirom tovarišev v revoluciji." (Wikipedia.org 2009c).

Chejevo vodenje je potekalo tudi v okvirih določenega etičnega kodeksa. Gverilci niso jemali jetnikov in so preživele izpustili, norma je bila namreč "kar največja milost do vojakov, ki prihajajo v boj izpolnjevati svojo vojaško dolžnost ali vsaj prihajajo v veri, da jo izpolnjujejo". Pomembno je bilo tudi poskrbeti za ranjence z vsemi sredstvi, ki so jih imeli na voljo, v odnosih s civilnim prebivalstvom pa so morali gverilci kazati spoštovanje do njihovih tradicij in norm. (Guevara 2008, 38).

V primeru kršitve pravil gverilskega vojskovanja, je Guevara zagovarjal strogo kaznovanje. Disciplina je bila zanj eden od temeljev gverile in kdor jo je prekršil, je bil kaznovan ne glede na hierarhijo. Tako je na primer odstavil Kubanca Marcosa s položaja

voditelja prednje straže, ko se je s svojo skupino mož odpravil prosit za hrano k hiši nekega uradnika. Gverilci so se hiši namreč približali s puškami na rami in trdili, da so skupina mehiških geologov. (Gott 1972, 378). Glede kaznovanja borcev, pa v »*Gverili*« pravi takole: "Vojake, ki sem jim poveljeval, sem kaznoval z arestom ter odtegom priboljškov in cigaret v lažjih primerih ali popolnim postom v težjih." (Guevara 2008, 140).

4.2 GVATEMALA

Da bi razumeli naravo gverilskega vojskovanja v Gvatemali, moramo najprej razjasniti zgodovinsko-politično ozadje te države. Prvo pomembno dejstvo je, da je Gvatemala od začetka 20. stoletja postajala gospodarsko in politično vse bolj odvisna od Združenih držav, oblasti pa so predstavljale predvsem interese veleposestnikov. Večina predsednikov je prišla na oblast z državnimi udari ali vnaprej določenimi volilnimi izidi. (Natek 2000, 518).

Diktatura Jorgeja Ubicoja Catañede, ki je vladal med leti 1931 in 1944 se je končala z množičnimi nemiri. Ubico je na široko odprl vrata severnoameriškim interesom in leta 1944 je izbruhnila revolucija, ki je bila reakcija na politično in socialno zaostalost Gvatemale. (Golob 1981, 7937). Izvolitev Juana Joséja Arévala je pričela krajše obdobje demokratičnih reform⁷ in ljudske mobilizacije, ki pa je bilo sunkovito prekinjeno z vzponom njegovega naslednika Jacoba Arbenza Guzmána ter nadaljnjim padcem njegove vladavine, ko je ameriška vlada iz strahu pred komunizmom⁸ podprla oborožen upor iz sosednjega Hondurasa, ki ga je vodil gvatemalski general Carlos Castillo Armas. (Paige 1982, 11). Junija 1954 je osrednja vohunska agencija Združenih držav CIA strmoglavila zakonito vlado Guzmána in čeprav je to zbuvalo vtis, da nobena vlada v Latinski Ameriki, ki si je prizadevala uvesti še tako skromne gospodarske in družbene reforme, ni mogla preživeti sovražnosti Združenih

---

⁷ Z novo ustavo (1945) so vsi državljani dobili politične svoboščine, takoj pa so se pričele tudi socialne reforme, glavni cilj je bila široko zajeta agrarna reforma, s katero bi bile prizadete predvsem haciende, veleposesti pa tudi ogromne površine United Fruit Company. Zaradi vse večje radikalizacije režima, pa so se uprli veleposestniki in en del armade in tako se je do leta 1949 zvrstilo osemnajst neuspešnih vojaških udarov. (Golob 1981, 7937).

⁸ Pomembnejši dejavnik pri odločitvi državnega tajništva Združenih držav za akcijo naj bi bilo, po mnenju nekaterih kritikov, slepo ideološko sovraštvo in nezaupanje nasproti komunizmu, ki sta bila v letih hladne vojne značilna za zunanjo politiko ZD, pa čeprav niti polkovnik Arbenz, niti njegov prednik Juan José Arévalo nista bila naklonjena ne komunistom ne socialistom. Oba pa sta si seveda prizadevala zmanjšati politično odvisnost od Združenih držav in zaradi tega je bila njuna »revolucija« ustavljena. (Gott 1972, 44-45).

držav, je zmotnost takšnega prepričanja pozneje zmagoslavno potrdila kubanska revolucija. Rodilo se je novo, nevarno prepričanje, da Združene države niso nepremagljive.

Po tem, ko se je Arbenz ponižno vdal in odprl pot vladi vojaških polkovnikov, se je v Gvatemali začelo dolgo razdobje protirevolucionarne vlade. Castillo Armas je s preobratom v zemljiški reformi⁹ ustvaril razmere za uspešno gverilsko delovanje. (Gott 1972, 46). Sledilo je novo obdobje vojaških vladavin¹⁰, politične zmede ter delovanja levičarskih in desničarskih gverilskih skupin, ki so jih podpirale Kuba in ZD. Občasni spopadi so po letu 1960 prerasli v pravo državljansko vojno.

4.2.1 GVERILSKE SKUPINE V GVATEMALI

Do prvega oboroženega upora je v državi prišlo 13. novembra 1960, ko so se v vojašnicah pri Fortu Matamoros, zunaj Guatemala Cityja, uprli vojaki, ki jih je vodil polkovnik Rafael Sessan Pereira. (Gott 1972, 48). Povod za dogodek je bila postavitve oporišča za operacije CIE v enem od gvatemalskih mest, kjer naj bi urili kubanske izgnance za pilote in prometne strokovnjake in jih tudi na splošno pripravljali za vdor na Kubo¹¹. Na tem mestu seveda še ne moremo govoriti o kakšni organizirani gverilski oboroženi skupini, saj je šlo, po besedah Gotta (1972, 48), zgolj za značilen upor nacionalističnih častnikov, ki je pomenil vrhunec političnih in vojaških nemirov v zadnjih nekaj mesecih. Omenjam pa jo predvsem zaradi tega, ker so v njej sodelovali tudi nekateri častniki, ki so imeli kasneje odločilno vlogo pri vodenju nastalih gverilskih skupin. Med njimi sta najpomembnejša poročnika Marco Antonio Yon Sosa in Luís Augusto Turcios Lima.

Po zatrtju vstaje se je majhna skupina častnikov pod njunim vodstvom umaknila v gore, kjer se je pričela organizacije gverile, ki se je začela v letu 1962. (Paige 1982, 12). Po štirih mesecih izgnanstva sta se Lima in Yon Sosa v družbi še enega častnika, Alejandra de Leóna, vrnila v Gvatemalo, kjer sta popolnoma samostojno začela iskati poti za nadaljevanje boja

---

⁹ Velikim posestnikom je namreč vrnil zemljo.

¹⁰ Castilla Armasa je ustrelil eden izmed stražarjev v njegovi palači, leta 1957. Sledile so volitve, ki pa so bile razveljavljene, na novih volitvah, januarja 1958, pa je z veliko večino zmagal general Miguel Ydígoras Fuentes. (Gott 1972, 45-46).

¹¹ Nešteto gvatemalskih častnikov ni čutilo nobenega sovraštva do Fidela Castra, prav tako ni videlo nobenega vzroka za to, da bi Gvatemalo uporabili za odskočno desko za napad na Kubo. Še posebej pa so se upirali zahtevi, da bi oporišče uporabljali za urjenje gvatemalskih vojaških novincev. (Gott 1972, 47).

proti režimu. (Gott 1972, 50). Februarja 1962 so se po skromnih pripravah majhne gverilske sile Yona Sose in Turciosa Lime, skupaj z Luísom Trejom Esquivelom, lotile akcij in napadale iz skrivališč v hribih. Nadeli so si ime Gverilsko gibanje Alejandra de Leóna – Trinajsti november, da bi tako počastile padlega tovariša in propadlo vstajo leta 1960. (Gott 1972, 54). Gibanje se je kasneje preimenovalo v *Movimiento Revolucionario 13 de Noviembre* oziroma Revolucionarno gibanje 13. novembra. V novi organizaciji MR 13 je bilo nešteto gverilskih front: fronta, ki jo je vodil Yon Sosa je obdržala ime Alejandra de Leóna, druga, ki jo je vodil Luís Turcios pa se je imenovala fronta Edgara Ibarre. Sčasoma sta se obe fronti začeli ideološko ločevati. (Gott 1972, 65).

Čeprav je bila februarska vstaja v Bananeri zlomljena v enem tednu, so se nemiri, stavke in študentske demonstracije nadaljevale v glavnem mestu Gvatemale. Marca je bila ustanovljena tudi nova gverilska skupina pod poveljstvom Paza Tejade, ki se je imenovala Fronta 20. oktobra, v spomin na revolucijo iz leta 1944, ki je strmoglavila diktatorja Ubica in privedla na oblast Juana Joséja Arévala. Revolucija se je končala, ko je vlada v mesto spravila 2000 rezervnih vojakov in razglasila svoje načrte, da bo mesto preplavila kar s 40.000 vojaki. (Gott 1972, 55-56).

Nova gverilska organizacija je nato nastala decembra 1962, na pobudo preostanka skupine fronte Alejandra de Leóna »13. november« za ustanovitev politično-vojaške zveze med njo, Gvatemalsko stranko dela oziroma *Partido Guatemalteco del Trabajo* (PGT) in »gibanjem 12. aprila«. To zadnjo skupino so sprva organizirali študenti in je nastala iz študentskih demonstracij v začetku leta 1962. Novo zvezo so poimenovali *Fuerzas Armadas Rebeldes* oziroma Uporniške oborožene sile (FAR) in naj bi predvsem skrbela za načrtovanje in vzporejanje vojaškega delovanja raznih gverilskih front, ki so še obstajale v zarodkih. (Gott 1972, 57).

V organizaciji FAR pa so se kasneje začele pojavljati nezanemarljive razlike v mnenjih Lime in Yona Sose, zato se je leta 1964 fronta Edgara Ibarra odločila za skupnost, ki ima drugačne vojaške in politične poglede, kakor gibanje MR 13 in gverilsko gibanje se je razcepilo na MR 13, ki ga je vodil Yon Sosa, ter na nove vojaške sile FAR, pod nadzorstvom Turciosa¹². (Gott 1972, 76).

---

¹² Ko so gverilci doživeli hude vojaške udarce, so začeli znova ocenjevati svoj politični položaj. To je zadevalo stike organizacije FAR s PGT in z Yonom Soso ter gibanjem MR 13. Med letom 1966 se je tudi Yon Sosa znebil svoje trockistične opore, kar je bila podlaga za ponovno povezovanje s FAR in pozno leta 1967 se je tako pridružil organizaciji FAR kot njen voditelj. (Gott 1972, 99).

Po vojaškem porazu FAR v poznih 60-ih letih, se je skupina zatekla v Mehiko, kjer so se na novo formirali in se vrnilo v 70-ih letih, ko se je pojavila tudi nova generacija gverilskih skupin. V tem času sta nastali Gverilska vojska revnih oziroma *Ejército Guerrillero de los Pobres* (EGP) in Revolucionarna organizacija oboroženega ljudstva oziroma *Organización Revolucionario del Pueblo en Armas* (ORPA), ki sta si obe prizadevali pridobiti podporo domačega ljudstva. (Oettler 2008, 5).

V letu 1982 so se vse tri organizacije, skupaj z Gvatemalsko stranko dela (PGT) združile pod pokroviteljsko gverilsko organizacijo Gvatemalska narodnoosvobodilna zveza oziroma *Unidad Revolucionaria Nacional Guatemalteca* (URNG), ki je februarja 1992 pričela pogajanja z vlado o končanju državljanske vojne, od julija 1992 pod pokroviteljstvom OZN. Mirovni sporazum, ki je bil podpisan 29. decembra 1996 v Ciudadu de Guatemala je formalno končal 36 let trajajočo državljansko vojno, ki je zahtevala prek 100.000 žrtev, največ med indijanskim prebivalstvom na podeželju. (Absoluteastronomy.com 2009; Natek 2000, 518).

4.2.2 VODENJE GVERILSKIH OBOROŽENIH SKUPIN V GVATEMALI

Če povzamem, kar sem zapisala v prejšnjem poglavju, nastajanje in vodenje gverilskih oboroženih skupin lahko razdelimo na 4 faze:

- V prvi fazi, predvsem pred letom 1960, so vstaje in izgrede v glavnem vodili intelektualci in študenti srednjega razreda, ki so bili v vojaškem pogledu z lahkoto premagljivi. Ker ni šlo za pravo gverilo, teh gibanj v nalogi ne bom podrobneje preučevala.
- Drugo fazo konflikta označujejo oborožene **vstaje mladih vojaških častnikov** pod vodstvom polkovnika Rafaela Sessana Pereire. Še vedno ni šlo za pravo gverilsko organizacijo, vendar so v tej fazi že nastali zametki kasnejših gverilskih skupin. Najpomembnejši med njimi sta bili **Revolucionarno gibanje 13. Novembra** (MR 13), pod vodstvom poročnika Marca Antonia Yon Sose ter kasneje nastale **Uporniške oborožene sile** (FAR), ki jim je poveljeval poročnik Luís Augusto Turcios Lima.
- Tretja faza državljanske vojne je potekala v 70-ih letih, ko so se stare ter na novo formirane organizacije združile v boju proti vojaški vladi. Boji so potekali tako v urbanem okolju, kakor tudi na podeželju. Najpomembnejši gverilski organizaciji, ki sta nastali v tem obdobju sta bili **Gverilska vojska revnih** (EGP) in **Revolucionarna organizacija oboroženega ljudstva** (ORPA).

- Zadnja faza pomeni obdobje »totalne vojne« države proti večjemu delu njenega prebivalstva in jo označujejo številni poboji. Gverilska organizacija, ki je delovala v tej fazi je bila **Gvatemalska narodnoosvobodilna zveza** (URNG), ki je združevala štiri največje gverilske organizacije do tega obdobja.

4.2.2.1 VSTAJA ČASTNIKOV PRI FORTU MATAMOROS

Kot sem že nekajkrat omenila, prvih vstaj, kljub temu, da so jih vodili vojaški častniki, ne moremo šteti za pravo gverilsko vojskovanje. Poleg tega je težko reči ali je šlo v tem primeru za kakršnokoli organizirano obliko upora z jasnim vodenjem. Kot navaja Adolfo Gilly (v Gott 1972, 50) se je med 150 voditelji in častniki, zapriseženimi člani tajne skupine, ki se je zarotila v začetku leta 1960, na dan vstaje (13. novembra) uprlo le 45.

V dokumentu MR 13 pa so ob četrti obletnici vstaje zapisali: "Zelo omejeni namen politične usmeritve gibanja je namreč povzročil njegov neuspeh – to, da so vojaški voditelji imeli na voljo velikansko skladišče orožja in vojaško področje pod svojim nadzorstvom, ni pomenilo ničesar, ker niso doumeli, čemu se bojujejo in kakšni so njihovi cilji." (Gott 1972, 50).

4.2.2.2 REVOLUCIONARNO GIBANJE 13. NOVIEMBRA (MR 13)

Že v zgodnjem razdobju boja so bila življenja članov gibanja, ki sta ga vodila Turcios in Yon Sosa, neprenehoma v nevarnosti, vendar je šele umor Alejandra de Leóna, leta 1961, deloval kot dovolj močna spodbuda, da je vodstvo gibanja končalo pogajanja z opozicijskimi strankami in sklenilo začeti po gverilsko. Če upoštevamo, da so bili vsi ti častniki nekakšni izobčenci, se jim je, glede na kubanski zgled, gverilska akcija zdela še najbolj logična izbira.

A kljub temu, da so se člani novega uporniškega gibanja organizirali za gverilsko vojskovanje, so bili precej podobni skupini častnikov, ki so se uprli novembra 1960. Gott (1972, 55) pravi, da prvih gverilcev namreč niso urili za dolgo vojno izčrpavanje, temveč z namenom, da bi kar najhitreje strmoglavili vlado predsednika Ydígorasa. Dodaja tudi: "Vstaja je zares pogrešala jasno vodstvo, nedvoumno usmeritev in ustrezno ureditev. (...) Nastop gverilcev je spravil v kritičen položaj gvatemalsko politično življenje, toda sile, ki so se uprle vladi, niso bile dovolj močne, da bi krizo izrabile zase." (Gott 1972, 56-57). Če povzamem, je 6. februar 1962 sicer pomenil zavesten začetek gverilskega vojskovanja v Gvatemali, v tem pomenu, da se je začel oborožen boj na deželi ob politični in družbeni podpori kmetov, vendar pa je ta boj v začetku vodila le majhna, neizkušena in nestalna peščica vojakov. Stil vodenja

bi tako verjetno lahko opredelili kot demokratični stil ali pa participativni stil vodenja, saj je neko formalno vodstvo obstajalo, vendar je odločalo zgolj o okvirih in usmeritvah gibanja.

Gverilske sile gibanja 13. novembra so bile vojaško poražene v enem tednu, vendar so si kljub temu konec leta znova prizadevali obnoviti gverilsko fronto. To jim ni uspelo, saj po besedah Gotta (1972, 57) "voditelji gibanja niso poskrbeli za nobene politične priprave; poznali so samo teren, kmečke organizacije pa jih niso podprle."

4.2.2.3 UPORNIŠKE OBOROŽENE SILE (FAR)

Uporniške oborožene sile so bila organizacija, ki naj bi skrbela predvsem za načrtovanje in vzporejanje vojaškega delovanja raznih gverilskih front. V tistem času tako zveza FAR še ni imela namena ustanovljati lastnih vojaških enot, dokler ne bi bila prepričana o pomoči kmetov, ustreznih informacijah in oskrbovalnih poteh. Vloga zveze je bila zgolj izvršilna, medtem ko je bilo politično vodstvo v rokah Združene fronte odpora oziroma *Frente Unido de Resistencia* (FUR), ki so jo organizirale Gvatemalska stranka dela (PGT) in druge skupine, v katerih gverilci MR 13 niso bili zastopani. (Gott 1972, 58). Iz napisanega je jasno razvidna delitev med političnim in vojaškim vodstvom organizacije, ki je že od samega začetka namigovala na pomemben notranji spor.

PGT je kmalu dala vedeti, da gverilska akcija v nobenem primeru ne more obvladovati političnih izbir partije, kar je nazadnje leta 1968 privedlo do ločitve FAR od PGT. Glavni vzrok je bil po besedah gverilcev (v Gott 1972, 101) v tem, da so "komunisti že od začetka vztrajali pri tem, da se mora vojaško vodstvo, ki se je razvilo iz boja, ravnati po njihovih političnih direktivah". Politično vodenje je bilo torej precej patriarhalno, pri katerem so gverilski poveljniki morali slediti navodilom PGT, le-ta pa sama ni nikoli imela posebno veliko voditeljev za boj. Gott (1972, 102) je takole citiral Césara Montesa, naslednika Lime po njegovi smrti: "Znano je, da doslej še nobene, niti ene same vojaške operacije v našem oboroženem boju ni navdihnila in vodila, niti neposredno, niti posredno, vodilna klika PGT, ki se sama ima za partijo. (...)"

V prvih letih gverilskega boja v Gvatemali lahko torej mnogo napak in zmot pojasnimo s pomanjkanjem izkušenj, seveda pa je obenem težko je razumeti gvatemalske gverilske voditelje, ne da bi pri tem upoštevali tudi njihov vojaški izvor.

Turcios Lima je imel v tistem času komaj 19 let. Izviral je iz srednjerazredne družine, vzgajali pa so ga v zasebni katoliški šoli in kasneje v vladni poklicni šoli. Njegova mati si je želela, da bi postal častnik v državni vojski in tako so ga s petnajstimi leti poslali v tehniško

šolo, ki je bila gvatemalska vojaška akademija. V častnika – podporočnika – je napredoval leta 1959. Pozneje je šest mesecev preživel v vojaški šoli za specialno urjenje v Fort Benningu v Georgiji v Združenih Državah. (Wikipedia.org 2009d; Freebase.com 2009). Ameriški častnikar Howard (v Gott 1972, 52) pravi, da "čeprav se je nepričakovano znašel na stopnji političnega voditelja, je bil Turcios v jedru vojak, ki se bojuje za nov zakonik časti". V poročilu generalnega poveljstva Gvatemalske narodnoosvobodilne zveze, so se ga uporniški voditelji spominjali po njegovi strateški viziji demokracije, socialne pravičnosti ter vključitve domorodnega prebivalstva v revolucionarno gibanje. (Tulane.edu 1992). Nedvomno je, da je bil Turcios med gverilci zelo cenjen in spoštovan. Ko je 2. Oktobra 1966 umrl v prometni nesreči, je eden izmed njegovih prijateljev na njegovem grobu povedal: "(...) Z njim je gvatemalska revolucija izgubila enega izmed svojih najmlajših in najbolj izkušenih voditeljev." (Gott 1972, 91).

Poročnik Yon Sosa, ki se je leta 1967 ponovno pridružil organizaciji FAR, tokrat kot njen voditelj, je bil tri leta starejši od Tuciosa. Bil je kitajskega rodu in je bil tudi on deležen vojaškega urjenja v ZD, v Fort Gulicku na Kanalskem področju. (Gott 1972, 52). Vendar pa po mnenju Fidela Castra Yon Sosa ni bil popolnoma primeren za gverilskega voditelja. V svojem govoru na trikontinentalni konferenci leta 1966 je o njem povedal takole:

(...) Yon Sosa je bil brez dvoma domoljuben častnik. Yon Sosa je na čelu gibanja skupine častnikov redne vojske, (...), da je ta voditelj, ki se ni razumel na globoke politične in zgodovinske probleme revolucionarne misli, (...). In mi upamo, da se Yon Sosa, o čigar domoljubnih namenih v začetku boja ne dvomimo, kakor ne dvomimo o tem, da je poštenjak, pa čeprav imamo resne pomisleke o njegovih sposobnostih za revolucionarnega voditelja, (...). (Lanic.utexas.edu 2009).

Kako je bila pravzaprav organizirana gverilska skupina in vodenje v trockističnem obdobju, pa je opisal Gott (1972, 68), v citatu Evarista Aldana, enega izmed voditeljev fronte Alejandra de Leóna:

Najprej smo organizirali, kar imenujemo "center" (središče) naših gverilskih enot. To središče je sestavljalo direktorij. Nato smo organizirali "skupine" – vsak član centra dela v svoji skupini in zanjo odgovarja. Voditelje skupine izmenjavamo. Pri organiziranju skupine upoštevamo izobrazbo njenih članov, raven političnih razprav in vojaško moč. Ta sistem se je odločno obnesel. (...) Center daje vojaško in politično vodstvo fronte. Izkušnje so nas poučile, da je delovanje skupin in potemtakem tudi fronte odvisno od delovanja centra. Odgovorne položaje v centru imajo compañeros, ki

z dejanji in v razpravah pokažejo največjo odločnost, kar zadeva napredovanje, najvišji čut za odgovornost in najboljšega kolektivnega duha. (...)

Aldana pravi še, da je bila organizacija glede na naloge in glede na razmere v katerih so se bojevali, "demokratsko centralizirana".

Ker so imeli gverilci opraviti z nevednimi in politično nerazgledanimi kmeti, so si prizadevali ljudi spreobrniti s t.i. "oboroženo propagando" – to je s prizadevanjem, da bi spremenili kmete v revolucionarje na sestankih in s prepričevanjem. Gott (1972, 69) oboroženo propagando razlaga takole: "Vas vojaško zavarujejo. Vse prebivalce skličejo na sestanek, na katerem razni uporniki govore o različnih temah: o reformi, izrabljanju, ljudski vojski in varnostnih ukrepih. Med temi začetnimi stiki s skupnostjo izberejo uporniki iz vasi voditelje, o katerih upajo, da bodo jedro krajevnega tajnega komiteja in ta strnjeno organizirana enota deluje na svoji višji stopnji kot dokončna politična avtoriteta v vasi." Takšno taktiko so uporabljali tako skupina Turciosa Lime, kakor tudi Sosovi gverilci. Kot taktiko pa jo je precej kritizirala poznejša generacija latinskoameriških gverilcev.

4.2.2.4 GVERILSKA VOJSKA REVNIH (EGP)

Gverilska vojska revnih (*Ejército Guerrillero de los Pobres*) je bila ustanovljena leta 1972, ko se je skupina petnajstih gverilcev podala v džungelsko področje, imenovano Ixcán. EGP je bila komunistična organizacija in je združevala avantgardno strankarsko strukturo s paravojaškimi silami in marksistično-leninistično ideologijo. Čeprav se je leta 1982 združila s tremi drugimi organizacijami pod okriljem Gvatemalske narodnoosvobodilne zveze, oborožene uporniške organizacije, ki je leta 1996 podpisala mirovni sporazum z vlado ter regularno vojsko Gvatemale, je vojaško ostala samostojna organizacija. Vrhovni poveljnik organizacije je bil njen ustanovitelj Ricardo Ramirez de León, imenovan tudi poveljnik Rolando Morán, ki je kasneje postal tudi generalni sekretar URNG. Po izobrazbi je bil pravnik, sklepamo pa lahko, da je bil kot vodja uspešen, saj je bila EGP, do podpisa mirovnega sporazuma, gverilska organizacija z največjim obsegom, tako v teritorialnem pogledu, kot tudi po številu vojskujočih. Na svojem vrhuncu, se je EGP lahko oprla na socialno bazo 250.000 ljudi, ki so bili razdeljeni v 7 sledečih gverilskih front: fronta poveljnika Ernesta Guevare, fronta Ho Chi Minha, fronta Marca Antonia Yon Sose, fronta Augusta Césara Sandina, fronta 13. novembra, fronta Luisa Turciosa Lime in fronta Otta Renéja Castille. (Wikipedia.org 2009e; Wikipedia.org 2009f).

Ramirez je bil eden od štirih velikih poveljnikov Gvatemalskih uporniških vojsk. Velik del svojega življenja je preživel v izgnanstvu na Češkoslovaškem, v Ekvadorju, Mehiki, Argentini in na Kubi, predvsem je bil zaprt zaradi svojih revolucionarnih aktivnosti. Po tem, ko je preostanek življenja posvetil oboroženemu uporju proti državi, je leta 1990 postal eden od graditeljev miru v Gvatemali. Bil je sin vojaškega polkovnika in se je upornikom pridružil že v zgodnjih šestdesetih, po tem, ko je bil vključen v delavske organizacije in študentske revolucionarne skupine. Govoril je kar šest jezikov. (Latinamericastudies.org 1998).

Kako cenjen je bil, potrjuje izjava Jorgeja Sote, voditelja URNG, ki je na tiskovni konferenci, po Ramirezovi smrti septembra 1998, povedal: "Njegov prispevek k revolucionarnemu boju in mirovnemu procesu je bil izredno neprecenljiv." Predvsem je bilo pomembno dejstvo, da je zelo velik poudarek dajal na domorodno prebivalstvo, ki v Gvatemali predstavlja več kot 50 odstotkov populacije. (Hartford-hwp.com 1998). Doktrina Ricarda Ramireza de Leóna, na kateri je slonela taktika EGP, se je namreč opirala na počasen proces mobiliziranja revnejših slojev prebivalstva, s končnim ciljem premagati nacionalno vojsko in prevzeti državno oblast. Doktrina je obenem zavračala strategijo *foca*, to je strategijo revolucionarnega vojskovanja, ki sloni na ideji, da lahko majhna skupina zavezanih bojevnikov postane središče za revolucijo, brez predhodnega organiziranja prebivalstva. (Lofving v Leonard 2006, 727). Gverilska vojska revnih naj bi v letu 1975 postala resna teroristična grožnja in v letu 1978 so ji pripisovali okoli 40 odstotkov vseh terorističnih incidentov. (Heritage.org 2009).

Med leti 1981 in 1983 je bila organizirana v hierarhično strukturo, v kateri je vodstvena funkcija pripadala t.i. nacionalnemu odboru (Dirección Nacional – DN), ki je združeval predstavnike vojaških oddelkov oziroma front. Vsi oddelki so izmenično sodelovali na lokalnem nivoju z lokalnimi neregularnimi silami, v katerih so delovali mobilizirani vaščani v odvisnosti od intenzivnosti spopadov. (Lofving v Leonard 2006, 727).

Eden od voditeljev EGP je bil tudi César Montes, ki je po smrti Lime vodil že organizacijo FAR in bil hkrati član Gvatemalske delavske stranke (PGT). (Heritage.org 2009). Bil je so-ustanovitelj FAR, še prej pa je v letu 1960 vodil študentske demonstracije proti ustanovitvi ameriškega oporišča v Gvatemali. César Montes, oziroma Julio César Macias, je poznan tudi kot pomemben predstavnik za socialno pravičnost in mirovni proces v Gvatemali, čeprav je bil po drugi strani kar nekajkrat obtožen terorizma. Imel je katoliško vzgojo in se je šolal za učitelja, nato pa je na univerzitetnem nivoju študiral pravo. V letu 1972 je iz izgnanstva v Mehiki vodil 14 mož nazaj v rodno Gvatemalo, nato pa so v džungli Ixcán ustanovili

Gverilsko vojsko revnih. Montes je sebe opisal kot "gverilskega poveljnika, ki se je preobrazil v graditelja miru". (Umassmedia.com 2006).

4.2.2.5 REVOLUCIONARNA ORGANIZACIJA OBOROŽENEGA LJUDSTVA (ORPA)

ORPA je bila zadnja od štirih organizacij, ki so delovale pod okriljem Gvatemalske narodnoosvobodilne zveze. Nastala je iz odcepitve od FAR in je javno pričela obstajati šele leta 1979. (Goodwin 2001, 165). Njen ustanovitelj je bil Rodrigo Asturias, ki se je oboroženemu boju kot gverilec pridružil že leta 1962, in sicer v takrat novo nastalemu Gibanju 20. oktobra, pod vodstvom polkovnika Paza Tejade, kot aktivist pa je že pred tem sodeloval tudi z voditelji poražene vojaške vstaje, ko so formirali MR-13, februarja 1962. Čeprav je prvotna ORPA združevala manjše število članov, so imeli zelo jasno vizijo o ciljih, ki naj bi jih dosegli. Poleg tega naj bi Asturias, bolje od večine drugih gverilskih voditeljev, razumel operacijske pomanjkljivosti iz šestdesetih let ter opravil potrebne prilagoditve. Že samo geslo »*Živimo, da se borimo, borimo se, da živimo*« kaže nasprotje z gibanji iz preteklosti, ki so bila bolj fatalistično naravnana. (Ohiolink.edu 2007).

Morda najbolj pomembna značilnost ORPA pa je bilo zavračanje Guevarove teorije *foca*. Asturias je namreč svojo organizacijo oboroženega ljudstva pripravljal na daljši ljudski oboroženi boj, ki je temeljil na mobilizaciji prebivalstva in izgraditvi samozadostne infrastrukture. Njegov namen torej ni bil ustvariti le gverilske vojske, temveč revolucionarno organizacijo s harmoničnim odnosom med podeželsko gverilsko fronto in mestno fronto ter mednarodno vzajemno mrežo s široko podporo urbanih strokovnjakov, študentov, industrijskih delavcev ter intelektualcev. Tako se je ORPA organizirala v tri gverilske fronte v Zahodnem visokogorju še pred njeno prvo vojaško akcijo. Vsaka od front je imela regularne vojaške sile, organizacijsko bazo, ter je čez čas razvila tudi neregularne sile. (ibid).

Večina vodstva organizacije je izhajala iz študentskega gibanja, vendar pa so bili borci ORPA tudi zelo zavezani ciljem organizacije. (Shr.aaas.org). Vrhovni gverilski poveljnik ORPA je bil seveda njen ustanovitelj Rodrigo Asturias, ki je bolje poznan po svojem vzdevku Gaspar Ilom.¹³ Po izobrazbi je bil pravnik (doštudiral je v Argentini), po koncu državljanske vojne v Gvatemali, leta 1996, pa se je iz gverilskega poveljnika prelevil v civilnega politika in

---

¹³Ime naj bi povzel po Indijskem uporniškem voditelju iz novele, ki jo je napisal njegov oče, Nobelov nagrajeneec, Miguel Angel Asturias. (Thenation.com 2009).

leta 2003 celo kandidiral za predsednika, a je zbral le 3 odstotke glasov. (Independent.co.uk 2009a).

Ko se je leta 1982 ustanovila Gvatemalska narodnoosvobodilna zveza, je Asturias, kot voditelj ORPA, postal tudi eden od štirih voditeljev generalnega poveljstva URNG. Bil pa je edini voditelj te zveze, ki v zgodnjih devetdesetih letih ni sodeloval pri podpisu mirovnega sporazuma z državno vlado. (Wikipedia.org 2009g). Po eni strani je to presenetljivo, saj naj bi po nekaterih virih ORPA bila med gvatemalskimi gverilskimi organizacijami najmanj nasilna, delno zaradi tega, ker je bil njihov poveljnik Asturias. To pa je verjetno bila posledica njegovega meščanskega porekla in izobrazbe. (Powells.com 2009).

4.2.2.6 GVATEMALSKA NARODNOOSVOBODILNA ZVEZA (URNG)

Gvatemalska narodnoosvobodilna zveza je bila, kot že rečeno, gverilsko gibanje, ki se je v Gvatemali pojavilo leta 1982 in je združevalo štiri levičarske skupine: EGP, ORPA, FAR in PGT. Gibanje je 26. Decembra 1996 končalo mirovna pogajanja z gvatemalsko vlado in podpisalo mirovni sporazum, v prisotnosti takratnega generalnega sekretarja Združenih narodov. (Wikipedia.org 2009h). Po podpisu mirovnega sporazuma se je URNG postopoma prelevila iz prikritega, hierarhičnega, politično-vojaškega gibanja v demokratično stranko. (Luciak 2001, 133).

Čeprav je bila URNG formalno ustanovljena leta 1982, je bilo generalno poveljstvo URNG formirano šele leta 1985. Člani poveljstva so s tem dobili pravico odločanja v imenu svojih organizacij. Trije voditelji poveljstva so bili Rodrigo Asturias za ORPA, Jorge Soto za FAR ter Ricardo Ramírez (Rolando Morán) za EGP, Gvatemalsko delavsko stranko pa sta predstavljala Mario Sánchez do leta 1986, za njim pa Ricardo Rosales, takratni generalni sekretar PGT. (Luciak 2001, 132).

V obdobju državljanske vojne je imela struktura URNG, po besedah Luciaka (2001, 133-134), 2 ključna organa. Prvi organ je bilo poveljstvo (*Comandancia*), ki so ga sestavljali poveljniki štirih sestavnih gverilskih skupin, drugi pa je bil Nacionalni direktorat (*National Directorate*), v katerem je bilo po sedem predstavnikov iz vsake skupine, ne glede na njihovo vojaško moč (število bojnikov). Tako je URNG zagotavljala enakovredno reprezentativnost skupin. Leta 1996 so število predstavnikov v Nacionalnem direktoratu povečali iz 28 na 44, in sicer so neuradni direktorat sestavljali vsi 4 poveljniki, ki so imeli pravico določiti po deset ostalih predstavnikov iz svoje skupine. Ta direktorat je leta 1997 izvolil začasni izvršni odbor, ki je takrat predstavljal najvišjo avtoriteto v odločanju nastajajoče stranke, njegova glavna

naloga pa je bila voditi URNG v procesu legalizacije. Struktura stranke je prikazana v tabeli 4.1.

Tabela 4.1: Struktura stranke URNG

<i>nivo</i>	<i>Avtoritete stranke</i>
Nacionalna raven	Nacionalna skupščina Izvršni odbor
Področna raven	Področna skupščina Področni izvršni odbor
Lokalna raven	Občinska skupščina Občinski izvršni odbor

Vir: Luciak (2001, 134).

4.3 KOLUMBIJA

Tudi v Kolumbiji so nastanek revolucionarnega gverilskega gibanja, podobno kot v ostalih Latinsko Ameriških državah, omogočile zaostrene notranje razmere, ki so bile posledica gospodarskih in notranje-političnih težav. Pri tem pa je Gott (1972, 197) opozoril na dve kolumbijski posebnosti. Prva je bila slaba volilna udeležba Kolumbijske države – namreč 65 odstotkov volilnih upravičencev, sploh ni volilo. Razočaranje zaradi volilnega sporazuma, po katerem sta na volitvah lahko sodelovali le dve stranki, je bil eden od prepričljivih vzrokov za mnenje revolucionarjev, da morajo nasilno uničiti ta sistem. Še odločilnejši dejavnik pa je bilo ozadje državljanske vojne in nasilja, ki je med leti 1946 in 1953 zajelo večji del države in zadelo vse družbene ustanove od družine pa do Cerkev. Čeprav se je t.i. *violencia*¹⁴ začela v majhnem obsegu že po izvolitvi konservativnega predsednika leta 1946, se je s hitrimi koraki nadaljevala po umoru liberalnega voditelja Jorgeja Eliécerja Gaitána leta 1948.

Državljsko vojno med liberalci in konservativci, v kateri je bilo več kot 200.000 mrtvih, je končal šele z državni udarom general Gustavo Rojas Pinilla¹⁵. Njegova diktatura leta 1953 je sicer začasno ustavila prelivanje krvi, vendar pa je konflikt še naprej ostal zaradi fevdalne

¹⁴ *La violencia* v španskem jeziku pomeni nasilje. V Kolumbiji so zato s tem izrazom poimenovali nasilno obdobje državljanske vojne, ki se je odvijala med leti 1946 in 1953.

¹⁵ Predsednik republike med leti 1953 in 1957.

gospodarske strukture zemljišč in zaradi kmečkega proletariata, ki je živel v skrajni revščini. Zaradi vse večjih gospodarskih težav je vojaška hunta leta 1957 Pinillo odstavila, vodilni sprti stranki pa sta se združili v »Narodno fronto«. (Golob 1981, 7945). Dogovorili sta se o menjavanju predsedniškega položaja vsaka štiri leta ter o proporcionalni delitvi sedežev v vladi in drugih telesih. Kot odgovor na takšno delitev oblasti znotraj vladajočega razreda in zaostrena socialna nasprotja med bogato elito in revnimi množicami, so v 60-ih letih nastala številna levičarska gibanja in začela gverilsko vojno proti oblastem. (Natek 2000, 614).

4.3.1 GVERILSKA GIBANJA V KOLUMBIJI

Prve gverilske skupine so se na kolumbijskem podeželju začele pojavljati že v obdobju *violencie*, v poznih štiridesetih in zgodnjih petdesetih in so po večini nosile liberalno ali konservativno oznako. Anarhični položaj pa je po drugi strani izrabila tudi kolumbijska komunistična partija za organizacijo majhne **gverilske skupine kmetov**. Po predsedniških volitvah 1949 so komunisti, z geslom: »Na reakcionarno nasilje je treba odgovoriti z organiziranim nasiljem množic«, začeli zbirati vse preživele, na območjih, kjer bi se lahko sami branili. Gott (1972, 203-205) pravi, da se je zbralo več kot tisoč kmečkih družin – odrasli so bili organizirani v partiji, mladina v Komunistični mladinski organizaciji in otroci v tako imenovanem bataljonu Sucre, ženske pa so imele svoj posebni komite. To je bila prva strnjena oborožena skupina, ki naj bi organizirala gverilsko akcijo. Čeprav vodenje in organizacija teh skupin, kot bomo videli kasneje, še nista bili dovolj jasni, jih je potrebno omeniti predvsem zaradi določenih voditeljev, ki so se pomembneje izkazali v poznejših gverilskih gibanjih.

Drugi val, za nas sicer manj pomembnih revolucionarnih gibanj, je sprožila kubanska revolucija. Po tem ko je Fidel Castro januarja 1959 prišel na oblast na Kubi, je pod vplivom tega dogodka kmalu nastalo nešteto političnih skupin, ki so nasprotovale Nacionalni fronti in globoko simpatizirale s kubansko revolucijo. Najpomembnejša, napol revolucionarna organizacija je bila *Movimiento de Obreros, Estudiantes y Campesinos* oziroma **Delavsko, študentsko in kmečko gibanje** (MOEC), ki ga je januarja 1960 ustanovil študent Antonio Larotta. Iz nepomembnega začetka se je razvilo prvo kolumbijsko fidelistično politično gibanje, ki pa je izgubilo svoj polet, ko so leta 1961 umorili Larotto ter kmalu tudi njegovega naslednika Federica Aranga. Druga skupina, ki je bila ustanovljena približno istočasno kakor MOEC, je bila *Frente Unido de Acción Revolucionaria* oziroma **Združena fronta revolucionarne akcije** (FUAR). Vodila sta jo Gaitánova hči Gloria Gaitán in njen mož Luís

Emiro Valencia. V tem gibanju so se v glavnem zbirali razumniki, ki so hoteli obnoviti gaitanizem. Tretje gibanje pa je bilo **Liberalno revolucionarno gibanje** ali *Movimiento Revolucionario Liberal* (MRL), ki ga je sestavljalo levo krilo liberalne stranke in je imelo glavno oporo na deželi in v pokrajinah. Čeprav MRL ni javno podpiralo gverilskega delovanja, je dalo nekaj gverilskih voditeljev, med njimi zlasti Juana de la Cruz Varelo. (Gott 1972, 211-212).

Mejnik za nastanek novih gverilskih skupin je bil padec Marquetalie, ene od »neodvisnih republik«¹⁶, ki je pomenil veliko izgubo za revolucijo, saj je vlada brez posebnih težav takoj uničila tudi druga področja, kjer so toliko let vladali kmečki voditelji. Pregnani kmetje so nato začeli vedno bolj ogrožati trdnost države, saj jim ni preostalo nič drugega kot nadaljevati gverilsko pot, njihove zahteve pa so postajale vedno bolj revolucionarne. Gott (1972, 222-224) navaja, da so se kmetje, ki so se iz Marquetalie umaknili pod vodstvom Marulande, julija 1964 zbrali na gverilskem zboru in zasnovali daljnosežno poljedelsko reformo, ki se je zavzemala za zaplembo velikih posestev in razdelitev zemlje med kmete. Na novi konferenci, konec septembra 1964, so nato ustanovili Južni gverilski blok, rahlo povezano gibanje razlaščenih kmetov, nad katerimi je skrbno bedela komunistična partija. Le-ti so leta 1966 ustanovili *Fuerzas Armadas Revolucionarias Colombianas* oziroma **Kolumbijske revolucionarne oborožene sile** (FARC). Drugo gverilsko gibanje, ki je nastalo v 60-ih letih, pa je bila skupina študentov pod vodstvom Fabia Vásqueza Castaње, imenovano *Ejército de Liberación Nacional* (ELN) oziroma **Nacionalna osvobodilna vojska**. ELN je bilo, po besedah Gotta (1972, 242) edino fidelistično gibanje v Latinski Ameriki, ki je resno občutilo potrebo, da se ustanovi množično mestno gibanje, ki naj bi združevalo različne politične sektorje, kakor se je to posrečilo kubanskemu gibanju 26. julija.

Natek (2000, 614) omenja tudi nekatera druga levičarska gibanja, ki so v tem obdobju vodila gverilsko vojno proti oblastem: Gibanje 19. April (M-19), ki je delovalo predvsem v mestih ter prokubanska Ljudska osvobodilna fronta (EPL). Leta 1982 je nastala tudi skrajno desničarska paravojaška proti-gverilska organizacija Smrt ugrabiteljem (MAS), tesno povezana s kokainsko mafijo. Po številnih neuspešnih poskusih zaprtja, je vlada leta 1989

---

¹⁶ »Neodvisne republike« so nastale po tem, ko se je Nacionalna konferenca gverilcev leta 1952 izrekla za oblast z ustanovitvijo ljudskih vladnih svetov na območjih kjer so gverilci. Te republike so bile poleg Marquetalie še: Río Chiquito, kjer je bilo približno 400 oboroženih mož, ki jih je vodil Ciro Trujillo Castaње; Suampaz, ki jo je od leta 1950 vodil Juan de la Cruz Varela, do leta 1960, ko je zapustil gverilski boj in bil izvoljen v zastopniški dom; Agriari in Guayabero. (Gott 1972, 206-208).

izdala zakon o splošni pomilostitvi vseh pripadnikov gverilskih gibanj, tako da so nekatera (na primer M-19 in EPL) opustila gverilsko dejavnost in se preoblikovala v politične stranke, druga pa nadaljujejo boj, med drugim tudi komunistične Kolumbijske revolucionarne oborožene sile (FARC) in Nacionalna osvobodilna vojska (ELN).

4.3.2 VODENJE GVERILSKIH SKUPIN V KOLUMBIJI

4.3.2.1 GVERILSKE OBOROŽENE SKUPINE KMETOV V ČASU VIOLENCIE

Prva strnjena gverilska oborožena skupina v času *violencie* je delovala pod okriljem komunistične partije, ki je v tistem obdobju zavzela stališče t.i. »samoobrambe množic«. Vendar pa Gott (1972, 205) pravi, da je že prva stopnja kmečkega oboroženega gibanja kazala podobo, ki je zadrževala splošen razvoj boja. Kar zadeva vodenje skupine, je takole je citiral članek, objavljen v *World Marxist Review* iz leta 1967: "Gibanje ni imelo niti združenega vojaško-političnega vodstva, niti jasno začrtanega programa za prevzem oblasti. Šlo je bolj za povezanost skupin, ki so sicer imele na voljo močne vire moči, so pa bile politično neenotne, kajti skupno načrtovanje boja sploh ni prihajalo v poštev. Liberalci, konservativci in komunisti so vsak po svoje vodili svoja gibanja in zasledovali vsak svoje posebne cilje."

Za liberalno buržoazijo je bilo gverilsko gibanje tako le orodje za pospeševanje medstrankarskega boja, ki je zbujal videz, da bi le vojaški prevzem oblasti rešil probleme, konservativci pa so v glavnem menili, da lahko uporabljajo svoje bojovniške oddelke za ohranitev diktature. Komunisti so si prizadevali, da bi združili različne skupine, vendar pa niso bili sposobni ustreči njihovim zahtevam v nacionalnem obsegu. (ibid, 205-206). Gott dodaja še, da so bili voditelji neizprosni idealistični in žilavi mladi liberalci, gverilsko gibanje pa je bilo organizirano po klasičnih smernicah, ki jih je razvil Mao Tse-Tung.

Na tej točki lahko omenim, da je Mao Tse-Tung v primeru gverilskega vojskovanja zagovarjal decentralizacijo vodenja. Centralizacija, kakršna se pojavlja pri konvencionalnih vojskah, po njegovem ni le nezaželena, temveč tudi nemogoča. Majhne enote, ki operirajo samostojno, brez prekomernega zunanjega vmešavanja, težko koordinirajo svoje aktivnosti. Po mnenju Tse-Tunga je na taktičnem nivoju koordinacija mogoča le med sosednjimi enotami. (Tse-Tung in drugi 2000, 52).

Eden izmed kmečkih voditeljev in ena izmed velikih osebnosti zgodnjega obdobja *violencie* je bil Fermín Charry Rincón, ki so ga imenovali tudi »Charro Negro« in je leta 1949 ustanovil Gaitanijo, ki je bila pozneje znamenita kot neodvisna republika Marquetalia. Bil je

član centralnega komiteja komunistične partije, ki se je v njenih publikacijah podpisoval z imenom Jacobo Frás Alape. Po njegovi smrti, leta 1960, ga je zamenjal še bolj legendarni Manuel Marulanda Vélez, ki je nosil tudi vzdevek »Tirofijo«, kar v prevodu pomeni zanesljiv zadetek. Tudi on je bil član centralnega komiteja komunistične partije in je kasneje vodil eno izmed najpomembnejših gverilskih gibanj v deželi. (Gott 1972, 207).

4.3.2.2 GVERILSKE SKUPINE V ZGODNJIH ŠESTDESETIH LETIH

Gverilske skupine, ki so vzbrstle v tem času, so po večini organizirali študenti in razumniki, povezani z organizacijama FUAR in MOEC. Njihove misli o tem, kako je treba izrabiti oborožen boj za spodbujanje revolucije so bile zelo jasne – po njihovem je bilo treba oditi na deželo in tam obnoviti stare gverilske skupine, ki so obstajale med *violencio*.

Vendar pa Gott (1972, 213) trdi, da gibanje MOEC ni imelo nobenega pravega vodstva in ni bilo zmožno sprejeti nikakršnega političnega programa. Nekatere revolucionarne skupine, ki so jih sestavljali po večini mladi, prevzeti od romantičnih idej o oboroženem boju, so se lotile oboroženega delovanja brez aktivne podpore domačih kmetov.

Prav tako je bilo vodstvo gibanja MOEC že v samem začetku razdeljeno v dve frakciji; prva je bila usmerjena bolj k formiranju urbane politične organizacije, druga pa se je zavzemala za oboroženi boj ter ustanavljanje gverilskih enklav, v svojih prvi poskusih ustanavljanja le-teh so še posebej želeli privabiti prejšnje liberalne gverilske voditelje. Tako je na primer Larrota poskušal pridobiti vodja Adána de Jesús Aguirreja (imenovanega tudi "El Aguilà"), čigar skupina je delovala na področju Cauca, kasneje pa sta dr. in njegov namestnik Rosendo Colmenares zbrala okrog 100 do 200 mož, po večini intelektualcev in nekdanjih gverilcev za svoj gverilski oddelek v Vichardi, blizu venezuelske meje. (Pizzaro v Bergquist in drugi 1992, 176). Teorija o oboroženem boju za vsako ceno pa se je tragično končala, ko je reakcionarjem uspelo uničiti takšne bojovniške skupine in tako omajati zaupanje množic v uspešnost oboroženega boja.

4.3.2.3 NACIONALNA OSVOBODILNA VOJSKA (ELN)

ELN je nastala v zgodnjih šestdesetih, ko je skupina študentov pod vodstvom Fabia Vásqueza Castaña preučevala možnosti, da bi postavila gverilsko žarišče v okrožju Santander. Prizorišče prvega javnega nastopa ELN je bila Simacota pri San Vincenteju, kjer je sedemindvajset mož in ena ženska, oblečenih v olivno zelene obleke in oboroženi le z lovskimi puškami vkorakalo v mesto od prvem svitu in ga držalo dve uri. Gverilci, ki so bili v sestavi oddelka Joséja Antonia Galána v okviru ELN, so za seboj pustili t.i. »Simacotski

manifest«. Načrt vojske ELN, o katerem je govoril Vásquez, je bil tako prvič javno razglašen ob napadu na Simacoto. (Gott 1972, 226). Gverilsko vojskovanje je bilo za ELN nepogrešljivo sredstvo za razrešitev kolumbijskih problemov.

ELN je bila oblikovana v piramidno strukturo, na vrhu katere je bil poveljnik Fabia Vásqueza Castaña, ki tako ni bil le ustanovitelj skupine, temveč tudi njen usmerjevalec in vojaški vodja. (Sanín in drugi 2006, 215). Pomembne pozicije v organizaciji so sprva imeli tudi njegov brat ter nekateri drugi sorodniki. Vásqueza je izuril Fidel Castro, podobno so imeli tudi ostali člani za seboj urjenje na Kubi. Vendar pa Vásquez ni bil, kakor Tirofijo (Marulanda), niti kmet niti član komunistične partije, temveč je bil njegov izvor bliže revolucionarnemu gibanju MOEC. Poleg Fabia Vásqueza Castaña je ELN po njegovi smrti vodila vrsta duhovnikov, med njimi sta najbolj poznana španski duhovnik Manuel Pérez ter Nicolás Rodríguez Bautista. Manuel Pérez naj bi imel veliko vlogo pri oblikovanju dokončne organizacijske ideologije. Kot nekateri drugi voditelji se omenjajo še: Gerardo Bermúdez (oziroma Francisco Galán), Ramiro Vargas, ter Antonio García, ki se je gibanju pridružil že pri devetnajstih letih. (Wikipedia.org 2009i; Larouchepub.com 1995; Colombiajournal.org 2009a; Mahalo.com 2009).

Gott (1972, 228) navaja, da "kakor vsa druga gverilska gibanja v Latinski Ameriki, tudi nacionalna osvobodilna vojska Kolumbije ni poznala nobenih vojaških dostojanstev. Edini dve izjemi sta bili posmrtni – za »kapitana« Parmenia, triindvajsetletnega kmeta, v čigar koči je bila ustanovljena ELN, ter za »poveljnika« Camila Torresa." Vendar pa je po njegovih besedah Fabio Vásquez (podobno kakor Che Guevara) zelo strogo gledal na vlogo gverilskega voditelja: "Voditelj nikakor ne sme zapustiti svojega bojnega položaja, niti ne sme odhajati v mesto. Njegovo poslanstvo je samo na bojišču, z njegovimi možmi. Edino opravičilo za vrnitev v mestno okolje je zavzetje kakega sovražnikovega položaja."

Vodstveno strukturo ELN je bolj nazorno opisala Ann-Kristin Sjöberg. Oborožene skupine ELN vodi petčlansko Centralno poveljstvo, imenovano »COCE« (*Comando Central de ELN*), ki je izvršni organ, odločitve pa sprejema Nacionalni Odbor, večje koordinacijsko telo, ki vključuje regionalno vojaško poveljstvo ter specializirane oddelke (kot na primer ženska gibanja). Trenutni člani centralnega poveljstva so Nicolas »El Gabiano« Rodríguez (vodja), poveljnik Antonio García (vojaški voditelj) ter poveljniki Pablo Beltrán, Ramiro Vargas ter Oscar Santos. (Ciponline.org 2007). V hierarhični strukturi ELN so od nekdaj dominirali

moški, poznan je zgolj en primer ženske participacije, in sicer v 21-članskem nacionalnem odboru. (Sjöberg 2008, 32-33).

Kako pride do menjave v vodstvu, pa Sjöbergova pojasnjuje takole: "Kadar so bili člani ELN nezadovoljni z vodstvom in njegovimi ukrepi, so s protestom izzvali zamenjavo." ELN je dobro organizirana, decentralizirana skupina, v kateri politična vprašanja prevladujejo pred vojaškimi. Kljub temu pa organizacija nima ločenega političnega krila in je bolj podobna oboroženi politični stranki. Struktura poveljevanja je jasno določena, in sicer je hierarhično zaporedje sledeče: COCE, Nacionalni odbor, Regionalni odbori in nazadnje fronte na lokalnem nivoju. Vseh 41 front je organiziranih v pet regionalnih blokov. (Sjöberg 2008, 34).

4.3.2.4 KOLUMBIJSKE REVOLUCIONARNE OBOROŽENE SILE (FARC)

FARC oziroma FARC-EP (Kolumbijske oborožene sile – Ljudska vojska, oziroma *Fuerzas Armadas Revolucionarias de Colombia – Ejército del Pueblo*), so bile ustanovljene v šestdesetih letih, kot vojaško krilo Kolumbijske komunistične partije in zato kot revolucionarna gverilska organizacija. Kolumbijska vlada, državni urad ZDA, Kanada in EU jih označujejo kot teroristično skupino oziroma kot nasilnega nedržavnega akterja, njeno velikost pa ocenjujejo na 6.000 do 10.000 članov. V preteklih letih naj bi štela celo več članov: 16.000 leta 2001 in po izjavi poveljnika Raula Reyesa 18.000 v letu 2007. V letu 2005 je bila FARC-EP prisotna na 15-20% Kolumbijskega teritorija, z največjimi koncentracijami na JV predelih države. (Wikipedia.org 2009j).

Glavna vzpodbuda za nastanek Kolumbijskih revolucionarnih oboroženih sil je bila t.i. »operacija Marquetalia«, v kateri je sodelovalo kakih 16.000 vojakov ali skoraj tretjina vse kolumbijske vojske. Kolumbija je bila prva država v Latinski Ameriki, v kateri so ZDA začele izvajati proti-gverilsko strategijo, ki so jo izdelali v prvih letih Kennedyjeve uprave. (Gott 1972, 218). Pizzaro (v Bergquist in drugi 1992, 181) pravi, da se FARC niso razvile na podlagi izključno prostovoljne odločitve ali kot poskus izvoza kubanske revolucije, temveč so se, ravno nasprotno, pojavile kot ljudski odgovor na uradno nasilje in vojaško agresijo države. Vojaška struktura FARC je tako začela nastajati po okupaciji Marquetalije sredi leta 1964, na drugi konferenci Južnega gverilskega bloka, aprila 1966 pa je bila vojska FARC tudi formalno ustanovljena.

Glavna ustanovitelja sta bila Manuel Marulanda, ki je bil že od začetka (pa do smrti) vrhovni poveljnik in končna avtoriteta v odločanju ter Jacobo Arenas, ki je prevzel funkcijo ideološkega voditelja in je imel odločilno vlogo pri vojaški reorganizaciji leta 1982. Arenas si

je prizadeval spremeniti FARC iz gverilske organizacije v uporniško vojsko (»Ljudsko vojsko«). Pomembno je postalo zagotavljanje novega orožja in tehnologije ter označevanje uniform s čini in simboli, da bi dosegli mednarodne kriterije, po katerih bi jih priznali kot borce, po Ženevski konvenciji iz leta 1949 in pripadajočih protokolih. (Wikipedia.org 2009k).

Poleg vrhovnega poveljnika, ki je trenutno Alfonso Cano, ima v strukturi poveljevanja FARC najpomembnejšo vlogo osrednje vrhovno poveljstvo (*Estado Mayor Central*), ki je najvišji organ usmerjanja in poveljevanja. Osrednje vrhovno poveljstvo s svojimi direktivami, ukazi in odločitvami vodi vse člane uporniške vojske, njegov sedem-članski sekretariat pa določa tudi poveljstva posameznih blokov ter je zadolžen za njihovo koordinacijo. (Wikipedia.org 2009l; Globalsecurity.org 2009b). V času Marulande so sekretariat sestavljali: vodja Manuel Marulanda Vélez (pravo ime Pedro Antonio Marín), Alfonso Cano, Raúl Reyes, Timoleón Jiménez, Iván Márquez, Jorge Briceño ("Mono Jojoy") in Efraín Guzmán. (Ciponline.org 2007).

Kolumbijske revolucionarne oborožene sile sestavlja 7 blokov, ki državno ozemlje delijo strateško in tako zagotavljajo večjo manevrsko sposobnost in nadzor. Bloki koordinirajo in zagotavljajo enotnost aktivnosti front v določenem območju države. Vsak blok ima 5 ali več front, skupaj pa imajo FARC več kot 80 front. Vsaka fronta je sestavljena iz 60 do 500 mož, ki tvorijo vsaj eno kolono. Kolona ima 2 ali več čet, v kateri okrog 50 mož izvaja zasede in druge napade presenečenja. Naslednja nižja enota je gverilska skupina, ki jo tvorita dve osnovni vojaški enoti, torej 2 voda po 12 vojakov. (Wikipedia.org 2009l; Wikipedia.org 2009m).

Ustanovitelj FARC, Manuela Marulando mnogo vojaških strokovnjakov obravnava kot veterana gverilskega vojskovanja ter učinkovitega poveljnika, ki je vodil morda najbolj sposobno in nevarno marksistično gverilsko organizacijo na svetu. Njegov vzdevek je bil »*Tirofijo*«, kar v prevodu pomeni zanesljiv zadetek. Marulanda je bil namreč znan po tem, da je v svojih mladih letih kot upornik znal zelo natančno streljati z orožjem.

Čeprav je izviral iz revne, kmečke družine, se mu je uspelo povzpeti na mesto poveljnika največje Latinsko-ameriške gverilske skupine in postati mit v kolumbijski zgodovini državljanske vojne. Z oboroženim bojem pa se je srečal že v obdobju *Violencie*, kar je bila podlaga za sledeča desetletja oboroženega boja. (Nytimes.com 2008).

Že zgodaj je pokazal iniciativo in vodstvene sposobnosti, zaradi česar je postal lokalni poveljnik liberalnih oboroženih skupin in pričel gverilski način življenja. Marulando opisujejo kot preprostega, trmastega, a prilagodljivega ter previdnega in nezaupljivega, predvsem do

mestnega prebivalstva. FARC so pod njegovim vodstvom postale dobro organiziran in zastrašujoč vojaški stroj. Člani organizacije so ostali zvesti sledečim načelom: (1) zmožnost prilagajanja širjenju na nova ozemlja, (2) močno notranje vodstvo, (3) dolgoročno strateško načrtovanje ter (4) podpiranje žensk v organizaciji. Kljub temu se je FARC soočala tudi z nekaterimi slabostmi, to so bile predvsem: slaba izobrazba gverilcev in malo političnih izkušenj, neprilagodljivost do sprememb, prevlada centralizma nad demokratičnostjo, garanje najbolj sposobnih voditeljev ter nesposobnost, da bi dosegli politične cilje po vseh desetletjih aktivnosti. (Independent.co.uk 2009b).

Marulanda je bil poznan tudi po svojih organizacijskih in strateških sposobnostih, njegove politično-vojaške operacije pa so slonele na odličnem poznavanju terena, tako v geografskem, kot tudi socialnem smislu. Da je bil dober bojevnik, dokazuje podatek, da je od leta 1964 pa do svoje smrti (leta 2008) izbojeval ali obšel vsaj sedem glavnih vojaških ofenziv.¹⁷ Isti vir navaja tudi, da je Marulanda iz porušenih vasi rekrutiral ogromno kmetov, ki so se jezni in brez premoženja pridružili gverilskim borcem. Tako so FARC postale vojska vseh ljudi: tretjina poveljniškega kadra je bila žensk in več kot 70 odstotkov bojevnikov je bilo kmečkega porekla.

Pomemben je tudi podatek, da je kljub težavam v komunikaciji na terenu, Marulandi uspelo vzdrževati svojo avtoriteto nad najbližjimi podrejenimi poveljniki, ki so bili: Jorge Briceño Suárez, ki je bil najbolj militarističen član vodstva, Alfonso Cano, izobraženec in najbolj politično izkušen, ter Raúl Reyes, govornik FARC, ki je vodil številna pogajanja z vlado. (Independent.co.uk 2009b). Po drugi strani pa je bil tudi toliko skromen, da je odločitve o pomembnejših nalogah prenesel na kolektivno vodstvo in dopuščal veliko mero regionalne avtonomije in taktične fleksibilnosti. Sprejemal je različne poglede na taktiko, pa čeprav se z njimi ni vedno strinjal. (Atlanticfreepress.com 2008).

Vrhovni poveljnik Manuel Marulanda Vélez je leta 2008 umrl zaradi srčnega infarkta, prav tako pa je bilo v letih 2007 in 2008 ubitih tudi nekaj drugih vojaških poveljnikov. Med njimi je najpomembnejši Raúl Reyes, ki je bil ubit v vojaški operaciji v Ekvadorju. Maja 2008 je Alfonso Cano (pravo ime Guillermo Saenz Vargas) tako postal novi voditelj FARC. Po

---

¹⁷ Le-te naj bi stale okrog 7 milijard dolarjev ameriške finančne pomoči in vključevale okrog tisoč Ameriških »Zelenih baretk«, specialnih sil, vojaških plačancev, preko 250.000 kolumbijskih oboroženih sil ter okrog 35.000 članov paravojaških sil. (Atlanticfreepress.com 2008).

besedah dopisnika iz *Washington Post's* so ti dogodki pomenili "možnost, da bo gverilska skupina, ki se je nekoč zdela nepremagljiva, morda prisiljena v mirovna pogajanja ali pa celo vojaško poražena." (Cfr.org 2009; Colombiajournal.org 2009b; Britannica.com 2009a).

Alfonso Cano, ki je bil že v času Marulande eden izmed sedem-članskega vodstva, je bil tretji v vrsti za prevzem poveljstva, takoj za Reyesom. Sekretariat ga je izbral na podlagi objektivnega kriterija, služenja organizaciji - v organizaciji je bil do takrat namreč že 31 let. Cano, bivši študent in aktivist, pa je poznan bolj kot politični vodja in pogajalec, kot vojaški strateg, zaradi česar se pojavljajo špekulacije o razpadu FARC. Vendar pa v prid organizaciji govori njeno kolektivno vodenje in sprejemanje pomembnih odločitev na podlagi konsenza. Čeprav Cano nima vpliva, kakršnega je imel Marulanda, FARC skupaj drži celoten sekretariat. Cano je tako le »prvi med enakimi«. (France24.com 2008; Equinoxio.org 2009).

4.4 PERU

Da bi razumeli revolucionarni gibanji, ki sta v šestdesetih letih nastali v Peruju, ter nekatera kasnejša gverilska gibanja, moramo upoštevati politično in socialno ozadje države. Politično ozadje lahko na kratko razložimo z dejstvom, da sta v Peruju ena stranka in en voditelj celih trideset let monopolno usmerjala vse energije tistih, ki so se imeli za reformiste ali celo revolucionarje. To je bila stranka APRA oziroma ameriška ljudska revolucionarna zveza, ustanovljena leta 1924, ki jo je v začetku vodil Victor Raúl Haya de la Torre. (Countrystudies.us; Allacademic.com 2009; Wikipedia.org 2009n; Britannica.com 2009b). Socialno ozadje pa se nanaša na razmere perujskih kmetov, ki so v letu 1961 predstavljali 61 odstotkov celotnega prebivalstva. (Gott 1972, 267). Le- ti niso imeli nobenih pravic in so bili po večini indijanskega rodu. Problem je bila tudi izredno visoka nepismenost – Wright (2001, 113) navaja, da je bilo nepismenih več kot 50 odstotkov med celotnim odraslim prebivalstvom. Ključna postavka v njihovi usodi pa je bila seveda zemlja. Medtem ko naj bi 1,2 odstotka največjih zemljiških posestnikov imelo v lasti okrog 75 odstotkov obdelovalne zemlje, je bilo na drugi strani več milijonov podeželskega prebivalstva, ki je sploh niso imeli. (ibid).

Voditelja prvih gibanj Hugo Blanco, vojskujoči se trockist in Luís de la Puente Uceda, odpadniški član buržoazne reformistične stranke, sta se prav zato v glavnem zanimala le za razmere perujskih kmetov. Hugo Blanco je njihove zahteve strnil v geslo »Zemlja ali smrt«, Luis de la Puente pa je prav tako poljedelsko reformo postavil v središče političnega programa svojega gverilskega gibanja. (Gott 1972, 268).

Zakaj so perujski revolucionarji zavrnili pot in zakaj so menili, da je revolucija v tej državi nujna, je Luis de la Puente pojasnil v svojem govoru na Plazi San Martin, februarja 1964. Navedel je zgodovino vladanja oligarhije, volilne goljufije in vojaško interveniranje in po njegovem so se prav v tem ozadju začela kratkotrajna, toda nenadna revolucionarna gibanja, ki jih je v razdobju 1959-63 najprej vodil Hugo Blanco, potem pa v letu 1965 de la Puente sam. (Gott 1972, 272)

Krvava gverilska vojna, ki se je nato začela leta 1980 ter trajala vse do leta 1994 in v kateri je bilo ubitih okoli 27.000¹⁸ ljudi, pa se je v glavnem končala šele leta 1995, ko se je na podlagi zakona o amnestiji predalo več kot 6000 pripadnikov gverilskega gibanja Svetla pot. Gverilsko gibanje Túpac Amaru pa so zlomili šele po neuspešnem zajetju talcev v japonskem veleposlaništvu v Limi, januarja 1997. (Natek 2000, 622).

4.4.1 GVERILSKA GIBANJA V PERUJU

Prva gverilska skupina je bila revolucionarna fronta, ustanovljena v Cuzcu, junija 1961, iz katere je decembra nato nastala **Levičarska revolucionarna fronta** oziroma *Frente de Izquierda Revolucionaria* (FIR), ko se je revolucionarna delavska stranka (*Partido Obrero Revolucionario* – POR) združila z nekaterimi neodvisnimi skupinami, združenimi v skupnosti APUIR – *Agrupación pro-Unificación de Izquierdas Revolucionarias* oziroma Skupnost za združitev revolucionarnih levic. Hugo Blanco ter nekateri drugi trockistični organizatorji iz stranke POR, so namreč že leta 1960 organizirali strankarski kongres, z namenom, da bi na njem postavili svoj uporniški program, oblika upora pa naj bi bilo gverilsko vojskovanje. Vendar se je kongres zavedal slabosti stranke POR, če bi delovala sama, zato so se zavzemali tudi za ustanovitev »revolucionarne fronte«, ki bi združevala vso perujsko levico okoli enega revolucionarnega programa. (Gott 1972, 279).

Ko je proti koncu leta 1962 Hugo Blanco že izgubljal svoj vpliv, je Luís de la Puente Uceda s svojo Uporniško APRO (*APRA Rebelde*) ustanovil **Gibanje revolucionarne levice** oziroma *Movimiento de Izquierda Revolucionaria* (MIR). Gibanje je tako nastalo iz odcepljenega dela levičarske stranke APRA, ki je med leti 1950 in 1960 pričela pospešeno sodelovati z vlado. Prevzeti s kubansko revolucijo in blizu nedoločenega položaja, ki je nasprotoval Komunistični partiji Peruja, Sovjetski Zvezi in Kitajski, je MIR leta 1965 začelo z gverilskimi akcijami proti vladi. Po smrti njenega voditelja de la Puenteja konec leta 1965, se

---

¹⁸ nek drug vir navaja celo številko 70.000 žrtev

je gibanje razdelilo v 3 rivalske frakcije: MIR El Militante (MIR-EM), MIR Voz Rebelde (MIR-VR) in MIR IV Etapa (MIR-IV). Medtem ko sta se slednji dve pridružili levičarski koaliciji, je MIR-EM nadaljevala oboroženi spopad. (Wikipedia.org 2009o).

Tako je bilo v osemdesetih letih ustanovljeno **Revolucionarno gibanje Túpac Amaru** oziroma *Movimiento Revolucionario Túpac Amaru (MRTA)*, komunistično gverilsko gibanje, ki je nastalo iz združitve marksistično-leninistične revolucionarne socialistične stranke¹⁹ in vojaške frakcije revolucionarnega levičarskega gibanja *MIR El Militante* (MIR-EM). Aktivno je bilo predvsem med leti 1980 in 1997 in eden od glavnih akterjev v notranjem konfliktu v Peruju. (Wikipedia.org 2009p).

Med prvimi gverilskimi gibanji je bila tudi **Nacionalna osvobodilna vojska** Peruja oziroma *Ejército de Liberación Nacional (ELN)*, ki jo je vodil Héctor Béjar in je bila revolucionarna skupina, segajoča v leto 1962. Za gverilski boj se je dolgo pripravljala in po tem, ko so zastopniki organizacij ELN in MIR septembra v Limi podpisali skupno sporočilo, v katerem sta si skupini obljubili podporo, je ELN 25. septembra začela izvajati vojaške operacije. (Gott 1972, 320).

Konec šestdesetih let je na podeželju začela delovati tudi skrajno levičarska maoistična gverilska skupina **Svetla pot** oziroma *Sendero Luminoso*. Z nasiljem je ustrahovala podeželsko prebivalstvo, a ji vojaška hunta ni mogla do živega vse do aretacije njenega voditelja Abimaela Guzmána, leta 1992. (Natek 2000, 622).

4.4.2 VODENJE GVERILSKIH GIBANJ V PERUJU

Gverilska gibanja v Peruju lahko torej razdelimo v dvoje pomembnih obdobj. Prvo obdobje se nanaša na prva gverilska gibanja, ki so začela nastajati v šestdesetih letih. To so bila razmeroma kratkotrajna gibanja, ki so se pojavila zaradi zaostrene politične in socialne situacije ter so tudi spodbudila nastanek kasnejših gverilskih oboroženih skupin. Drugo obdobje je obdobje notranjega oboroženega konflikta, ki se je začel leta 1980 in v katerem sta bila glavna gverilska akterja gibanje Svetla pot ter Revolucionarno gibanje Túpac Amaru, nastalo iz vojaške frakcije de la Puentejeve organizacije MIR.

---

¹⁹ Le-ta je združevala številne prejšnje člane Perujskih oboroženih sil, ki so sodelovali v levičarski diktatorski vladi Juana Velasca Alvarada, ki je vladal med leti 1968 in 1975.

4.4.2.1 LEVIČARSKA REVOLUCIONARNA FRONTA (FIR)

Levičarska revolucionarna fronta oziroma *Frente de Izquierda Revolutionaria* (FIR) je nastala iz združitve revolucionarne delavske stranke (POR) ter Skupnosti za združitev revolucionarnih levic (APUIR), pobudniki te združitve pa so bili nekateri trockistični organizatorji POR. Gott (1972, 279) navaja, da so za pomoč zaprosili tudi biro četrte trockistične internacionale v Buenos Airesu – SLATO (*Secretariado Latinoamericano de Trotskismo Ortodoxo* oziroma Latinskoameriški sekretariat pravovernega trockizma), ki se je nato odločil, da bo POR finančno pomagal in uril ljudi za Peru.

Kako so organizirali FIR, Gott (1972, 279-280) razlaga takole:

V Limi je organizacija FIR zbrala teoretično delovno skupino precejšnje kakovosti in ustanovila tudi vojaško organizacijo, čeprav le mestno, ki je štela kakih šestdeset članov. Mednarodna trockistična organizacija, ki se je sama opirala na nekoliko preveč pravoverni internacionalizem, je poslala v Peru svoje najboljše može. V Limi so nastopile zunanje politične skupine, ki so zelo aktivno delovale in skrbno izvajale partijska navodila.

Argentinski trockist Arturo »Che« Pereyra naj bi delal s Hugom Blancom. Sam naj bi pripravil in organiziral gverilske skupine, Blanco pa naj bi trdneje povezal in strnil tedanje kmečko gibanje. Nekoliko pozneje je prišel iz Argentine tudi Hugo Bressano, stari politični mentor Blanca in voditelj sekretariata SLATO, ki se je takoj lotil pogovora z voditelji različnih levičarskih skupin.

Kmalu so pokazali resni nesporazumi med skupino, ki je delovala iz Cuzca in hotela organizirati gverilsko gibanje, ter Bressanovo skupino, ki je želela podpreti polastitev zemlje in pomagati pri ustanovitvi kmečke milice za varovanje teh pridobitev. Nesporazumi med člani političnega vodstva v Limi so bili zelo resni, najhujši med njimi in vojaško enoto, bilo pa je tudi tik pred tem, da se pretrgajo stiki med njimi in mednarodnim vodstvom. (Gott 1972, 280-283).

Gott (1972, 283) navaja, da sta bila v tem položaju posebno pomembna dva dejavnika. Citiram:

Po eni plati je šlo za vprašanje, kaj naj bi uporabili, razdelili, predvideli in obdržali za naprej in to je povzročalo najhujše težave z mednarodnim vodstvom. Drugo vprašanje pa je zadevalo poveljevanje in vsesplošno pomanjkanje vsakršnega znanja o taktiki, ki naj bi se je oprijeli. To je povzročilo težave med političnim birojem in vojaško

organizacijo. Šele ko se je že zelo približal čas za akcijo, so začeli govoriti o tem, ali naj bi sploh imeli politično vodstvo, in če bi ga imeli, ali naj bo to vodstvo nadrejeno vojaškemu vodstvu.

Aprila 1962 je Bressano obtožil organizatorje v Cuzcu, da so premalo disciplinirani in ukazal njihovo odstavitev, med drugim tudi Huga Blanca.

4.4.2.2 *GIBANJE REVOLUCIONARNE LEVICE (MIR)*

Generalni sekretar Gibanja revolucionarne levice (MIR) je bil Luís Felipe de la Puente Uceda, ki je bil najpomembnejši takratni gverilski voditelj v Peruju. Gibanje je prevzelo strategijo *foca*, in sicer je, z namenom ustvariti več različnih gverilskih središč, Luís de La Puente državo razdelil na 3 cone: (1) *Manco Cápac* na severu, ki jo je vodil Gonzalo Fernández Gasca, (2) *Pachacutec* na jugu, pod vodstvom Rubén-a Tupayachi Solórzano-a, in (3) *Túpac Amaru* v osrednjem delu države, ki ga je vodil Guillermo Lobatón. (Wikipedia.org 2009o).

Luís de la Puente, ki je bil ustanovitelj, glavni ideolog ter generalni poveljnik gibanja, je izviral iz srednjega razreda in je bil prepričan, da je oboroženi boj edino sredstvo za spremembo v Peruju. (Marxists.org; Castro 1999, 113). Gibanje pa je bilo poraženo v dobre pol leta, nakar se je razdelilo v 3 frakcije. Ena od frakcij je nadaljevala boj v okviru komunističnega gverilskega gibanja MRTA, ki ga opisujem v nadaljevanju.

4.4.2.3 *REVOLUCIONARNO GIBANJE TÚPAC AMARU (MRTA)*

Revolucionarno gibanje Túpac Amaru sta leta 1982, na podlagi komunističnih načel, ustanovila vojaška frakcija Gibanja revolucionarne levice (MIR-EM) ter marksistično-leninistično usmerjena Revolucionarna socialistična stranka. Ime so povzeli po Tupacu Amaru II, vodji upora iz 18. Stoletja, le-ta pa po svojem predniku Tupacu Amaru, zadnjemu domorodnemu voditelju Inškega naroda. Vlada Peruja je gibanje MRTA obravnavala kot teroristično organizacijo. Gibanje je imelo več sto aktivnih članov, njihov cilj pa je bil uveljaviti komunistično državo in očistiti državo imperialističnih značilnosti. Vojaško je gibanje začelo delovati leta 1984 in je bilo aktivno vse do leta 1997, ko je bila večina njegovih voditeljev bodisi zaprtih ali pa ubitih v aprilski akciji v Limi. Glavna voditeljja sta bila Victor Polay Campos (vzdevek "Rolando"), do zaprtja leta 1992 ter Néstor Cerpa Cartolini (vzdevek "Evaristo"), do svoje smrti leta 1997. (Wikipedia.org 2009r; Armed-groups.org 2008).

Čeprav je bila socialna baza gverilske skupine pretežno podeželjska, je gibanje pomemben delež podpore imelo tudi v mestih, predvsem med izobraženim srednjim razredom. Velikost MRTA je bila ocenjena na okrog 1000 do 2000 bojnikov v osemdesetih letih, po porazu v letu 1997 pa naj bi imela okrog 50 članov, po večini v džungelskih predelih, ki pa naj ne bi več aktivno izvajali terorističnih dejanj. (Janes.com 2009).

Revolucionarno gibanje Túpac Amaru uvrščajo med nacionalne nedržavne oborožene skupine, saj je bilo njihovo območje delovanja omejeno zgolj na Peru. Struktura organizacije je bila po besedah Komisije za resnico in spravo v Peruju sledeča: na vrhu sta bila Nacionalni izvršni odbor (*Comité Ejecutivo Nacional – CEN*) ter Centralni odbor (*Comité Central*), regionalno pa je bilo gibanje razdeljeno na več blokov - v osemdesetih letih je imelo 3 bloke; severovzhodni, vzhodni ter osrednji blok. (Armed-groups.org 2008).

Poveljniška struktura je bila torej podobna nekaterim drugim marksistično-leninističnim uporniškim skupinam v Latinski Ameriki. Nacionalni izvršni odbor je imel nalogo nadzirati vojaške sile, skupaj z Vrhovnim poveljstvom. Vrhovno poveljstvo je nadziralo vojaške operacije in je bilo sestavljeno iz petih odborov: politični odbor, obveščevalni in varnostni odbor, komunikacijski odbor ter vojaški odbor. Člani gibanja so tako delovali vse od politične ravni pa do vojaških operacij, v skladu s svojimi izkušnjami in sposobnostmi. Gibanje je poskrbelo tudi za varnostne ukrepe, ki so bili dobro načrtovani in striktni, tako med celicami, kot tudi na ravni posameznikov. (Faqs.org 2009a).

Podobno kot nekatere druge oborožene organizacije v Latinski Ameriki, je gibanje MRTA prevzemalo odgovornosti za svoja dejanja, člani gibanja pa so celo nosili uniforme ter druge identifikacijske simbole, ki so jih razločevali od civilnega prebivalstva. (Wikipedia.org 2009p).

4.4.2.4 SVETLA POT

Svetla pot oziroma *Sendero Luminoso* je drugo ime za Komunistično Partijo Peruja oziroma *Partido Comunista del Perú*, ki je bila maoistična gverilska organizacija, nastala leta 1970. Njihov glavni cilj je bil zamenjati t.i. »buržoazno demokracijo« z »novo demokracijo«, pri čemer so verjeli, da je njihovo gibanje začetek svetovnega komunističnega gibanja. Zaradi uporabe različnih oblik nasilja, jih vlada Peruja obravnava kot teroristično organizacijo, podobno pa tudi ZDA, Evropska Unija ter Kanada. (Wikipedia.org 2009s).

Organizacija je ime povzela po geslu ustanovitelja prve komunistične partije Joséja Carlosa Mariáteguija: »*Marksizem-leninizem odprl svetlo pot za revolucijo*«. Glavni ustanovitelj Svetle poti ter obenem njen voditelj je bil Abimael Guzmán Reynoso (z

vzdevkom *Comrade Gonzalo*), komunist in bivši učitelj filozofije na Univerzi San Cristóbal de Huamanga. Skupaj s svojimi privrženci, imenovanimi »*Senderistas*«, je želel obnoviti »čisto« ideologijo Mao Zedonga (Mao Tse-Tunga), zato so kitajsko kulturno revolucijo povzeli kot model za njihovo revolucionarno gibanje. (Britannica.com 2009c).

Če upoštevamo zgornjo trditev, naj bi se privrženci, še posebej vojaški voditelji, ravnali po sledečih treh načelih: (1) enotnost med častniki in vojaki, (2) enotnost med vojsko in ljudmi in (3) dezintegracija sovražnikove vojske. (Tse-Tung 1990, 150). Tse-tung je namreč trdil, da ima revolucionarna vojska 2 politiki: biti mora neusmiljena do sovražnika in prijazna do svojih vrst. Vodstveni kader mora tako pokazati skrb do slehernega vojaka, prav tako pa tudi vsi člani revolucionarnega gibanja med seboj. (ibid, 148). Glede na podatke v virih, ki navajajo, da je bila za okrog 50 odstotkov žrtev in izginotij odgovorna Svetla pot, pa je morda sporno trditi, da so Guzmánovi gverilci dosledno sledili vsem trem načelom.

Gibanje je sprva svoj glavni vojaški stan postavilo v goratem področju Ayacucha in Huante. Organizirano je bilo kot hierarhični kult in ne kot celična organizacija (kot je to značilno za teroristične organizacije), v kateri je imel Guzmán vlogo močnega vojaškega in duhovnega voditelja. Vodstvo gibanja je ustanovilo tudi vojaško šolo, v kateri so mlade rekrute urili v taktiki in uporabi orožja. (Coha.org 2009).

Guzmán je bil znan predvsem po svojih organizacijskih in taktičnih sposobnostih. Po tem, ko so ga leta 1992 ujeli in obsodili na doživljensko zaporno kazen, je vodenje gibanja prevzel Oscar Ramirez Durand (vzdevek *Comrade Feliciano*).²⁰ Znani sta še dve imeni voditeljev: *Comrade Artemio*, eden od zadnjih voditeljev iz leta 2008 ter *Comrade Mono*, iz neke druge hierarhične veje organizacije. (Britannica.com 2009c; Coha.org 2009).

---

²⁰ Njega naj bi prav tako obsodili na prestajanje dosmrtne zaporne kazni, leta 1999.

4.5 VENEZUELA

Podobno kot v Gvatemali, je tudi v Venezueli neuspešna vojaška vstaja nacionalistične častnike pognala v vrste gverilcev. Usodni dogodek je bilo strmoglavljenje Péreza Jiménezza v začetku leta 1958 (leto pred Castrovo zmago na Kubi), ko ga je po desetletnem vladanju z oblasti vrgla ljudska vstaja v Caracasu.

1. januarja, 1958 so najprej začeli vojaški oddelki prevzemati oblast v svoje roke. Uprli so se na letalskem oporišču Maracay, 50 milj zahodno od Caracasa, a vstaja, ki jo je vodil polkovnik Jesús Castro León, je bila hitro zadušena. (Gott 1972, 111-112). Več dni vstaje se je nato začelo v Caracasu 14. Januarja in podtalna opozicionalna organizacija Domoljubna junta, ki jo je vodil devetnajstletni časnika Fabricio Ojeda, je 21. Januarja razglasila splošno stavko. V tesni povezavi z Domoljubno junto je delovala tudi tajna *Fruente Universitario* oziroma Vseučiliška fronta, ki sta jo ustanovila študent iz Demokratske akcije Américo Martín in komunistični študent Germán Lairer. Kakor domoljubna junta je tudi ta delovala na medstrankarski podlagi. Gott (1972, 112) pravi, da so vsi ti študentje, ki so vodili akcijo za strmoglavljenje Jiménezza, pozneje sodelovali pri organiziranju gverilskih gibanj.

Sledile so parlamentarne volitve, na katerih so za predsednika republike znova izvolili Rómulo Betancourta²¹ iz stranke Demokratska akcija oziroma *Acción Democrática* (AD)²². Lotili so se agrarne reforme, zelo pa se je v tem času okrepila gverilska dejavnost prepovedane komunistične partije in drugih skrajnih levičarjev. (Natek 2000, 631). Pomembno notranjo krizo pa je v začetku leta 1960 preživljala tudi sama stranka *Acción Democrática*, kar je bila primerna priložnost za izstop nekaterih njenih članov in ustanovitev nove stranke. Nova stranka se je najprej imenovala *Acción Democrática Izquierdista* oziroma Levičarska demokratska akcija, pozneje pa so jo preimenovali v *Movimiento de Izquierda Revolucionaria* oziroma Gibanje revolucionarne levice (MIR), ki se je na vsedrjavni ustanovitveni konferenci v začetku julija razglasila za marksistično stranko. (Gott 1972, 121-122).

---

²¹ Rómulo Betancourt je postal začasni predsednik republike že leta 1945, ko je z državnim udarom prevzel oblast. Uvedel je volilno pravico za ženske, novo ustavo (leta 1947) in začel agrarno reformo. (Natek 2000, 630).

²² *Acción Democrática* je bila največja in nekoč tudi najbolj napredna stranka v Venezueli, podobno kot APRA v Peruju.

Vlada je pričakovano ostro nastopila proti novi organizaciji in oktobra aretirala šest njenih članov. Obtožili so jih podtalnega delovanja in podpihovanja za strmoglavljenje režima. Iz protesta proti aretacijam so se razvnele poulične demonstracije in nemiri, v katerih je bilo do konca meseca ubitih najmanj šest oseb, 81 ranjenih in aretiranih okrog 500 ljudi. (Gott 1972, 122).

4.5.1 GVERILSKA GIBANJA V VENEZUELI

Prve začetke gverilskega vojskovanja je Venezueli prineslo leto 1962. Vedno večja opozicija proti vladi, zlasti v vojski, ki se ji je pridružilo razpadanje vladne stranke, je tudi komuniste prepričala, da so revolucionarne razmere že dozorele. Gott (1972, 127) pravi, da je bila to edina priložnost v zgodovini gverilskih gibanj v Latinski Ameriki, ko je komunistična partija podprla gverilce. Gverilce so podpirali predvsem tisti, ki so zapeljani preveč pričakovali od revolucije leta 1958 in so pozneje imeli občutek, da jih je prevarala reakcionarna linija stranke Acción Democrática. (Gott 1972, 111).

Eden izmed najbolj aktivnih mladih komunistov v Venezueli je bil Douglas Bravo, sin manjšega posestnika v državi Falcón. Bil je eden izmed voditeljev **udarnih čet**, ki jih je oktobra 1957 skrivaj organizirala komunistična partija, da bi prispevala k strmoglavljenju Jiménezza, in je vodil gverilsko oporišče José Leonardo Chirinos. (Gott 1972, 129). Druga pomembnejša gverilska skupina je bila skupina »El Charak«, ki je delovala bolj proti jugu, v zvezni državi Portuguesa. Njen voditelj, Juan Vincente Cabezas, je bil inženir, znan pod imenom »Pablo«. (Gott 1972, 131). Naslednja precej pomembna gverilska skupina pa je delovala pod imenom »Simón Bolívar« in sta jo vodila Tirso Pinto in Germán Lairer, nekdanji voditelj komunističnega mladinskega gibanja. Pozneje je morala ta skupina po navodilih partije prenehati z delovanjem. (Gott 1972, 134). Na razna gverilska bojišča so se zatekali tudi poraženi vojaki. Uporniški častniki, ki so imeli za seboj neuspešne vstaje, so bili naravni gverilski prirastek.

Ker pa so bile vojaške vstaje zatrte, taktične bojne enote v Caracasu zdesetkane pa tudi gverilci so bili pregnani z nekaterih bojišč, so se voditelji raznih gibanj februarja 1963 sešli v Caracasu, da bi formalno ustanovili **Oborožene sile nacionalne osvoboditve** oziroma *Fuerzas Armadas de liberación Nacional* (FALN). Venezuelska komunistična partija je privolila v to, da se bo vključila v oborožene sile nacionalne osvoboditve le tedaj, če se bo hkrati ustanovila **Nacionalna osvobodilna fronta** oziroma *Frente de Liberación Nacional*

(FLN), ki naj bi bila odgovorna za politične sklepe, zadevajoče gverilsko gibanje. (Gott 1972, 142,148).

4.5.2 VODENJE GVERILSKIH GIBANJ V VENEZUELI

4.5.2.1 PRVE GVERILSKE SKUPINE

Prvi začetki gverilskega vojskovanja so se, kot že rečeno, pojavili v letu 1962. Čeprav so gverilci nastopali v polovici zveznih držav na skoraj dvajsetih bojiščih, so bili zaradi pomanjkanja vsakršne oblike združenega poveljstva ob sovražnikovih napadih zelo ranljivi. Gott (1972, 135) navaja, da je bilo še posebej malo stikov med gverilci na deželi in taktičnimi bojnimi enotami, ki so operirale kot mestni gverilci, predvsem v Caracasu. Vsi, ki so sodelovali v tem zgodnjem gverilskem tveganju, so navajali, da je bilo slabo pripravljeno, saj so bili med gverilci v večini navdušeni študenti, ki pa niso bili sposobni prevzeti na svoja pleča hudega bremena gverilskega vojskovanja.

Debray (v Gott 1972, 135) je kritiziral, da se je boj začel s celo vrsto bojišč na različnih območjih, središča pa pogosto niso bila niti politično niti vojaško povezana med seboj. Pravi tudi: "Mnogo takšnih poskusov se je končalo tragično zaradi pomanjkanja izkušenj, pomanjkanja resnih vojaških priprav, nepoznavanja terena in nesposobnosti za odkrivanje vojaških skrivnosti."

Ker kakega izrazitega vodenja torej ni bilo, bom na tej točki zato le omenila nekatere voditelje bojišč, ki so imeli pomembno vlogo v kasnejših Oboroženih silah nacionalne osvoboditve. Douglas Bravo je vodil gverilsko oporišče José Leonardo Chirinos, kjer sta bila tudi Elías Manuit Camero-Emiliano, ki je po vojaškem uporu junija 1962 zapustil vojsko, ter Domingo Urbino, stari gverilec in voditelj tega področja, ki je pobegnil iz zapora in potem nastopal pod imenom »Indio«. Četrty pomembni mož na tem bojišču pa je bil Fabricio Ojeda, ki je bil zaradi svojega prejšnjega položaja voditelja Domovinske junte in zaradi splošnega spoštovanja, eden izmed najpomembnejših osebnosti, kdajkoli povezanih z venezuelskimi gverilci. (Gott 1972, 129-130). Na bojišču El Charal sta bila poleg Cabezasa tudi dva druga ugledna gverilca – Luben Petkoff in José Manuel Saher, ki sta bila oba takšna voditelja, kakršne je na tej stopnji privlačevalo gverilsko gibanje. Saher je bil po rodu bolj oligarhičen kakor drugi gverilski voditelji, kar je v venezuelski družbi vzbudilo precej hrupa. (Gott 1972, 132-133). Tretjo pomembno gverilsko skupino »Simón Bolívar« sta, kot sem že omenila, vodila Tirso Pinto in Germán Lairet, nekdanji voditelj komunističnega mladinskega gibanja.

4.5.2.2 *OBOROŽENE SILE NACIONALNE OSVOBODITVE (FALN) in NACIONALNA OSVOBODILNA FRONTA (FLN) – FALN/FLN*

Oborožene sile nacionalne osvoboditve (FALN) sta februarja 1963 ustanovili Komunistična partija Venezuele (PCV) ter Gibanje revolucionarne levice (MIR) - frakcija, ki se je leta 1960 odcepila od Betancourtove stranke Demokratska Akcija. Hkrati je bila ustanovljena tudi Nacionalna osvobodilna fronta (FLN), ki jo je vodila Komunistična partija. FALN so tako postale podporna paravojaška skupina, ki se je ukvarjala predvsem s podeželskimi in mestnimi gverilskimi aktivnostmi. (Country-data.com 1990; Faqs.org 2009b).

Gott (1972, 145) navaja, da je bilo venezuelsko revolucionarno gibanje prvo na celini, ki je uporabilo ime *oborožene sile za nacionalno osvoboditev*. Dotlej so gverilci za gverilska gibanja uporabljali le pomembne datume, z venezuelskim poudarkom na oboroženih silah pa je bila poznejšim gibanjem odprta pot, da so se začela imenovati *Vojska nacionalne osvoboditve*, kakor v Peruju, Kolumbiji in Boliviji.

V skladu s tem poimenovanjem, je bila tudi poveljniška struktura formalizirana v dokumentu, ki so ga podpisali poveljniki in pooblaščenimi zastopniki v imenu sledečih skupin: Gibanja 4. maja, Gibanja 2. junija, Civilne vojaške zveze, Gverilskega bojišča José Leonardo Chirinos, Gverilskega bojišča Libertador, taktičnih bojnih enot (UTC) in gverilskih enot na področjih Lara, Yaracuy, Anzoátegui, Monagas, Barinas, Carabobo, Zulia, Guárico, zvezni distrikt, itd., ki jih zastopa nacionalno gverilsko poveljstvo. (Gott 1972, 142-143).

Tako so v dokumentu, pod točko 3, uradno sklenili sprejeti imenovanja vrhovnega poveljnika, glavnega stanu in vojaškega poveljstva, od katerih so nato FALN sprejemale ukaze. Za šefa FALN je bil imenovan kapitan Manuel Ponte Rodríguez, ki je bil eden od voditeljev vstaje v Puertu Cabellu. (Gott 1972, 144).

Po svojih dokumentih se je FALN na tej stopnji zdela kot organizacija pod močnim vojaškim vplivom. Njeni cilji se niso preveč razlikovali od ciljev venezuelskih oboroženih sil, skupina revolucionarjev, prežetih z vojaško tradicijo, pa je sestavila celo častni kodeks FALN. To morda ni toliko presenetljivo, če upoštevamo dejstvo, da se je gverilcem v času ustanavljanja FALN pridružilo veliko število častnikov in vojakov, predvsem tistih iz neuspešnih vojaških vstaj iz leta 1962. (Wickham-Crowley 1993, 39).

Oborožene sile nacionalne osvoboditve so koordinirale različne gverilske skupine, ki so delovale pretežno na podeželju, politična navodila pa so dobivale od FLN. Poudarek na oboroženem boju je bil razlog, da so FALN postale dominanten partner v odnosu organizacije FALN/FLN. Glavno področje zanimanja je kmalu postalo urbano gverilsko vojskovanje oziroma terorizem. Mestne uporniške skupine, ki so sprva imele nalogo podpiranja gverilcev na podeželju, so bile organizirane v majhne enote in jih je usmerjalo in vodilo t.i. Nacionalno gverilsko poveljstvo (Comando Nacional Guerrillero). (Tarver Denova in drugi 2005, 110).

Wickham-Crowley (1993, 38) navaja, da so nekateri avtorji FALN opisali kot "neodvisne in kritične do Komunistične partije" in jih s tem poskušali prikazati kot nekomunistično gverilsko skupino. Vendar pa po njegovem mnenju to le odraža kasnejši razcep med gverilci in partijo, ki se je začel nakazovati leta 1965.

Pomembne spremembe v vodenju so spodbudili dogodki v letu 1963. Najprej je po poskusu umora predsednika Betancourta med njegovim obiskom v Ciudadu Bolívaru, le-ta ukazal pospraviti vse komuniste in »kastrovske skrajneže«. Njegov naslednik²³ dr. Raúl Leoni je nato v svojem nastopnem govoru napovedal, da bo v znamenju nacionalne pomiritve, če se bo komunistična partija odrekla nasilnosti, umaknil prepoved njenega delovanja. Mnogo tistih, ki so bili zaprti, je začelo razmišljati da bi konec gverilskega boja lahko pospešil možnosti za njihovo svobodo, pa tudi komunisti so se začeli polagoma umikati na položaj nasprotovanja oboroženemu boju.

Sklep vodstva komunistične partije in organizacije MIR, da bi nekoliko omilili gverilski boj, med gverilci seveda ni naletel na preveliko navdušenje in ta opazna sprememba v uradni politiki komunistične partije je izzvala takojšnjo reakcijo gverilskih skupin in vseh tistih, ki niso videli nobenega vzroka, da bi opustili strategijo oboroženega boja.

Trije člani splošnega glavnega stana FALN, ki po naključju niso bili v zaporu ali pregnanstvu, so leta 1965 sklicali sestanek vseh gverilskih poveljnikov, da bi sestavili akcijski načrt za prihodnost. Na tem sestanku, ki se ga centralni komite ni udeležil, so med drugim sprejeli tudi sledeča sklepa: (1) Vodstvo sil FALN je treba reorganizirati tako, da bo Douglas Bravo prvi poveljnik, drugi gverilski voditelji pa člani direkcijskega komiteja, in to z utemeljitvijo, da se resnično bojujejo oni, ne pa tisti v mestih, ki naj bi imeli besedo v vodstvu

---

²³ FALN so želele volitve bojkotirati s tem, da so novembra razglasile splošno stavko, kljub kampanji pa je približno 90 odstotkov ljudi decembra odšlo na volišče, kar je pomenilo večji politični poraz za gverilce, ki je povzročil, da so vse skupine v uporniškem delovanju znova pretehtale svoj položaj.

vojne; (2) Fabricio Ojeda je bil imenovan za predsednika izvršilnega komiteja FALN, Américo Martín pa za njegovega generalnega tajnika. Ta dva naj bi skupaj z Douglasom Bravom sestavljala združeno politično in vojaško vodstvo. (Gott 1972, 169). Voditelj nacionalnega poveljstva skupnosti FLN/FALN po smrti Ojede je postal Elías Manuit Camero. (Gott 1972, 182).

5 PRIMERJAVA VODENJA NEKATERIH GVERILSKIH GIBANJ

V tem poglavju bom primerjala vodenje nekaterih gverilskih gibanj, in sicer sem za primerjavo izbrala le bolj organizirana gibanja iz posameznih držav;

1. Bolivija: Nacionalna osvobodilna vojska Bolivije (ELN),
2. Gvatemala: Uporniške oborožene sile (FAR), Gverilska vojska revnih (EGP), Revolucionarna organizacija oboroženega ljudstva (ORPA),
3. Kolumbija: Nacionalna osvobodilna vojska Kolumbije (ELN), Kolumbijske revolucionarne oborožene sile (FARC),
4. Peru: Gibanje revolucionarne levice (MIR), Revolucionarno gibanje Túpac Amaru (MRTA), Svetla pot,
5. Venezuela: Oborožene sile nacionalne osvoboditve (FALN) ter Nacionalna osvobodilna fronta (FLN).

Nekatera dejstva o izbranih gibanjih, so navedena v tabeli 5.1.

Tabela 5.1: Izbrana gverilska gibanja za primerjavo v vodenju

<i>Gibanje</i>	<i>Čas nastanka</i>	<i>Ustanovitelji</i>	<i>Ideologija</i>	<i>Sodelovanje KP</i>
ELN Bolivija	1966	Ernesto che Guevara	Marksizem- Leninizem	Ne
FAR	1964	Luís Augusto Turcios Lima		Gvatemalska stranka dela (PGT)
EGP	1972	Ricardo Ramirez de León	Marksizem- Leninizem	EGP je komunistična organizacija
ORPA	1979	Rodrigo Asturias	Revolucionarni nacionalizem	
ELN Kolumbija		Fabio Vásquez Castaño	Fidelizem	Ne
FARC	1964	Manuel Marulanda, Jacobo Arenas	Nacionalizem, anti-kapitalizem	Ne
MIR	1962	Luís Felipe de la Puente		
MRTA	1982	Victor Polay Campos, Néstor Cerpa Cartolini	Komunizem/ Marksizem- Leninizem	MRTA je bila oboroženo krilo Revolucionarne socialistične stranke
Svetla pot	1970	Abimael Guzmán Reynoso	Maoizem	Svetla pot je njen vojaški del
FALN/FLN	1963	Komunistična partija Venezuele (PCV) in MIR-EM	Komunizem	Komunistična partija Venezuele (PCV), vodila FLN

Ko govorimo o vodenju, pa naj bo to vojaško poveljevanje ali pa zgolj politično vodenje, se nam zastavlja prvo pomembno vprašanje, to je kako gverilske organizacije oziroma njihove oborožene formacije dobijo svoje poveljnike. Gverilske skupine namreč uvrščamo med neregularne vojaške organizacije, oziroma organizacije, ki niso del regularne vojske, zato običajno tudi nimajo standardne vojaške organizacije.

Gverilska gibanja so, za razliko od regularnih vojsk, pogosto organizirana bolj ohlapno in imajo manj strog sistem discipline. Gverilski vojaški voditelji (poveljniki) pa se od poveljniškega kadra sodobnih vojsk razlikujejo predvsem v tem, da imajo manj ali pa celo nič vojaškega znanja in urjenja, kljub temu pa imajo lahko zelo obširne izkušnje iz bojev na nivoju manjših skupin. Poleg tega bolje poznajo svoje podrejene vojake ter njihove psihološke in socialne potrebe. Vojaško vodenje gverile običajno izhaja iz političnih ali religioznih vlog njihovih vodij. (Wikipedia.org 2009t; Cia.gov 2009).

Kar zadeva vodenje izbranih gverilskih gibanj, ki jih bom podrobneje primerjala v nadaljevanju, viri ne navajajo kakršnihkoli posebnih postopkov izbiranja, iz česar lahko zaključim, da jih v večini primerov niso izbrali ljudje sami na podlagi nekih kriterijev, temveč so vlogo vodenja prevzeli po lastni iniciativi.

To je tisto, kar je Bell (1973, 100) označil kot t.i. »*samo-razglašene voditelje*«, ki običajno želijo ustanoviti organizacijo, v kateri se za voditelja označijo sami. V visoko neformalnih razmerah, bodoči voditelji postopoma pridobijo vidnost in spoštovanje za njihove začetne in pogosto samostojne dosežke in pojavljati se začne prepoznavna »struktura vpliva«. Na tej stopnji sta pomembni predvsem karizma in zavezanost, podobno kot sta kasneje zmožnost organiziranja ter disciplina. Istočasno se v rodni deželi revolucionarja začnejo pojavljati manjše lokalne organizacije, koordinacija katerih postane velik izziv in temeljni kamen uspeha za vodilne revolucionarje. Običajno vrhovni voditelji urejajo organizacijo tako lokalnih kot koordinacijskih skupin.

Vire motivacije revolucionarnih voditeljev za ustanovitev odporniških gibanj, je Bell (1973, 96-99) strnil v sledeče tri točke: (1) zaznana nepravilnost – voditelji so nepravilnost bodisi izkusili sami, bodisi so to opazili pri drugih, (2) frustracija zaradi osebnih ambicij – ambiciozni voditelji, ki so ugotovili, da je obstoječa struktura priložnosti za napredovanje preveč omejena ali pa celo zaprta, skušajo ustvariti novo strukturo, v kateri lahko napredujejo ter (3) aktivnost voditeljev kot vrsta patološkega upora – zagovorniki tega pristopa trdijo, da psihično neravnovesje vodi v zavrnitev avtoritete in s tem prevzem nasilja.

Podobno kot Bell, je bil tudi Guevara mnenja, da se gverilsko gibanje začne iz preišljenega dejanja vodje, ki ga spodbudi kak spoštovan voditelj, da bi rešil svoj narod. Voditelji uporniških organizacij so torej ozaveščen člani avantgarde ljudstva, ki morajo kot družbeni reformatorji biti drugim za zgled in ljudi ves čas ideološko usmerjati. Pobudnike gverilskega vojskovanja oziroma vodje je Guevara (2008, 58) opisal z besedami: to "niso ljudje, ki bi se dan za dnem sklanjali za plugom, temveč ljudje ki razumejo potrebo po spremembah v odnosu družbe do kmetov, vendar večinoma niso na lastni koži izkusili vseh njihovih tegob." Guevara je tudi menil, da je klasična gverilska struktura individualizirana in v nekem smislu celo temelji na osebni privrženosti posameznim poveljnikom. (ibid, 148).

5.1 VOJAŠKO IN POLITIČNO VODENJE

Pri analiziranju vodenja gverilskih oboroženih skupin ima nedvomno pomembno mesto vprašanje ločenosti oziroma združenosti političnega in vojaškega vodenja. V primeru Latinske Amerike lahko opazimo tendenco zagovarjanja tako enega, kot tudi drugega principa. Ta delitev je po vsej verjetnosti posledica dejstva, da so se gverilska gibanja v Latinski Ameriki začela bodisi z oboroženimi upori, ali pa v odcepljenih partijah, katerih politični program je bil program komunistične levice.

Ločevanje vodenja na politični in vojaški del je tako opazno predvsem v primerih gverilskih skupin, pri katerih so sodelovale ali pa jih celo vodile komunistične partije. Tu je šlo predvsem za gverilce, ki so se zgledovali po tezi Mao Tse-tunga, da je gverilsko vojskovanje podrejeno ukazom partije, ki pa se običajno ne nahaja neposredno na bojišču. Drugi princip pa je princip gverilskega *foca* kot vojaškega in hkrati tudi političnega središča, pri katerem se boj vodi v sami gverilski organizaciji. Neposredno vodstvo *foca*, torej vojaški poveljniki, so odgovorni tako za taktične, kot tudi vse strateške odločitve.

Slednji princip je na primer zagovarjala Nacionalna osvobodilna vojska (ELN) Bolivije oziroma njen voditelj Guevara, ki je zavračal kakršnokoli pomoč bolivijske komunistične partije. Prav tako je šlo za celovitost vodenja v primeru ELN v Kolumbiji, ki je bila organizirana v piramidno strukturo, katere vrh je bil tako usmerjevalec, kot tudi njen vojaški vodja. Kushner (2003, 255) tudi pravi, da je ELN vsaj sprva zanemarjala politično udejstvovanje napram vojaškim akcijam, po izgubah v 70-ih letih pa so se znova začeli truditi pridobiti politično podporo. Kot pa sem že omenila, se organizacija, po besedah Sjöbergove

(2008, 34), ne loči na politični in vojaški del, temveč je bolj podobna oboroženi politični stranki.

Tudi Gibanje revolucionarne levice (MIR) v Peruju, ki je nasprotovalo komunistični partiji, je prevzelo strategijo *foca*. MIR tako ni poznala delitve na politično in vojaško vodstvo, saj so bili prepričani, da je oboroženi boj edino sredstvo za politično spremembo v Peruju, ustanovitelj MIR pa je bil hkrati glavni ideolog ter generalni poveljnik gibanja.

Ločevanje vodenja na politično in vojaško pa je opazno pri Uporniških oboroženih silah (FAR) v Peruju. Le-te so bile zgolj izvršilna zveza in so bile podrejene političnemu vodstvu Združene fronte odpora (FUR), še posebej Gvatemalski stranki dela (PGT), ki je bila del nje. Kot sem že enkrat navedla, so "komunisti že od začetka vztrajali pri tem, da se mora vojaško vodstvo, ki se je razvilo iz boja, ravnati po njihovih političnih direktivah". (Gott 1972, 101). V praksi pa seveda ni bilo vedno tako, FAR pa je sčasoma razvila tudi svoje politično vodstvo, ki je začelo kritizirati PGT zaradi njenega ravnodušnega odnosa do oboroženega boja. (Wikipedia.org 2009u). Delitev vodenja na politični in vojaški del je bila tako pomemben vzrok za notranji spor, ki je imel za svojo končno posledico ločitev FAR od PGT, leta 1968.

Podobno sta tudi v Gvatemali Gverilska vojska revnih (EGP) ter Revolucionarna organizacija oboroženega ljudstva (ORPA) zavračali strategijo *foca* in njeno idejo, da lahko zgolj majhna skupina bojevnikov postane središče za revolucijo. Tako sta organizaciji med leti 1972 in 1975 izvajali predvsem politično propagando v visokogorju in južni obali. (McCleary 1999, 42). EGP je namreč združevala tako strankarsko strukturo, kot paravojaške sile, Asturiasova ORPA pa je podobno imela na vsaki od treh front regularne vojaške sile ter svojo organizacijsko bazo.

Na delitev vodenja na politično in vojaško pri Kolumbijskih revolucionarnih oboroženih silah (FARC) nakazuje že njihova struktura, ki jo med drugim sestavljata osrednje vrhovno poveljstvo, kot najvišji organ usmerjanja in poveljevanja ter sekretariat, ki določa poveljstva posameznih blokov ter jih koordinira med seboj. Podrobnejša analiza tako kaže, da se v FARC vodstvo gverilske skupine deli na t.i. »ideologe« (oziroma »politično krilo«) na eni strani ter »vojaške stratege« (oziroma »vojaško krilo«) na drugi. Ideologi, ki skrbijo predvsem za predstavljanje skupine navzven ter javno mnenje, naj bi bili pogosto tudi bolj naklonjeni mirovnim pogajanjem, medtem ko vojaški voditelji verjamejo le v uporabo sile (tudi nad civilisti) za pridobitev oblasti. (Cipcol.org 2009).

Tudi Revolucionarno gibanje Túpac Amaru (MRTA) ter Svetlo pot lahko uvrstimo med gverilska revolucionarna gibanja z deljenim političnim in vojaškim vodenjem. Poveljniška struktura MRTA se je delila na Nacionalni izvršni odbor, odgovoren za nadzor vojaških sil, ter Vrhovno poveljstvo iz petih odborov, med njimi tudi ločena politični in vojaški odbor. Svetla pot se je razvila iz študentskih političnih organizacij in na podlagi komunistične ideologije, vzpostavila pa je tako politično, kot tudi vojaško organizacijo. Gorriti Ellenbogen (1999, 65) navaja, da je šlo za klasično komunistično strukturo dvojnega poveljstva.

Takšno strukturo pa so imele tudi v Venezueli Oborožene sile nacionalne osvoboditve (FALN), skupaj z Nacionalno osvobodilno fronto (FLN), ki jo je vodila Komunistična partija. FALN so namreč koordinirale različne gverilske skupine, politična navodila pa so dobivale od FLN.

5.2 ANALIZA IN PRIMERJAVA GLEDE NA STIL VODENJA

Stil pomeni način, kako neko stvar delamo. Za vodilne torej stil vodenja pomeni način, kako uresničujejo svoje vloge oziroma naloge, predvsem z vidika odnosa do podrejenih. V primeru gverile v Latinski Ameriki bom tako v tem poglavju poskušala definirati stile vodenja voditeljev oziroma poveljnikov izbranih gverilskih skupin, pri čemer bom glavni poudarek namenila vprašanju povezanosti med gverilci in njihovimi voditelji, oziroma z drugimi besedami, ali so bili odnosi med njimi bolj prijateljski z demokratičnim načinom odločanja, ali pa je obstajala stroga vojaška hierarhija.

Kavčič (1991 218-219) pravi, da v splošnem ne obstaja stil vodenja, ki bi bil najboljši ali najučinkovitejši v vsakem času, vsaki kulturi ali situaciji, temveč da na izbiro oziroma oblikovanje stila vodenja vodstvenega delavca vpliva veliko število dejavnikov. Med njimi je izpostavil 4 najpomembnejše: (1) filozofija vodenja, ki se nanaša na vprašanje, kako vodilni pojmuje delo in vodenje ter kako pojmuje oziroma kakšno ima prepričanje o ljudeh; (2) situacija, kar pomeni, da se mora vodja prilagoditi razmeram, v katerih opravlja svoje delo; (3) narava delovnih nalog, torej vprašanje ali gre za kreativno delo ali pa zgolj repetitivne delovne naloge podrejenih; ter (4) značilnosti vodenih oziroma podrejenih, se pravi njihovih prepričanj, vrednot, pričakovanj, znanj, itd.

Na podlagi teh dejavnikov, se je razvilo več klasifikacij stilov vodenja, tako Kavčič (1991, 219-229) kot tudi Lubi (2006, 75-83) pa med njimi izpostavljata štiri najbolj pogoste, na katere se bom tudi sama osredotočila v tej nalogi.

Prvi način klasifikacije je razlikovanje stilov na kontinuumu od avtoritarnega do demokratičnega, oziroma z vidika vpliva podrejenih na odločanje. Po tej delitvi ločimo dve skrajnosti: prva je *avtoritarni* (oziroma avtokratski) *stil* vodenja, pri katerem v celoti odloča nadrejeni, pogosto tudi z uporabo prisile, drugi pol pa predstavlja *demokratični stil* vodenja, pri katerem skupina odloča avtonomno, vodja pa je zgolj koordinator. Vmesne stopnje so še: *patriarhalni stil* (odloča nadrejeni, pogosto izvaja s pomočjo manipulacije), *informirajoči stil* (odloča nadrejeni, izvaja pa s prepričevanjem), *svetovalni stil* (nadrejeni informira, podrejeni povedo svoje mnenje), *kooperativni stil* (skupina razvije predloge, nadrejeni izbere) ter *participativni stil* (skupina avtonomno odloča v dogovorjenih okvirih). Omenjeni kontinuum se v določenih primerih lahko podaljša preko demokratičnega stila v *liberalni stil* (oziroma t.i. *laissez faire* ali *razpuščeni stil*).

Vodenje gverilskih organizacij je težko z gotovostjo opredeliti za določen stil vodenja, a na podlagi različnih virov bi lahko gverilske oborožene skupine in organizacije v Latinski Ameriki v splošnem razdelila na: (a) hierarhične z bolj avtoritarnim stilom vodenja ter (b) demokratične, ki lahko zavzamejo katerikoli drugi stil vodenja.

Po večini obravnavanih primerov je seveda šlo za hierarhične organizacije, z decentraliziranim vodenjem. Hierarhijo so na primer uporabljale gverilske sile, ki so delovale na principu regularnih vojsk, kot na primer FARC v Kolumbiji, ELN v Boliviji in Kolumbiji ter FALN v Venezueli. Kolumbijske revolucionarne oborožene sile (FARC) imajo tako natančno določeno verigo poveljevanja, z jasno opredelitvijo činov. (Monthlyreview.org 2005). Odločitve v glavnem pripadajo višjim poveljnikom, čeprav pa lahko poveljujoči na nižji ravni predlagajo tudi svoje poglede, ki jih njihovi nadrejeni nato odobrijo ali pa tudi ne. (Waalén Borch). Zelo razdelano verigo poveljevanja je zagovarjal tudi Guevara (ELN Bolivije). Po njegovem je nujno, da so podrejeni vodje ideološko in osebno odgovorni vrhovnemu poveljniku določenega območja, kršitev discipline pa se kaznuje glede na hierarhijo. Podobno so tudi ELN v Kolumbiji ter Oborožene sile nacionalne osvoboditve (FALN) v Venezueli imeli jasno določeno, hierarhično strukturo poveljevanja. Pri FALN je bila poveljniška struktura celo formalizirana v 3. točki njihovega uradnega dokumenta.

Med hierarhične gverilske organizacije lahko uvrstimo še EGP v Gvatemali (med leti 1981 in 1983), Revolucionarno gibanje Túpac Amaru (MRTA) ter teroristično organizacijo Svetla pot, ki je bila organizirana kot hierarhični kult.

Pravkar našete gverilske organizacije so zgled jemale iz regularnih vojsk, kar so nekatere poudarjale celo v svojem imenu (Nacionalna osvobodilna vojska – ELN, Oborožene sile nacionalne osvoboditve – FALN, Kolumbijske revolucionarne oborožene sile – FARC, Gverilska vojska revnih – EGP), zato so zanje značilni tudi nekateri dejavniki vodenja vojaške organizacije: definirani cilji, avtoriteta, odgovornost, disciplina ter etični kodeks, predvsem pa je pomembno, da so nekatere skupine uporabljale celo uniforme ter druge identifikacijske simbole.

Na drugi strani imamo skupine gverilcev, pri katerih je bila struktura poveljevanja bolj ohlapna. V to skupino uvrščam Uporniške oborožene sile (FAR) v Gvatemali, za katere Gott (1972, 68) pravi, da so se organizirali »demokratsko centralizirano«, glede na naloge in razmere v katerih so se bojevali.

Druga klasifikacija se oredotoča na koncept usmerjenosti, po katerem je vodja lahko usmerjen bolj na ljudi ali pa bolj na delovne naloge. Na podlagi te klasifikacije sta Jane Blake in Robert Mouton izdelala t.i. koncept socialne mreže oziroma mreže vodenja, po katerem lahko vodja različno intenzivno hkrati uporablja tako prvi kot tudi drugi stil vodenja. Tako dobimo 81 različnih (kombinacij) stilov vodenja, med katerimi sta avtorja izpostavila sledečih pet: (1) »naloge«, (2) »društvo«, (3) »revščina«, (4) »team« ter (5) »srednja pot«.

Za voditelje gverilskih skupin v Latinski Ameriki lahko rečem, da so bili po večini usmerjeni tako na naloge kot tudi na ljudi. Na naloge predvsem v smislu njihove natančne opredelitve (še posebej zato, ker je cilj gverile določen vnaprej) ter oblikovanja smotrne delitve dela, na ljudi pa v smislu krepitev občutka pripadnosti. Usmerjenost na človeški faktor je razvidna predvsem pri novačenju novih borcev in podpornikov, saj so si zaželeli zagotoviti čimvečjo participacijo določenega družbenega sloja (na primer kmečkega prebivalstva, študentov, itd.)

Čeprav viri za nobeno od dotičnih gverilskih organizacij oziroma skupin ne navajajo neke jasne opredelitve, po lastni presoji zaključujem, da sta prevladujoča stila: (a) »team«, v gverilskih skupinah z manjšim številom članov (na primer ELN Bolivije), kjer se vodja zelo zanima tako za ljudi, kot tudi za naloge, ter (b) »srednja pot«, v gverilskih organizacijah večjega obsega (EGP, FARC, FALN/FLN, itd.), kjer je zanimanje za ljudi in naloge uravnoteženo.

Tretja smer proučevanja vodstvenih stilov je poudarjala pomen prilagoditve stila vodenja oziroma obnašanja vodje glede na dano situacijo. V to skupino teorij štejejo med drugim Fiedlerjevo kontingenčno teorijo ter Reddinovo teorijo vodenja. Slednja temelji na izsledkih številnih prejšnjih raziskav, ki so se ukvarjale z dvema glavnima konceptoma vodenja, to je usmerjenostjo na ljudi in usmerjenostjo na delovne naloge. Reddin tako loči štiri temeljne stile vodenja: (1) *združevalni stil*, (2) *zadržani stil*, (3) *zavzeti (socialno usmerjeni) stil* ter (4) *prizadevni stil*, ti stili vodenja pa po njegovem niso enako primerni za različne dane situacije.

Podobno kot za prejšnjo vrsto klasifikacije tudi pri stilu vodenja glede na dano situacijo, glede na lastno mišljenje zaključujem, da je stil vodenja izbranih gverilskih oboroženih skupin v obravnavanih državah Latinske Amerike t.i. »združevalni stil«, za katerega velja sledeče: vodja je usmerjen na ljudi in naloge, je pristaš timskega dela ter se v veliki meri enači s svojimi podrejenimi (v primeru gverile, je tudi sam bojevnik). Leader svoje podrejene nadzoruje na podlagi postavljenih idealov, za večje napake pa jih kaznuje tako, da jim zbudi občutek izgube samospoštovanja. Obenem je za ta stil značilno tudi to, da se vodja boji, da bi drugi postali z njim nezadovoljni. Lubi (2006, 80) navaja, da je tak stil vodenja najbolj primeren za vodenje ljudi, ki morajo med seboj sodelovati.

Zadnja pomembna klasifikacija pa je razlikovanje med transakcijskim in transformacijskim vodenjem. *Transakcijsko vodenje* temelji na nekakšnem »trgovanju« med vodjo in vodenim, predvsem za materialne, socialne ter kadrovske ugodnosti. Po drugi strani *transformacijsko vodenje* pomeni prizadevanje vodje, da bi razširil interese vodenih ter pri njih razvil doveznost za namene in poslanstvo organizacije, da bi svoje interese podredil koristim skupine.

Že iz samih definicij obeh stilov vodenja lahko torej zaključim, da je bilo vodenje gverilskih skupin v Latinski Ameriki transformacijsko vodenje, saj je le takšen stil vodenja tudi na splošno bolj primeren in mogoč za gverilsko vojskovanje. Gverila je običajno prostovoljna »organizacija«, katere cilj je podoben cilju regularnega vojskovanja, to je premagati sovražnikovo vojsko. Pri tem ne gre za delovno organizacijo, ki bi proizvajala družbeno potrebne proizvode, temveč bolj za družbeno oziroma politično »organizacijo«, ki nastane zaradi doseganja določenega političnega cilja, na primer spremembe oblasti.

Viri na primer navajajo za FARC, da njihovi bojevniki niso stimulirani z materialnimi dobrinami in ne prejemajo nobenega fiksnega plačila, temveč je njihova nagrada moralnega značaja, kot je večji ugled, če se izkažejo pri določeni nalogi. (Waaalen Borch).

5.3 PRIMERJAVA VODITELJEV OZIROMA POVELJNIKOV

Eden od temeljnih dejavnikov vojaškega leadershipa je tudi vojaški vodja oz. t.i. *leader*. Pomembno je, da si vodja najprej ustvari pošteno podobo o tem, kdo je, kaj zna in kaj je sposoben narediti. Vedeti mora v čem je njegova moč, v čem so njegove slabosti ter kakšne so njegove zmogljivosti in omejitve. Vse to je pomembno zato, da lahko vodja obvladuje samega sebe in tako uspešno vodi svoje vojake oziroma podrejene.

Na primeru Latinske Amerike bom zato poskušala analizirati nekatere objektivne »značilnosti« voditeljev oziroma poveljnikov izbranih gverilskih oboroženih skupin in organizacij. Primerjala jih bom predvsem z vidika njihove starosti, izobrazbe ter družbenega okolja, iz katerega izhajajo (mestno, podeželjsko, itd.). Na koncu bom navedla tudi njihove morebitne vojaške izkušnje in znanja.

V spodnji tabeli (tabela 5.2) tako najprej navajam nekatere pomembnejše gverilske voditelje oziroma poveljnike ter njihove objektivne »značilnosti«.

Tabela 5.2: Profil leaderjev izbranih gverilskih skupin

<i>Gverilski vodja</i>	<i>Leto rojstva</i>	<i>Starost ob formiraju gverilske skupine</i>	<i>Poklic/status očeta</i>	<i>Izobrazba oziroma poklic gverilskega vodje</i>
Ernesto Che Guevara (ELN, Bolivija)	1928	38	Arhitekt/inženir	zdravnik
Luís Augusto Turcios Lima (FAR Gvatemala)	1941	23	Urar	Vojaški častnik
Yon Sosa (FAR Gvatemala)	1938	26	Kitajski trgovec	Vojaški častnik

Rolando Morán/ Ricardo Ramirez (EGP, Gvatemala)	1929	43	Vojaški polkovnik	Pravnik, politik
Rodrigo Asturias (ORPA, Gvatemala)	1940	39	Pisatelj in nobelov nagrajenec	univerza
Fabio Vásquez Castaño (ELN, Kolumbija)				študent
Manuel Marulanda (FARC, Kolumbija)	Okoli 1930	Okoli 34	revna kmečka družina	Upornik, poveljnik
Alfonso Cano (FARC, Kolumbija)	1948	16		Študent antropologije
Luís de la Puente (MIR, Peru)	1926	36	veleposestnik	Pravnik, politični aktivist
Victor Polay Campos (MRTA, Peru)	1952	30	Politični aktivist (APRA)	Pravnik (študiral v Madridu in Parizu), politik (levičar)
Néstor Cerpa Cartolini (MRTA, Peru)	1943	39	Delavska družina	Delavec v tekstilni tovarni, vodja tovar. sindikata
Abimael Guzmán Reynoso (Svetla pot, Peru)	1934	36	Bogat poslovnež	Pravo in filozofija, profesor na univerzi

Douglas Bravo (FALN, Venezuela)	1933	30	»skromni trgovec«	Delavec v cementarni / študent prava
Manuel Ponte Rodríguez (FALN, Venezuela)				

Viri: Wickham-Crowley (1992, 327-339); Castro (1999, 100); Kushner (2003, 156); Atkins (2004, 65,246); Wikipedia.org (2009v); News.bbc.co.uk (2008); Wikipedia.org (2009z).

Kot je razvidno iz tabele, je bilo družbeno ozadje navedenih pomembnejših gverilskih voditeljev presenetljivo podobno, tako da lahko zaključim, kot je navedel že Laquer (2004, 328), ki pravi, da je "večina leaderjev gverilskih skupin Latinske Amerike izhajala iz družin srednjega ali višjega razreda. Bili so mladi, visoko izobraženi in če se že niso rodili v mestu, so živeli v mestnem okolju vsaj v času preden so se pridružili oboroženemu boju".

V našem primeru lahko razberemo, da je bilo med gverilskimi poveljniki kar nekaj pravnikov in politikov, pa tudi vojaških častnikov, študentov in delavcev. Povprečna starost leaderjev v času formiranja gverilskih organizacij se je gibala okrog 30 let.

V naslednji tabeli (tabela 5.3) sem zgoraj našete leaderje opredelila še glede na vojaško znanje in izkušnje. Razvidno je, da je kar nekaj izmed njih imelo določene vojaške izkušnje še pred udeleževanjem v dotičnih gverilskih skupinah.

TABELA 5.3: Leaderji izbranih gverilskih skupin glede na vojaško znanje in izkušnje

<i>Gverilski vodja</i>	<i>Vojaško znanje in izkušnje</i>
Ernesto Che Guevara (ELN, Bolivija)	<ul style="list-style-type: none"> • vojaške veščine gverilskega vojskovanja naučil pri generalu Albertu Bayu, španskemu borcu in revolucionarju, • izkušnje iz Kubanske revolucije
Luís Augusto Turcios Lima (FAR, Gvatemala)	<ul style="list-style-type: none"> • šolanje na gvatemalski vojaški akademiji • v podporočnika napredoval z 18-imi leti • šest mesecev v vojaški šoli za specialno urjenje: Fort Benning, Georgija, ZDA
Yon Sosa (FAR, Gvatemala)	<ul style="list-style-type: none"> • vojaško urjenje: Fort Gulick, Kanalsko področje, ZDA
Rolando Morán/Ricardo Ramírez de León (EGP, Gvatemala)	<ul style="list-style-type: none"> • sin vojaškega polkovnika • študentske revolucionarne skupine • upornikom pridružil že v zgodnjih 60-ih letih
Rodrigo Asturias (ORPA, Gvatemala)	/
Fabio Vásquez Castaño (ELN, Kolumbija)	<ul style="list-style-type: none"> • Urjenje na Kubi, izuril ga je Fidel Castro
Manuel Marulanda (FARC, Kolumbija)	<ul style="list-style-type: none"> • Mladi upornik • Izkušnje iz obdobja <i>Violencie</i> med leti 1948 in 1958 • Dober strelec: vzdevek <i>Tirofijo</i> = zanesljiv zadetek
Alfonso Cano (FARC, Kolumbija)	<ul style="list-style-type: none"> • V času prevzema poveljstva 31 let služenja v gverilski organizaciji

Luís de la Puente (MIR, Peru)	/
Victor Polay Campos (MRTA, Peru)	/
Néstor Cerpa Cartolini (MRTA, Peru)	/
Abimael Guzmán Reynoso (Svetla pot, Peru)	/
Douglas Bravo (FALN, Venezuela)	<ul style="list-style-type: none"> • Eden od voditeljev udarnih čet leta 1957: vodil gverilsko oporišče José Leonardo Chirinos
Manuel Ponte Rodríguez (FALN, Venezuela)	<ul style="list-style-type: none"> • Eden od voditeljev vstaje v Puertu Cabellu

Na podlagi zgornje tabele je sicer težko zagotovo trditi, da so bili gverilski leaderji v kateri od obravnavanih držav bolj vojaško izkušeni, razberemo pa lahko, da so imeli morda še najmanj izkušenj gverilski voditelji v Peruju, kjer so po večini prevladovali pravniki, ki so se ukvarjali s političnim udejstvovanjem. Bolj vojaško izkušenimi pa so bili v Boliviji (Guevara), Kolumbiji (Fabio Vásquez Castaño ter Manuel Marulanda) ter Gvatemali (Yon Sosa ter Turcios Lima). Še posebej v Gvatemali je veliko gverilskih voditeljev izhajalo iz vrst vojaških častnikov, podobno pa lahko rečemo tudi za Venezuelo, kjer se je FALN pridružilo veliko število častnikov in vojakov iz neuspešnih vojaških vstaj.

6 ZAKLJUČEK IN VERIFIKACIJA HIPOTEZ

V začetku diplomske naloge sem oblikovala dve hipotezi, s pomočjo katerih sem zastavila preverjanje značilnosti vodenja oziroma poveljevanja gverilskim oboroženim skupinam v Latinski Ameriki po kubanski revoluciji, predvsem na čem je vodenje temeljilo in kakšne so bile vojaške izkušnje leaderjev gverilskih oboroženih formacij. S pomočjo različnih virov sem poskušala najti najti argumente, ki bi ti hipotezi lahko potrdili ali ovrgli.

1. Hipoteza: *Podlaga za vodenje gverilskih oboroženih formacij v Latinski Ameriki je bila v veliki meri legitimna avtoriteta voditeljev. Le-ta je temeljila predvsem na ugledu, pri katerem sta pomembno vlogo igrala karizma voditelja ter zavezanost ciljem gibanja.*

S to hipotezo sem želela vodenje opredeliti glede na tip avtoritete, pri čemer sem izhajala iz Webrove klasifikacije treh tipov. Pokazati sem želela, da avtoriteta gverilskih voditeljev in poveljnikov ni bila racionalna oziroma zakonska, niti ni temeljila na tradiciji in običajih, temveč je bila odvisna od osebnostnih lastnosti vodje. Gre za karizmatičen tip avtoritete, pri katerem je nadzor avtoritete odvisen od vodje. Le-ta ni izbran na temelju sorodstvenih vezi ali na temelju strokovnih kvalifikacij, zato tudi ni pravil, ki bi jih moral upoštevati.

Kljub omejeni razpoložljivosti podatkov, to hipotezo lahko v celoti potrdim. Gverilske organizacije v Latinski Ameriki ter njihove oborožene skupine so namreč nastale na samostojno pobudo njihovih ustanoviteljev, ki so v večini primerov prevzeli tudi samo vodenje gverile. Avtoriteta tako ni bila pridobljena na podlagi določenih procedur, ki bi se nanašale na izbiro avtoritete (npr. volitve, glasovanje, itd.), temveč so se gverilski voditelji sami izbrali za opravljanje vodstvene funkcije, zaradi nekaterih svojih lastnosti pa so bili tudi avtomatično sprejeti kot vodje, ki so jim gverilci sledili.

To lahko na primer rečemo za gverilske skupine v Gvatemali, kjer so uporniški vojaški častniki, ki so iskali politično in ekonomsko reformo, dali tako pobudo kot tudi vodstvene elemente za gverilsko vojskovanje. Glavni ustanovitelji, ki so prevzeli tudi vojaško vodenje so bili tudi Fabio Vásquez Castaño ter Manuel Marulanda v Kolumbiji ter Abimael Guzmán Reynoso iz Svetle poti v Peruju, ki so zaradi svoje karizmatične osebnosti imeli vlogo močnih vojaških in duhovnih voditeljev.

Da mora biti vojaški vodja za zgled ter si zagotoviti spoštovanje svojih vojakov, je bil mnenja tudi Guevara (ELN v Boliviji), ki je nekaterim svojim gverilcem, med katerimi je bilo tudi pet kubancev, ki so imeli visok čin v Kubanski vojski, že na samem začetku pojasnil, da se bodo v Boliviji vsi borili kot navadni vojaki, pod njegovim lastnim *nom de guerre*, torej le pod njegovim poveljstvom. (Niess 2005, 111).

Bell (1973, 105-109) pravi, da mora biti uspešen revolucionar tako organizator kot borec ter tako politik kot militarist in navaja 5 spodbud, ki jih revolucionarne organizacije ter njihni voditelji izkoriščajo za pridobitev podpore, to so: (1) pozitivne (selektivne) koristi, (2) prisila, (3) identifikacija, (4) prilagoditev in (5) družbena kompenzacija.

V primeru gverilskih revolucionarnih oboroženih skupin Latinske Amerike lahko rečem, da je najpogosteje šlo za identifikacijo njihovih privrženecv s postavljenimi cilji gverilskih gibanj. Voditelji oziroma poveljujoči gverilskim oboroženim skupinam so se namreč obračali neposredno na lokalno prebivalstvo oziroma t.i. »latentne skupine«, katerih podpora je bila ključnega pomena za njihov obstanek. Vidnost in spoštovanje med gverilci pa so si pridobili predvsem zaradi svojega položaja v življenju pred začetkom formiranja gverile. Tu je šlo bodisi za intelektualni kapital in izobrazbo, politični aktivizem ali pa vojaško udejstvovanje, s čimer so, na podlagi svojih izkušenj, že imeli neko določeno strukturo vpliva.

2. Hipoteza: *Vojaški voditelji gverilskih oboroženih formacij so bili v večini primerov izobraženci delavskega razreda, z omejenimi vojaškimi izkušnjami.*

Ta hipoteza se je nanašala predvsem na kvalitativne lastnosti gverilskih voditeljev, torej njihovo poreklo, izobrazbo ter vojaške izkušnje. Poskušala sem dokazati, da gverilsko vojskovanje v Latinski Ameriki ni imelo ustrezne voditeljske podlage oziroma, da voditelji gverile niso bili kvalificirani za vojaško poveljevanje, predvsem zaradi pomanjkanja vojaškega znanja in izkušenj.

Vendar pa hipotezo lahko potrdim le delno, saj sem ugotovila, da je vsaj polovica pomembnejših voditeljev posedovala določene izkušnje vojaškega tipa. Še posebej to velja za Gvatemalo, kjer je veliko gverilskih voditeljev izhajalo iz vrst vojaških častnikov, podobno pa se je tudi FALN v Venezueli pridružilo veliko število častnikov in vojakov iz predhodnih neuspešnih vojaških vstaj.

V potrditev na primer pričajo prvi dokumenti FALN, ki so odražali vojaško izobrazbo in vrednote vojaških častnikov: borci FALN so morali spoštovati življenja in lastnino civilistov

in policije ter vojakov, ki niso bili vključeni v operacije proti FALN. Orožje so uporabili le v namen samoobrambe ali na ukaze poveljnikov FALN. Tudi z ujetniki so ravnali spoštljivo in branili njihova življenja. (Loveman in Davies 1997, 220).

Pomanjkanje vojaškega znanja je bilo še najbolj očitno v primeru Peruja. Loveman in Davies (1997, 284) namreč navajata, da se je Perujsko gverilsko vodstvo pojavilo iz urbanih političnih gibanj in strank, brez večjih povezav s podeželjem. Šlo je predvsem za študente, intelektualce, različne strankarske kadre ter idealiste, ki so imeli premalo izkušenj in treninga.

Delno lahko potrdim tudi del hipoteze, ki zadeva družbeni status ter izobrazbo gverilskih voditeljev. Večina gverilskih leaderjev Latinske Amerike je namreč izhajala iz srednjega ali višjega razreda, med njimi pa so bili tako izobraženi pravniki, duhovniki in politiki, kot tudi vojaški častniki, študentje in celo delavci.

Kot sem že navedla, Laquer (2004, 328) pravi, da "če se že niso rodili v mestu, so živeli v mestnem okolju vsaj v času preden so se pridružili oboroženemu boju". Nasprotno pa je to veljalo za FARC v Kolumbiji, kjer so bili tako njihovi podporniki, kot tudi samo vodstvo, pretežno kmečkega porekla in so izhajali iz podeželjskega okolja.

Gverilsko vojskovanje in terorizem v Latinski Ameriki vsekakor nista nov fenomen, saj se kontinuirani boji z indijanskim prebivalstvom, periodične vstaje ter notranje politične vojne odvijajo že vse od 60-ih let preteklega stoletja. In čeprav o revolucionarnemu vojskovanju in gverili v Latinski Ameriki obstaja ogromno literature, je o samem vodenju in poveljevanju napisanega le malo, zaradi česar sem se pri pisanju diplomske naloge soočila z nezanemarljivim pomanjkanjem relevantnih virov. Kljub temu pa lahko svoje ugotovitve strnim v nekaj zaključnih trditev.

Revolucionarno gverilsko vojskovanje je primarno politični konflikt, podprt z nekonvencionalnimi vojaškimi sredstvi, ki izvira iz osnovnega socialnega nezadovoljstva in ne more biti uspešno, če ne temelji na nekaterih značilnostih dane družbe. Vodenje (oziroma poveljevanje) je seveda ključna sestavina gverilskega boja, oziroma kot pravi Sarkesian (1975, 375), so morala, organizacija ter sposobnosti vodstvenega kadra temeljnega pomena za določanje izvajanja in cilja gverilskega vojskovanja.

Osrednji problem, ki ga je moč zaznati v primeru gverilskih gibanj Latinske Amerike, je predvsem ta, da so bili gverilci prvih gibanj prepričani, da je za uspeh dovolj, če le posnemajo najbolj očitne posebnosti kubanskega zgleda. Kubansko revolucijo so namreč že od samega začetka prikazovali kot avantgardni zarodek latinsko-ameriške revolucije in poudarjali, da je glede na podobne razmere v vseh latinsko-ameriških državah mogoče povsod uspešno posnemati metode kubanskih gverilcev. Človek, ki je najbolj vneto zagovarjal »izvoz revolucije«, oziroma stališče, da je revolucija na Kubi samo prvi korak zgodovinskega gibanja, ki se bo nazadnje nujno razširilo na celino, je bil seveda Che Guevara.

Pokubanski gverilci so tako pričakovali, da bo že samo njihov obstoj prevrnil državne vlade, vendar pa se kljub vojaškim ali političnim izkušnjam gverilskih voditeljev ter prisotnosti nekaterih drugih kvalitativnih dejavnikov večini gverilskih gibanj ni uspelo ohraniti. Gott (1972, 343) v zvezi s tem pravi takole: "Če bi osamljeni začetki gverilskega vojskovanja tu in tam po vsem kontinentu po kubanski revoluciji imeli svoje osrednje vodstvo in bili usklajeni, bi bila njihova zgodovina najbrž drugačna."

Težko je trditi, da je bila za njihov neuspeh kriva prevelika spontanost oziroma pomanjkanje organizacije, čeprav so se do danes ohranila zgolj nekatera gverilska gibanja, predvsem tista, ki so bila vojaško bolj organizirana (npr. FARC v Kolumbiji). Zato tudi težko z gotovostjo zatrdim, da je obstajala korelacija med vodenjem gverilskih skupin in uspešnostjo doseganja zastavljenih ciljev gverile, kljub temu, da je vojaško vodenje po sami definiciji prav to – proces usmerjanja vojaških enot in posameznikov pri uresničevanju postavljenih ciljev vojaške organizacije. Guevara celo pravi, da se vodje učijo sproti, z razvojem vojnega dogajanja, in da njihova vodstvena sposobnost narašča sorazmerno z odgovornostmi, ki izvirajo iz kakovostne in količinske rasti njihovih sil.

Vodenje je tako resda eden od pomembnejših dejavnikov v gverilskem vojskovanju, vsekakor pa ni edini. Tako lahko zaključim, da so v primeru gverilskih oboroženih skupin v Latinski Ameriki na uspeh oziroma neuspeh, poleg vodstvenih sposobnosti leaderjev, vplivali tudi sposobnost političnega organiziranja, splošna podpora prebivalstva ter z njima povezana propaganda ter novačenje gverilskih borcev v kvantitativnem smislu.

7 LITERATURA

1. Absoluteastronomy.com. 2009. *Guatemalan Civil War*. Dostopno prek: http://www.absoluteastronomy.com/topics/Guatemalan_Civil_War (9. avgust 2009).
2. Allacademic.com. 2009. *Peru's APRA in Comparative Perspective*. Dostopno prek: http://www.allacademic.com/meta/p_mla_apa_research_citation/2/1/2/8/2/p212828_index.html (11. avgust 2009).
3. Armed-groups.org. 2008. *Tupac Amaru Revolutionary Movement*. Dostopno prek: <http://www.armed-groups.org/6/section.aspx/ViewGroup?id=46> (11. avgust 2009).
4. Atkins, Stephen E. 2004. *Encyclopedia of modern worldwide extremists and extremist groups*. Westport: Greenwood Publishing Group. Dostopno prek: NetLibrary.
5. Atlanticfreepress.com. 2008. *Homage to Manuel Marulanda*. Dostopno prek: <http://www.atlanticfreepress.com/news/1/4003-homage-to-manuel-marulanda.html> (10. avgust 2009).
6. Bell, David V. J. 1973. *Resistance and Revolution*. York University: Houghton Mifflin Company.
7. Bergquist, Charles, Ricardo Peñeranda in Gonzalo Sánchez, ur. 1992. *Violence in Colombia: The Contemporary Crisis in Historical Perspective*. Wilmington: Scholarly Resources Inc. Dostopno prek: NetLibrary.
8. Britannica.com. 2009a. *FARC*. Dostopno prek: <http://www.britannica.com/EBchecked/topic/126111/FARC> (10. avgust 2009).
--- 2009b. *APRA*. Dostopno prek: <http://www.britannica.com/EBchecked/topic/30834/APRA> (11. avgust 2009).
--- 2009c. *Shining Path*. Dostopno prek: <http://www.britannica.com/EBchecked/topic/540794/Shining-Path> (11. avgust 2009).
9. Burton, Anthony. 1977. *Revolutionary violence: The Theories*. London: Leo Copper.
10. Castro, Daniel. 1999. *Revolution and Revolutionaries: Guerrilla Movements in Latin America*. Oxford: Rowman & Littlefield Publishers, Inc. Dostopno prek: NetLibrary.
11. Cfr.org. 2009. *FARC, ELN: Colombia's Left-Wing Guerrillas*. Dostopno prek: <http://www.cfr.org/publication/9272/#2> (10. avgust 2009).
12. Cia.gov. 2009. *Some Thoughts on Irregular Warfare*. Dostopno prek: <https://www.cia.gov/library/center-for-the-study-of-intelligence/kent-csi/docs/v39i5a07p.htm> (20. avgust 2009).

13. Cipcol.org. 2009. 3. *Guerilla leaders...* Dostopno prek: <http://www.cipcol.org/?p=601> (10. avgust 2009).
14. Ciponline.org. 2007. *Colombia Program.* Dostopno prek: <http://www.ciponline.org/colombia/infocombat.htm> (10. avgust 2009).
15. Coha.org. 2009. *The Rise and Fall of Shining Path.* Dostopno prek: <http://www.coha.org/2008/05/the-rise-and-fall-of-shining-path/> (11. avgust 2009).
16. Colombiajournal.org. 2009a. *Colombia.* Dostopno prek: <http://www.colombiajournal.org/colombia25.htm> (10. avgust 2009).
--- 2009b. *Examining FARC Resistance in Colombia.* Dostopno prek: <http://www.colombiajournal.org/colombia289.htm> (10. avgust 2009).
17. Country-data.com. 1990. *Venezuela The Triumph of Democracy.* Dostopno prek: <http://www.country-data.com/cgi-bin/query/r-14518.html> (12. avgust 2009).
18. Countrystudies.us. *Peru – Political Parties.* Dostopno prek: <http://countrystudies.us/peru/78.htm> (11. avgust 2009).
19. Ellis, John. 1979. *Gerila kroz stoljeća.* Zagreb: ALFA.
20. Equinoxio.org. 2009. *Alfonso Cano, Peace or War Ideologue?* Dostopno prek: <http://en.equinoxio.org/topics/alfonso-cano-peace-or-war-ideologue-20080609-000068/> (20 avgust 2009).
21. Faqs.org. 2009a. *MRTA Growing Threat.* Dostopno prek: <http://www.faqs.org/cia/docs/11/0000393913/TUPAC-AMARU-REVOLUTIONARY-MOVEMENT:-> (11. avgust 2009).
--- 2009b. *The Political Crisis in Venezuela...* Dostopno prek: <http://www.faqs.org/cia/docs/85/0000261029/THE-POLITICAL-CRISIS-IN-VENEZUELA-AND-> (12. avgust 2009).
22. Fas.org. 1998. *National Liberation Army (ELN) Bolivia.* Dostopno prek: <http://www.fas.org/irp/world/para/el-n-b.htm> (8. avgust 2009).
23. France24.com. 2008. *Alfonso Cano New FARC Leader.* Dostopno prek: <http://www.france24.com/en/20080526-alfonso-cano-new-farc-leader-colombia-marulanda> (10. avgust 2009).
24. Freebase.com. 2009. *Luis Augusto Turcios Lima.* Dostopno prek: http://www.freebase.com/view/en/luis_augusto_turcios_lima (9. avgust 2009).
25. Freedictionary.com. 2009. *ELN.* Dostopno prek: <http://www.thefreedictionary.com/ELN> (8. avgust 2009).

26. Globalsecurity.org. 2009a. *Che Guevara In Bolivia*. Dostopno prek: <http://www.globalsecurity.org/military/library/report/1985/SDR.htm> (8. avgust 2009).
- 2009b. *FARC*. Dostopno prek: <http://www.globalsecurity.org/military/world/para/farc.htm> (10. avgust 2009).
27. Goodwin, Jeff. 2001. *No other way out: states and revolutionary movements, 1945-1991*. Cambridge: Cambridge University Press. Dostopno prek: NetLibrary.
28. Gorriti Ellenbogen, Gustavo. 1999. *The Shining Path: a history of the millenarian war in Peru*. The University of North Carolina Press. Dostopno prek: NetLibrary.
29. Gott, Richard. 1972. *Gverila v Latinski Ameriki*. Ljubljana: Zavod Borec.
30. Guevara, Ernesto Che. 2008. *Gverila: klasično besedilo o revoluciji iz leta 1960*. Ljubljana: Založba Karantanija.
31. Hartford-hwp.com. 1998. *Ramirez*. Dostopno prek: <http://www.hartford-hwp.com/archives/47/372.html> (20. avgust 2009).
32. Heritage.org. 2009. *Latin American Terrorism*. Dostopno prek: <http://www.heritage.org/research/latinamerica/bg104.cfm> (20. avgust 2009).
33. Independent.co.uk. 2009a. *Rodrigo Asturias*. Dostopno prek: <http://www.independent.co.uk/news/obituaries/rodrigo-asturias-494686.html> (9. avgust 2009).
- 2009b. *Manuel Marulanda....* Dostopno prek: <http://www.independent.co.uk/news/obituaries/manuel-marulanda-commander-of-the-farc-guerrilla-army-during-four-decades-of-insurgency-against-the-colombian-state-834337.html> (10. avgust 2009).
34. Janes.com. 2009. *MRTA-Peru*. Dostopno prek: <http://www.janes.com/articles/Janes-World-Insurgency-and-Terrorism/Movimiento-Revolucionario-Tupac-Amaru-MRTA-Peru.html> (11. avgust 2009).
35. Kavčič, Bogdan. 1991. *Sodobna teorija organizacije*. Ljubljana: DZS.
36. Kushner, Harvey W. 2003. *Encyclopedia of terrorism*. Sage Publications Inc. Dostopno prek: NetLibrary.
37. Lanic.utexas.edu. 2009. *Castro Speech Data Base*. Dostopno prek: <http://www1.lanic.utexas.edu/project/castro/db/1966/19660216.html> (8. avgust 2009).
38. Laqueur, Walter. 1984. *Guerilla: A Historical and Critical Study*. Boulder, London: Westview Press.
- 2004. *Guerrilla warfare: a historical & critical study*. New Jersey: Transaction publishers. Dostopno prek: NetLibrary.

39. Larouchepub.com. 1995. *ELN: Fidel Castro's Personal Project*. Dostopno prek: http://www.larouchepub.com/other/1995/2245_eln.html (20. avgust 2009).
40. Latinamericastudies.org. 1998. *Ramirez*. Dostopno prek: <http://www.latinamericanstudies.org/guerrilla/ramirez.htm> (9. avgust 2009).
41. Leonard, Thomas M., ur. 2006. *Encyclopedia of the Developing World. Volume 2, F-N*. New York: Routledge. Dostopno prek: NetLibrary.
42. Lipovec, Filip. 1974. *Teorija organizacije*. Ljubljana: Znanstveni tisk.
43. Loveman, Brian in Thomas M. Davies Jr. 1997. *Guerrilla Warfare*. Wilmington: Scholarly Resources Inc. Dostopno prek: NetLibrary.
44. Lubi, Darko. 2006. *Temelji vodenja in poveljevanja: študijsko gradivo, 1. del*. Ljubljana: FDV.
45. Luciak, Ilja A. 2001. *After the revolution: gender and democracy in El Salvador, Nicaragua, and Guatemala*. Baltimore: Johns Hopkins University Press. Dostopno prek: NetLibrary.
46. Mahalo.com. 2009. *ELN*. Dostopno prek: <http://www.mahalo.com/elc> (10. avgust 2009).
47. Marxists.org. *Luis de la Puente Uceda*. Dostopno prek: <http://www.marxists.org/espanol/delapunte/index.htm> (11. avgust 2009).
48. McCleary, Rachel M. 1999. *Dictating democracy: Guatemala and the end of violent revolution*. Gainesville: University Press of Florida. Dostopno prek: NetLibrary.
49. Militaryconflict.org. *Leader*. Dostopno prek: <http://www.militaryconflict.org/leader.htm> (20. avgust 2009).
50. Monthlyreview.org. 2005. *The FARC-EP in Colombia*. Dostopno prek: <http://www.monthlyreview.org/0905brittain.htm> (10. avgust 2009).
51. Natek, Karel in Marjeta Natek. 2000. *Države sveta 2000*. Ljubljana: Svet knjige.
52. News.bbc.co.uk. 2008. *Obituary: Manuel Marulanda*. Dostopno prek: <http://news.bbc.co.uk/2/hi/americas/7419016.stm> (10. avgust 2009).
53. Niess, Frank. 2005. *Che Guevara*. London: Haus Publishing Limited. Dostopno prek: NetLibrary.
54. Nytimes.com. 2008. *Marulanda*. Dostopno prek: <http://www.nytimes.com/2008/05/26/world/americas/26marulanda.html?fta=y> (10. avgust 2009).

55. Oetler, Anika. 2008. *SCHOLARLY REVIEW: Guatemala: The State of Research*. Dostopno prek: <http://www.massviolence.org/Guatemala-The-State-of-Research?artpage=5-11> (29. julij 2009).
56. Ohiolink.edu. 2007. *The Ideological Underpinnings of the Revolutionary Organization of the People In Arms by Jared S. Bibler*. Dostopno prek: <http://www.ohiolink.edu/etd/send-pdf.cgi/Bibler,%20Jared%20S..pdf?ohiou1173393566> (21. avgust 2009).
57. Onwar.com. *ELN Insurgency in Bolivia 1967*. Dostopno prek: <http://www.onwar.com/aced/nation/bat/bolivia/fbolivia1967b.htm> (8. avgust 2009).
58. Paige, Jeffery M. 1982. ***One, Two or Many Vietnams? Social Theory and Peasant Revolution in Vietnam and Guatemala***. Michigan: Center for Research on Social Organization. Dostopno prek: NetLibrary.
59. Powells.com. 2009. *Black Coffe*. Dostopno prek: http://www.powells.com/review/2003_05_01.html (13. avgust 2009).
60. Sanín, Francisco Gutiérrez, María Emma Wills O. in Gonzalo Sánchez G. 2006. ***Nuestra guerra sin nombre: transformaciones del conflicto en Colombia***. Bogota: Universidad Nacional de Colombia. Dostopno prek: NetLibrary.
61. Sarkesian, Sam C. ur. 1975. *Revolutionary Guerilla Warfare*. Chicago: Precedent Publishing Inc.
62. Shr.aaas.org. *Organizing and Repression*. Dostopno prek: http://shr.aaas.org/guatemala/ciidh/org_rep/english/part2_9.html (9. avgust 2009).
63. Sjöberg, Ann-Kristin. 2008. *Dealing with the Devil? Humanitarian Engagement with Armed Non-State Actors: The Case of the National Liberation Army, Colombia*. Geneva: Graduate Institute of International and Development Studies. Dostopno prek: http://www.allacademic.com//meta/p_mla_apa_research_citation/2/5/2/0/0/pages252001/p252001-1.php (28. julij 2009).
64. Tarver, Micheal H. in Julia C. Frederick. 2005. ***The History of Venezuela***. Greenwood: Greenwood Publishing Group. Dostopno prek: NetLibrary.
65. Thenation.com. 2009. *More Bitter Fruit*. Dostopno prek: <http://www.thenation.com/doc/20021111/canby/2> (28. avgust 2009).
66. The New Encyclopaedia Britannica. 2002. *Volume 5*, Chicago: Encyclopaedia Britannica Inc.
67. Tse-Tung, Mao. 1990. ***Quotations from chairman Mao Tse-tung***. San Francisco: China Books & Periodicals, Inc. Dostopno prek: Net Library.

68. Tse-Tung, Mao in Samuel B. Griffith. 2000. *On Guerilla Warfare*. Champaign: University of Illinois Press. Dostopno prek: NetLibrary.
69. Tulane.edu. 1992. *25th Anniversary of Death of Rebel Commander*. Dostopno prek: http://www.tulane.edu/~libweb/RESTRICTED/CERIGUA/1991_1006.txt (10. avgust 2009).
70. Umassmedia.com. 2006. *Memoirs of a Guerilla Fighter*. Dostopno prek: <http://media.www.umassmedia.com/media/storage/paper445/news/2001/12/13/News/Memoirs.Of.A.Guerilla.Fighter.The.Guatemalan.Peace.Accords.Five.Years.Later-159695.shtml> (9. avgust 2009).
71. Verbinc, France. 1997. *Slovar tujk*. Ljubljana: Cankarjeva založba.
72. Waalen Borch, Guri. *The Organisational Resources and Internal Legitimacy of the FARC-EP in Colombia*. Dostopno prek: <http://www.ub.uit.no/munin/bitstream/10037/417/1/thesis.pdf> (20. avgust 2009).
73. Wickham-Crowley, Timothy P. 1993. *Guerrillas and Revolution in Latin America: A Comparative Study of Insurgents and Regimes Since 1956*. New Jersey: Princeton University Press. Dostopno prek: NetLibrary.
74. Wikipedia.org. 2009a. *Jorge Vázquez Viaña*. Dostopno prek: http://es.wikipedia.org/wiki/Jorge_V%C3%A1zquez_Via%C3%B1a (8. avgust 2009).
 --- 2009b. *Guerrilla de Ñancahuazú*. Dostopno prek: http://es.wikipedia.org/wiki/Guerrilla_de_%C3%91ancahuaz%C3%BA (8. avgust 2009).
 --- 2009c. *Che Guevara*. Dostopno prek: http://sl.wikipedia.org/wiki/Che_Guevara (8. avgust 2009).
 --- 2009d. *Luis Augusto Turcios Lima*. Dostopno prek: http://en.wikipedia.org/wiki/Luis_Augusto_Turcios_Lima (9. avgust 2009).
 --- 2009e. *Guerrilla Army of the Poor*. Dostopno prek: http://en.wikipedia.org/wiki/Guerrilla_Army_of_the_Poor (9. avgust 2009).
 --- 2009f. *Rolando Morán*. Dostopno prek: http://en.wikipedia.org/wiki/Ricardo_Ramirez_de_Le%C3%B3n (9. avgust 2009).
 --- 2009g. *Rodrigo Asturias*. Dostopno prek: http://en.wikipedia.org/wiki/Rodrigo_Asturias (9. avgust 2009).
 --- 2009h. *URNG*. Dostopno prek: <http://en.wikipedia.org/wiki/URNG> (9. avgust 2009).

- 2009i. *National Liberation Army (Colombia)*. Dostopno prek: [http://en.wikipedia.org/wiki/National_Liberation_Armey_\(Colombia\)](http://en.wikipedia.org/wiki/National_Liberation_Armey_(Colombia)) (10. Avgust 2009).
- 2009j. *Revolutionary Armed Forces of Colombia*. Dostopno prek: http://en.wikipedia.org/wiki/Revolutionary_Armed_Forces_of_Colombia (10. avgust 2009).
- 2009k. *Military structure of FARC-EP*. Dostopno prek: http://en.wikipedia.org/wiki/Military_Structure_of_the_FARC-EP#The_FARC-EP_Military_Academy (10. avgust 2009).
- 2009l. *Revolutionary Armed Forces of Colombia: Organization and structure*. Dostopno prek: http://en.wikipedia.org/wiki/Revolutionary_Armed_Forces_of_Colombia#Organization_and_structure (10. avgust 2009).
- 2009m. *FARC-EP Chain of Command*. Dostopno prek: http://en.wikipedia.org/wiki/FARC-EP_Chain_of_Command (10. avgust 2009).
- 2009n. *APRA*. Dostopno prek: <http://en.wikipedia.org/wiki/APRA> (11. avgust 2009).
- 2009o. *Revolutionary Left Movement (Peru)*. Dostopno prek: [http://en.wikipedia.org/wiki/Revolutionary_Left_Movement_\(Peru\)](http://en.wikipedia.org/wiki/Revolutionary_Left_Movement_(Peru)) (11. avgust 2009).
- 2009p. *Túpac Amaru Revolutionary Movement*. Dostopno prek: http://en.wikipedia.org/wiki/Movimiento_Revolucionario_T%C3%BApac_Amaru (11. avgust 2009).
- 2009r. *Tupac Amaru*. Dostopno prek: http://en.wikipedia.org/wiki/T%C3%BApac_Amaru_Revolutionary_Movement (11. avgust 2009).
- 2009s. *Shining Path*. Dostopno prek: http://en.wikipedia.org/wiki/Shining_Path (11. avgust 2009).
- 2009t. *Irregular Military*. Dostopno prek: http://en.wikipedia.org/wiki/Irregular_military (21. avgust 2009).
- 2009u. *Guatemalan Party of Labour*. Dostopno prek: http://en.wikipedia.org/wiki/Guatemalan_Party_of_Labour (21. avgust 2009).
- 2009v. *Rolando Morán*. Dostopno prek: http://en.wikipedia.org/wiki/Rolando_Mor%C3%A1n (21. Avgust 2009).

--- 2009z. *Alfonso Cano*. Dostopno prek: http://en.wikipedia.org/wiki/Alfonso_Cano (21. avgust 2009).

75. Wright, Thomas C. 2001. *Latin America in the Era of the Cuban Revolution*. Greenwood: Greenwood Publishing Group. Dostopno prek: NetLibrary.